

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

กาญจนา วิเชียรศรี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พุทธศักราช 2563

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

กาญจนา วิเชียรศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

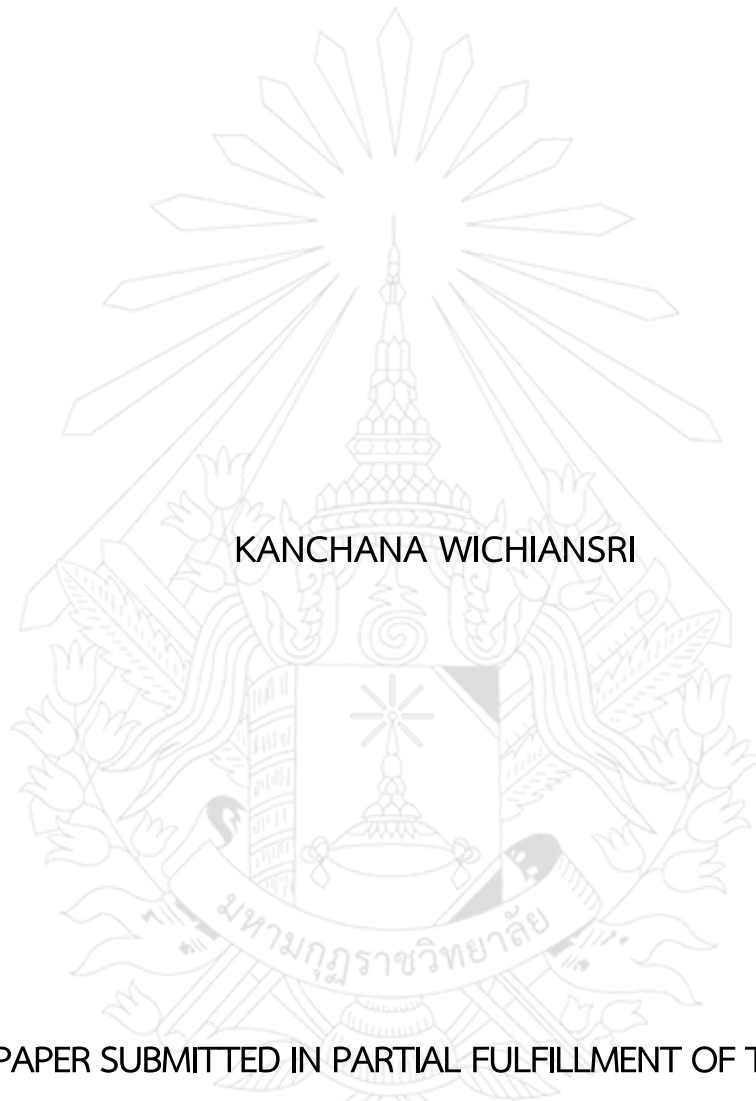
สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2563

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2563

THE EDUCATIONAL MANAGEMENT BASED ON THE PHILOSOPHY
SUFFICIENCY ECONOMY IN SCHOOLS UNDER OFFICE OF
NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION
IN ROI ET PROVINCE

KANCHANA WICHIANTRI

A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE MASTER OF EDUCATION
PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION
FACULTY OF EDUCATION
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2020

หัวข้อสารนิพนธ์ : การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการ
ศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ชื่อนักศึกษา : กาญจนา วิเชียรศรี
ชื่อปริญญา : ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา
ปีพุทธศักราช : 2563
อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.กฤตยากร ลดาวัลย์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

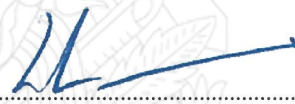
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(พระมหาบุญนา จานวิโร, ผศ.ดร.)

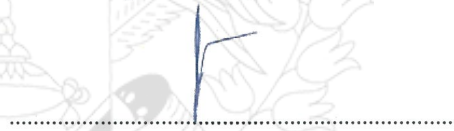
คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์:

ประธานกรรมการ

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

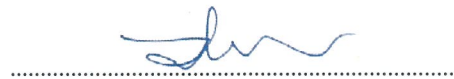
(ดร.กฤตยากร ลดาวัลย์)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

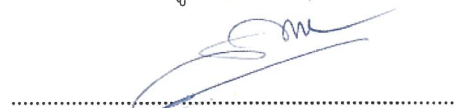
(ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี)

กรรมการ

(พระครูชัยรัตน์นาร, ดร.)

กรรมการ

(ดร.สัมฤทธิ์ กางเพ็ง)

ลิขสิทธิ์ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Thematic Topic : The Educational Management Based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Schools under the Office of Non-formal and Informal Education in Roi et Province

Student's Name : Kanchana Wichiansri

Degree Sought : Master of Education

Program : Educational Administration

Anno Domini : 2020

Advisor : Dr.Kittayakorn Ladawan

Co-Advisor : Dr.Vimonporn Suwansaentavee

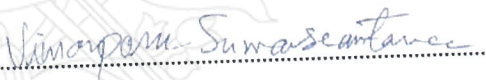

Accepted by the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Education (Educational Administration)

Dean of Faculty of Education
(Phramaha Boonna Thanaveero, Asst.Prof.Dr.)

Thematic Committee:
Chairman
(Phrakhru Vichitpanyaphorn, Asst.Prof.Dr.)

Member (Advisor)
(Dr.Kittayakorn Ladawan)

Member (Co-Advisor)
(Dr.Vimonporn Suwansaentavee)

Member
(Phraku Chairattanakron, Dr.)

Member
(Dr.Samrit Kangpheng)

บทคัดย่อ

หัวข้อสารนิพนธ์	:	การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการ ศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด
ชื่อนักศึกษา	:	กาญจนา วิเชียรศรี
ชื่อปริญญา	:	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	:	การบริหารการศึกษา
ปีพุทธศักราช	:	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	ดร.กฤตยากร ลดาวัลย์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครู ครูอาสาสมัครฯ และครู กศน.ตำบล จำนวน 187 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .91

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรวมและด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการที่ดี ให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานถูกต้องรวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ควรมีการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนของครูให้ครูมีความพร้อมในการใช้หลักสูตร ควรการบริหารและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรแบบให้เห็นผลจริง และสถานศึกษามีการจัดการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ การบริหารจัดการศึกษา, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ABSTRACT

Thematic Topic : The Educational Management Based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Schools under the Office of Non-formal and Informal Education in Roi et Province

Student's Name : Kanchana Wichiansri

Degree Sought : Master of Education

Program : Educational Administration

Anno Domini : 2020

Advisor : Dr.Kittayakorn Ladawan

Co-Advisor : Dr.Vimonporn Suwansaentavee

The purposes of this study were to 1) study the educational management based on sufficiency economy philosophy in schools under Roi et informal and non-formal education promotion office 2) compare the educational management based on sufficiency economy philosophy in schools under Roi et informal and non-formal education promotion office, classified by gender, education background, and work experience 3) study on suggestions about the educational management based on sufficiency economy philosophy in schools under Roi et informal and non-formal education promotion office. The sample group used in this research was 187 of administrators, teachers, volunteer teachers, and non-formal education teachers. The instrument used for data collection was a 5 rating scale questionnaire with content validity equal to 0.67-1.00 and the confidence was 0.91.

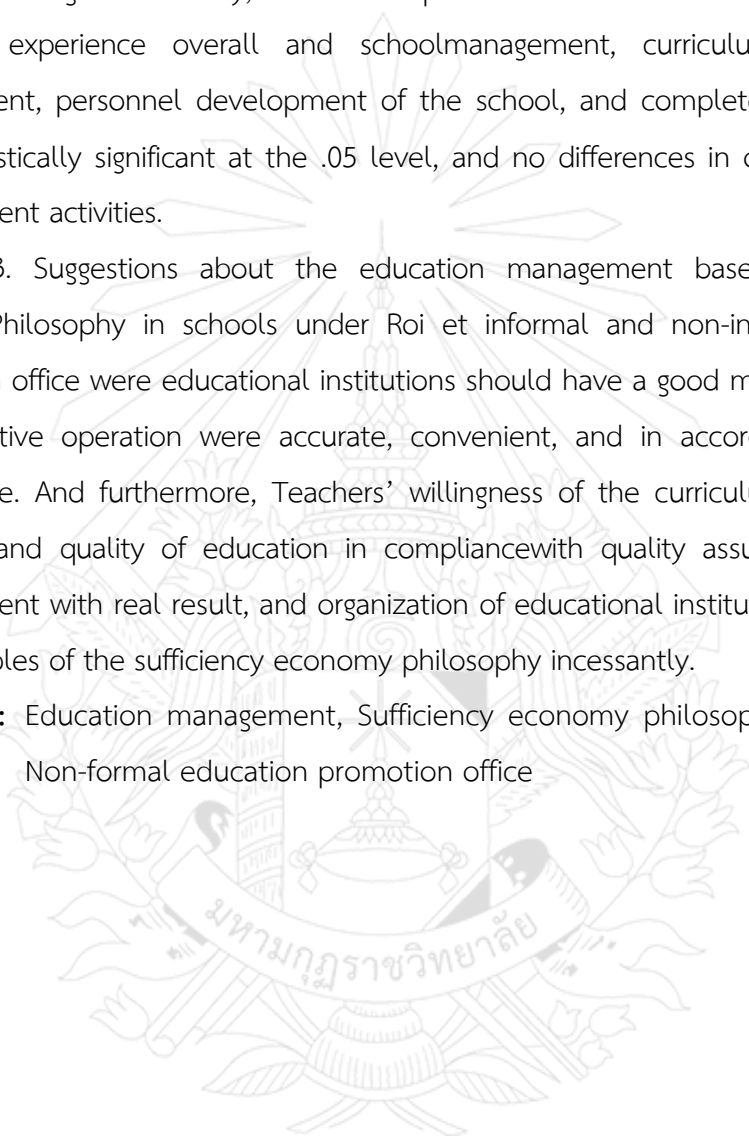
The results of this study found that

1. The educational management conditions based on sufficiency economy philosophy in schools under Roi et informal and non-formal education promotion office totally was a high level. When considering each side, arranged from the highest to the lowest, with personnel development of the school, school management, completeness, organizing student development activities, and the curriculum and learning management.

2. Comparison of opinion levels on Educational management conditions based on sufficiency economy philosophy in schools under Roi et inform and non-formal promotion office, classified by sex, school management, differences were statistically significant at 0.5 level totally, and other aspects were not different. By education background totally, and each aspect was not different. Classified according to work experience overall and school management, curriculum and learning management, personnel development of the school, and completeness, differences were statistically significant at the .05 level, and no differences in organizing student development activities.

3. Suggestions about the education management based on sufficiency economy Philosophy in schools under Roi et informal and non-informal education promotion office were educational institutions should have a good management for as administrative operation were accurate, convenient, and in accordance with good governance. And furthermore, Teachers' willingness of the curriculum management, standard and quality of education in compliance with quality assurance, personnel development with real result, and organization of educational institutions according to the principles of the sufficiency economy philosophy incessantly.

Keywords: Education management, Sufficiency economy philosophy, Informal and Non-formal education promotion office

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด สำเร็จลงได้เนื่องจากได้รับ ความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอขอบพระคุณ พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร. ประธานหลักสูตร ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดจนให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ดร.กฤษฎากร ลดาวัลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและขอขอบพระคุณ ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนตรวจ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ นางพิศมัย ชมภูบุตร ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอทุ่งเขาหลวง, พระครูชัยรัตนากร, ดร., รศ.ดร.สุเทพ เมยไธสง ผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ และปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทำให้เครื่องมือในการวิจัย มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณ ผู้บริหาร และคณะครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

คุณงามความดีที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมบูชาคุณพระรัตนตรัย ขอน้อมบูชาพระคุณของบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดชีวิต ให้การเลี้ยงดู อบรมให้รักในการศึกษา และให้คำสั่งสอนที่มีคุณค่าเสมอมาและขอขอบคุณ เพื่อน พี่น้อง สาขาการบริหารการศึกษา 2560 ที่คอยเป็นกำลังใจ และให้คำแนะนำ ตลอดจนทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำสารนิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงคุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

กาญจนา วิเชียรศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ฌ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา	8
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	19
2.3 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา.....	28
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาพอเพียง.....	41
2.5 สารสำคัญของแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของสำนัก งานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	74
2.6 บริบทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ร้อยเอ็ด.....	81
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	84
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	94
3 วิธีดำเนินการวิจัย	96
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	96
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	97

3.3 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	98
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	99
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	101
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	102
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	102
4.2 ลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	102
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	104
ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	104
ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการ ศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด	105
ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มี เพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน	113
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด	122
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	123
5.1 สรุปผลการวิจัย	123
5.2 อภิปรายผล	126
5.3 ข้อเสนอแนะ	128
บรรณานุกรม	130
ภาคผนวก.....	139
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	139
ภาคผนวก ข หนังสือความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ	141
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	150
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	151
ภาคผนวก จ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	158
ประวัติย่อผู้วิจัย	161

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ตัวอย่างการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 มิติ สู่ความสมดุลและยั่งยืน	38
2.2	ความสัมพันธ์ระหว่างสปีปรีศธรรม 7 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	39
2.3	มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3	49
2.4	มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	50
2.5	ขั้นตอนการดำเนินงานและกิจกรรมการนิเทศ.....	52
3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	97
4.1	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	104
4.2	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน.....	105
4.3	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	106
4.4	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	108
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ.....	109
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	110

4.7	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน.....	111
4.8	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ	113
4.9	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	114
4.10	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	115
4.11	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	117
4.12	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม.....	119
4.13	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	119
4.14	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน.....	120
4.15	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา.....	120
4.16	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ.....	121

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach หรือ General System Theory)	15
2.2	ทฤษฎีระบบสังคม (Social System Theory).....	16
2.3	องค์ประกอบของการบริหารจัดการ.....	22
2.4	องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	35
2.5	ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่	36
2.6	องค์ประกอบความพอเพียงของ UNDP (2007).....	36
2.7	องค์ประกอบความพอเพียงของ GoL.....	37
2.8	กรอบแนวคิดในการวิจัย	95

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ปี 2517 เป็นหลักการปฏิบัติของประชาชนให้ดำรงชีวิตอยู่บนทางสายกลางบนพื้นฐานความพอประมาณความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยอาศัยความรู้คู่คุณธรรมนำไปสู่สังคมที่สงบสุขจากวิกฤตปัญหาของชาติทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในอดีตที่ผ่านมารัฐบาลได้น้อมนำหลักปรัชญาพระราชทาน“เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-11 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติและขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับเพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลางเชื่อมโยงมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งคนสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและการเมืองโดยมีการวิเคราะห์ห้อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลกความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมืองเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบเป็นไปตามลำดับขั้นตอนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทยรวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้กล่าวถึงการประเมิน สถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) เป็นการประเมินระดับคุณภาพ/การปฏิบัติงานของสถานศึกษา ซึ่งระบุในเครื่องมือประเมินสถานศึกษา

แบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2554-2556 ในรายการประเมินด้านที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้วยนโยบาย ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 มีนโยบายน้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมา ขับเคลื่อนในสถานศึกษา และบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 ดำเนินการตาม นโยบายและแผนปฏิบัติงานประจำปีที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถาน ศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 ติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานประจำปีที่ น้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 นำผลการติดตามมา พัฒนา นโยบาย/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา
- 2) องค์ประกอบที่ 2 วิชาการ ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมด้านวิชาการ ที่ส่งเสริม การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ดำเนินการ ตาม แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการ ที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงสู่การ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ติดตามผลการดำเนินการตาม แผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม ด้าน วิชาการ ที่ส่งเสริมการ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการกิจกรรม การเรียนรู้ตัวบ่งชี้ ที่ 2.4 นำผลการติดตามไปพัฒนาแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริม การบูรณาการหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 3) งบประมาณ ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 มีการวางแผน การบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ตัวบ่งชี้ ที่ 3.2 ดำเนินการตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ตัวบ่งชี้ ที่ 3.3 ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอ เพียง ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 นำผลการติดตามมาพัฒนาและปรับปรุง การบริหาร จัดการงบประมาณตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) บริหารทั่วไป ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 บริหาร จัดการอาคารสถานที่และ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ประสานสัมพันธ์กับ ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่ อย่างพอเพียงของผู้เรียน

จากรายงานการใช้คู่มือปฏิบัติการตามรอยพ่อ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถาน ศึกษา กศน.จังหวัดร้อยเอ็ด “สถานศึกษาพอเพียง” ตามโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล สำนักงาน กศน.จังหวัดร้อยเอ็ด (2561) ซึ่งปรากฏผลดังนี้ ผลผลิต ร้อยละ 100 ของผู้เข้ารับการอบรมโครงการ มีความรู้ ความ เข้าใจ เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งผลปรากฏว่า มีผู้เข้าร่วม โครงการรวมทั้งสิ้น จำนวน 229 คน มีความรู้ ความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อระยะเวลาที่ดำเนินโครงการในระดับ มากขึ้นไป ผลปรากฏว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อระยะเวลาที่ดำเนินโครงการในระดับมากขึ้น

ไป คิดเป็นร้อยละ 80.28 ร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้หลังการอบรมเพิ่มขึ้น (ในระดับดีขึ้นไป) ผลปรากฏว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้หลังการอบรมเพิ่มขึ้น (ในระดับดีขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 99 ผลลัพธ์ ร้อยละ 90 ของผู้เข้ารับการอบรมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งผลปรากฏว่า ผู้เข้ารับการอบรมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคิดเป็นร้อยละ 90สรุปผลสำเร็จของโครงการ การดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด มีผลสำเร็จของโครงการตามตัวชี้วัด คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด, 2561)

ศรีพร แก้วโขง (2554) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารการศึกษา ตามขอบข่ายงาน เป็นการตอบสนองแนวทางการจัดการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แต่ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมาพบว่ามีเงื่อนไขปัจจัยหลายประการ ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากงานวิจัยพบว่า ประสพการณ์เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูมีผลต่อการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย สถานศึกษาทั้งหมด 20 อำเภอที่มีหลายขนาด แต่ละสถานศึกษาผ่านการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในระยะที่แตกต่างกัน จากปัจจัยดังกล่าวอาจส่งผลต่อการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละสถานศึกษา ประกอบกับที่ผ่านมายังไม่มีงานวิจัยใดสะท้อนการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดอย่างชัดเจน ซึ่งถ้าไม่มีการทำงานวิจัยนี้ขึ้นจะทำให้เกิดผลเสียต่อสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูที่อยู่ในสถานศึกษาหนึ่งในสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยจึงเห็นเป็นความสำคัญที่จะทำวิจัยเรื่องการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ได้ผลการวิจัยและเป็นข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

1.3.2 บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

1.3.3 บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูอาสาสมัครฯ และครู กศน.ตำบล รวมทั้งสิ้น จำนวน 365 คน

กลุ่มตัวอย่าง บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูอาสาสมัครฯ และครู กศน.ตำบล ได้มาโดย

การใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น จำนวน 187 คน

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) การศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ได้แก่

- (1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
- (2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
- (3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- (4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา
- (5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

1.4.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

1) ตัวแปรต้น

- (1) เพศ
- (2) วุฒิการศึกษา
- (3) ประสบการณ์การทำงาน

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนี้

- (1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
- (2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
- (3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- (4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา
- (5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด

1.4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ปีการศึกษา 2562

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 จะทำให้ทราบถึงการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำไปใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

1.5.2 จะทำให้ทราบการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการสรุปผลในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

1.5.3 จะทำให้ทราบข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงในการบริหารงานต่อไป

1.5.4 ผลการวิจัยจะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้อำนวยการสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อใช้ในการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและช่วยให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

การบริหารจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ที่ใช้คุณธรรมกำกับความรู้ เป็นการพัฒนาตัวเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง ยั่งยืนและเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติ เพื่อให้คนส่วนใหญ่พอมีพอกินพอใช้ สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้คนกับคนในสังคม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเพื่อให้คนกับธรรมชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ยั่งยืน และให้แต่ละคนดำรงตนอย่างมีศักดิ์ศรี รากเหง้าทางวัฒนธรรม

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่ผู้บริหารปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมกิจกรรมการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายของงาน 5 ด้าน ภายในโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง แนวทางในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาตามมาตรฐานสากล มาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง และความต้องการชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้านรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย ในการพัฒนาผู้เรียนด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การในกิจกรรมทั้งปวงที่จะทำให้ปัจจัยด้านบุคคลอันเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพถูกนำออกมาใช้จนส่งผลสำเร็จต่อการปฏิบัติงานให้ได้มากที่สุดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ หมายถึง การบริหารจัดการให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจะประกอบด้วย แนวคิดและ/หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องบริบทของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดและสรุป ซึ่งมีสาระดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา
- 2.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- 2.3 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาพอเพียง
- 2.5 สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- 2.6 บริบทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา

จากการศึกษา แนวคิดทฤษฎีการบริหาร มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหาร ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการบริหาร และการบริหารการศึกษา

คำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้าง ๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่งคือ “การจัดการ” (Management) ใช้แทนกันได้ คำว่า การบริหาร มีนัยวิชาการทางการบริหารหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2552) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรทางการศึกษามาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิโรจน์ สารรัตน์ (2555) กล่าวถึง การบริหารว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การโดยอาศัยหลักการในการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร (2551) การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้านนับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2557) การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ และให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

จันทราณี สงวนนาม (2553) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งพร้อมด้วยปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ เครื่องมือต่าง ๆ งบประมาณ และเทคโนโลยี เพื่อที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

นอกจากนี้ นักบริหารที่มีชื่อเสียงได้ให้ความหมายของการบริหาร (ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร, 2551) ดังนี้ คือ

Peter F. Drucker (2006) ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเขาได้เสนอแนวคิดในการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ (Management by Objectives-MBO) ในหนังสือ “The Practice of Management : 1954” ซึ่งหนังสือเล่มดังกล่าวได้ระบุถึงแนวคิดในการบริหารจัดการที่ผู้บริหารในยุคปัจจุบันควรยึดถือปฏิบัติในการบริหารจัดการ และถูกนำไปใช้เป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานขององค์กรธุรกิจโดยมีหลักดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย และภารกิจ (Mission) ที่ชัดเจน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักหนึ่งของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดภารกิจนี้ให้ชัดเจน และให้คนในองค์กรสามารถเข้าใจได้ตรงกัน และทำงานเพื่อที่จะพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

2. ควรต้องสร้างระบบการทำงานเป็นทีมเฉพาะ (Team Charter) โดยกระตุ้นให้พนักงานทุกคนนำพลังที่มีอยู่ออกมาใช้ผลิตงานอย่างเต็มที่ พร้อมกับหล่อหลอมความพยายามจากคนและทีมงาน ซึ่งแม้ว่ามีหน้าที่รับผิดชอบต่างกัน ทำประโยชน์ให้องค์กรต่างกัน แต่ก็มีวัตถุประสงค์สูงสุดร่วมกัน คือการพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

3. ภายใต้หลักการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ ที่ต้องกระตุ้นให้พนักงานแต่ละคนทำงานอย่างเต็มที่นี้จึงต้องมีระบบการตอบแทนผลงานตามความสำเร็จ โดยอาศัยเครื่องมือชี้วัด เข้ามาวัดผลของการทำงาน ซึ่งผลลัพธ์จะประเมินจากความสำเร็จของธุรกิจ มีการบริหารผลกระทบและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

นั่นคือ MBO เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้บริหารต้องพยายามกระตุ้นให้พนักงานทุกคนนำความสามารถและพลังที่มีอยู่ในแต่ละคนออกมาใช้ในการผลิตงานได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งมีการตอบแทน/รางวัลจากความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ประเภทของธุรกิจที่แตกต่างกันไปย่อมทำให้รูปแบบของการบริหารจัดการงานแตกต่างกันไป อาทิ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมอาจเน้นความสำคัญของ R&D ธุรกิจที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องของการตลาด แต่ไม่ว่าคุณจะทำธุรกิจอะไร MBO จะเป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารจัดการที่สามารถปรับเปลี่ยนตามโครงสร้างขององค์กรนั้น ๆ การบริหารจัดการโดยยึดวัตถุประสงค์ (MBO) ของ Peter F. Drucker (2006) จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในยุคปัจจุบัน เพื่อให้แน่ใจว่าองค์กรของคุณจะสามารถบรรลุเป้าหมายสู่ความสำเร็จ โดยการขับเคลื่อนของกลุ่มบุคคลที่เหมาะสมในรูปแบบของทีมงานเฉพาะ

Herbert A. Simon (1960) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรม ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

แนวคิดของ Herbert A. Simon (1960) เป็นแนวคิดการบริหารแบบระบบ โดยได้มองบริษัทหรือองค์กรทางธุรกิจ เป็นระบบที่อาจปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งระบบดังกล่าวนี้ประกอบด้วยชิ้นส่วนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกายภาพ บุคคลและสังคมซึ่งประกบเข้าด้วยกันด้วยเครือข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และโดยความเต็มใจของบรรดาสมาชิกในองค์กรที่จะร่วมมือกันดำเนินงานไปสู่เป้าหมายอันเดียวกัน ประเด็นที่ถือว่าเป็นของใหม่ในความคิดของไซมอนที่เด่นชัดที่สุดก็คือ การที่ปฏิเสธข้อสมมติฐานของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ดั้งเดิมว่า กิจกรรมธุรกิจหมายถึงผู้ประกอบการที่เป็นสัพพัญญู, มีเหตุมีผลและมุ่งแสวงหาผลกำไรสูงสุด

Herbert A. Simon (1960) ได้เปลี่ยนข้อสมมติฐานดังกล่าวเป็นกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งขีดความสามารถในการดำเนินการอย่างมีเหตุมีผล มีขอบเขตจำกัดอันเนื่องมาจากการขาดความรู้ในผลที่ตามมาภายหลังการตัดสินใจ และที่มาจากขีดความสามารถของบุคคลและกลุ่มบุคคลเมื่อบุคคลกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถที่จะเลือกดำเนินการในทางที่ดีที่สุดได้ ก็จำเป็นต้องพอใจกับทางเลือกที่เห็นว่าพอจะรับได้ ดังนั้น บริษัทหรือองค์กรเอกชน จึงมิได้มุ่งแสวงหาผลกำไรสูงสุด แต่จะค้นหาทางออกที่พอจะรับได้ในปัญหาที่รุนแรงซึ่งต้องเผชิญ ซึ่งการนี้อาจจะหมายถึงว่าจะมีเป้าหมายในการดำเนินงานหลายประการที่ขัดแย้งกันอยู่ แต่จะต้องให้บรรลุถึงในขณะเดียวกัน แต่

ละบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการธุรกิจได้พยายามที่จะค้นหาทางออกที่พอใจสำหรับปัญหาต่าง ๆ โดยการนั้นก็ได้นำเอาการแก้ไขปัญหามาของบุคคลอื่น ๆ มาพิจารณาร่วมด้วย

ทฤษฎีและข้อสังเกตของไซมอนอันเกี่ยวกับการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ขององค์การสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระบบ และในเทคนิคของการวางแผนธุรกิจ การจัดสรรงบประมาณและการควบคุมดูแลซึ่งดำเนินการกันอยู่ในธุรกิจสมัยปัจจุบัน ตลอดจนในการบริหาร ภารกิจด้วย ทฤษฎีของ Herbert A. Simon (1960) ดังกล่าวนี้อาจจะไม่หรูหรา อีกสิ่งไม่สู้จะเข้ากับการวิเคราะห์เศรษฐกิจเป็นส่วนรวมมากเท่ากับทฤษฎีผลกำไรสูงสุดที่รู้จักกันมาแต่ดั้งเดิม แต่ก็ยังเป็นทฤษฎีที่เปิดกว้างมากกว่าสำหรับความเข้าใจ และการพยากรณ์สถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในกรณีการปรับเปลี่ยนกลวิธีในการตลาดภายใต้ภาวะการแข่งขัน การเลือกซื้อหลักทรัพย์เพื่อเป็นการลงทุน และการเลือกประเทศที่จะไปลงทุน เหล่านี้เป็นต้นงานวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ธุรกิจและการบริหารจัดการสมัยใหม่ ส่วนใหญ่จะอาศัยแนวความคิดของ Herbert A. Simon (1960)

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวความคิดของ Herbert A. Simon (1960) ให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผล โดยสร้างทฤษฎีการตัดสินใจการใช้เหตุผลอย่างมีขอบเขตจำกัด จัดลำดับเป้าหมายตามลำดับความสำคัญ จากนั้นจึงมีการเปรียบเทียบ มีการเสนอทางเลือกหลายทางที่เป็นไปได้ รวมทั้งผลของทางเลือกด้วย

แนวคิดของ Koontz, Harold (1993) การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการอาศัย คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นปัจจัยในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ Sergioivanni, Thomas J. (1982) การบริหารคือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

รวมทั้ง Barnard, Chester I. (1972) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่รวมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

และแนวคิดของ Barnard, Chester I. (1972) เขียนหนังสือชื่อ The Functions of The Executive เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของผู้บริหารโดยให้ความสำคัญต่อบุคคลระบบของความร่วมมือองค์การ และเป้าหมายขององค์การ กับความต้องการของบุคคลในองค์การต้องสมดุลกัน (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โตณะบุตร, 2551)

แนวคิดของ Barnard, Chester I. (1972) ให้ความสำคัญของการจัดระบบสื่อสารภายในองค์การ ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา และอิทธิพลขององค์การที่ไม่เป็นทางการ โดยได้เสนอทฤษฎีการให้ความร่วมมือของบาร์นาร์ด (Barnard's Theory of Compliance) และให้ความสำคัญกับเรื่อง "การจูงใจ (Motivation)" ในการดำเนินการและความร่วมมือในองค์การโดยพิจารณาหลักพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) ความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ 2) การยินยอม 3) ความชัดเจนต่อแนวทางปฏิบัติ 4) การจูงใจ

นอกจากนี้ Barnard, Chester I. (1972) เสนอให้องค์การมีลักษณะเป็นระบบเปิดคือติดต่อและสนใจสภาวะแวดล้อมภายนอกองค์กร ให้แยกประสิทธิภาพและประสิทธิผลออกจากกันอย่างชัดเจน สมาชิกในองค์กรไม่ได้หวังเพียงแค่ด้านการเงินอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ยังหวังสิ่งอื่น ๆ อีกด้วย เช่นการได้รับการยอมรับนับถือ การมีส่วนร่วม ศักดิ์ศรี เป็นต้น มีการประสานความร่วมมือกันภายในองค์กรมากขึ้น รวมทั้งการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์กรอย่างไม่เป็นทางการจะมี ส่วนช่วยในการเติบโตขององค์กรด้วย นอกจากนี้บาร์นาร์ด ยังเสนอถึงเรื่องการมีศีลธรรมของผู้บริหารว่า จะ มีผลต่อการบริหารงานในองค์กรด้วย

กล่าวโดยสรุป Barnard, Chester I. (1972) เสนอให้องค์การมีลักษณะเป็นระบบเปิดคือติดต่อและสนใจสภาวะแวดล้อมภายนอกองค์กร มีการประสานความร่วมมือกันภายในองค์กรมากขึ้น รวมทั้งการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์กรอย่างไม่เป็นทางการจะมี ส่วนช่วยในการเติบโตขององค์กร

Carroll, S. J., & Gillen, D. J. (1987) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัย หน้าที่ทางการบริหาร ที่สำคัญคือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

ส่วนคำว่า “การบริหารการศึกษา” มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตรณะบุตร (2551) กล่าวถึง การบริหารการศึกษา ไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่ โดยอาศัยปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ที่เรียกว่า 4Ms ได้แก่ 1. คน (Man) 2. เงิน (Money) 3. วัสดุสิ่งของ (Materials) 4. การจัดการ (Management) การบริหารการศึกษาจึงเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบระเบียบ คือ มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้า เจริญวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้ การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts)

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ศิลป์ชัย อ่วงตระกูล (2552) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึงการดำเนินงานร่วมกับกลุ่ม บุคคลมีอาชีพและชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ

ณัฐรญา พวงธรรม (2553) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึงกระบวนการ บริหาร การพัฒนา และปรับปรุงวิธีการบริหารงานด้านต่าง ๆ เพื่อนำ พาสถานศึกษาสู่ความก้าวหน้าส่งเสริม ความเจริญด้านความคิด ความรู้ควบคู่กับการสอดแทรกคุณธรรมแก่นักเรียนเพื่อให้ได้ นักเรียนที่มี คุณภาพ

สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึงการบริหารโรงเรียนเป็นการร่วมมือกันทำงาน ของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพโดยใช้ ทรัพยากรให้เกิด ประโยชน์กับการศึกษามากที่สุดผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ ทักษะทัศนคติค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม โดยผ่านวิธีการของการจัดองค์การการสั่งการ การอำนวยความสะดวกและการ ปรับปรุงการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

2. ความสำคัญของการบริหารการศึกษา

ในการจัดการศึกษาทุกประเภท โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาระดับ ฐานล่างสุดที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินภารกิจสร้างสรรค์ คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในชาติ โดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีกลไกของการพัฒนาที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน อย่างเป็นระบบ และเกิดขึ้นโดยความร่วมมือร่วมแรงใจจากทรัพยากรบุคคลในทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และ ภายนอกโรงเรียน (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2546)

มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหาร จัดการศึกษาไว้หลายท่านดังนี้

สุภรณ์ สภาพงศ์ (2545) กล่าวถึง ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิรูป โรงเรียน และการปฏิรูปการเรียนรู้ที่แสดงถึงความสำคัญของการบริหารจัดการศึกษา ไว้ว่า “ถ้าหากให้ สังคมของเราเป็นอย่างไร เราก็ต้องทำโรงเรียนของเราให้เป็นอย่างนั้น” และ “ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น บุคคลที่เป็นหลักสำคัญที่จะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ในแผนยุทธศาสตร์ใน การพัฒนาโรงเรียน” ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาโรงเรียน สังคม และประเทศชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุ ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศ

ชาญชัย อาจินสมাজার (2551) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารการศึกษา ไว้ว่าเป็น การประกันว่าโรงเรียนได้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง นั่นคือผู้บริหารจะต้องสามารถใช้ทรัพยากรหรือ ปัจจัยทางการบริหาร (Administrative Resources) ที่สำคัญมีอยู่อย่างน้อย 4 ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Materials) และวิธีปฏิบัติงาน (Management) ไม่ว่าจะเป็นองค์กรใด ๆ ย่อมมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนี้เป็นเครื่องมือในการบริหารหรือจัดการ ซึ่งนิยมเรียกว่า หลัก 4 M's โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคธุรกิจ ทรัพยากรทางการบริหาร หรือปัจจัยทางการบริหารที่นิยมกัน มี 7 ประการ คือ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุ (Materials) วิธีการบริหาร (Management of Method) ตลาด (Market) เครื่องจักร (Materials) และขวัญและกำลังใจ (Morale) ซึ่งเรียกว่า 7 M's (เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง, 2550) เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และแผนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุ วัตถุประสงค์ โดยมีผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลง

ธีระ รุญเจริญ (2553) กล่าวถึงความสำคัญในการบริหารการศึกษา ในแง่ของกระบวนการ ทำงานว่า จำเป็นจะต้องอาศัยการบริหารจัดการที่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งระดับกระทรวง ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา เพราะในแต่ละระดับต่าง ก็มีบทบาทอำนาจหน้าที่ ต่างกัน ระดับกระทรวงจะกำหนดนโยบาย มาตรฐาน การประเมินผล การจัดการศึกษา และการสนับสนุน ทรัพยากรให้แก่หน่วยปฏิบัติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานทุกระดับ ส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ แก่สถานศึกษา และระดับสถานศึกษาเป็นหน่วยจัดการศึกษาอย่าง แท้จริง เพราะคุณภาพการศึกษาจะเป็นอย่างไรอยู่ที่ การบริหารจัดการในระดับนี้

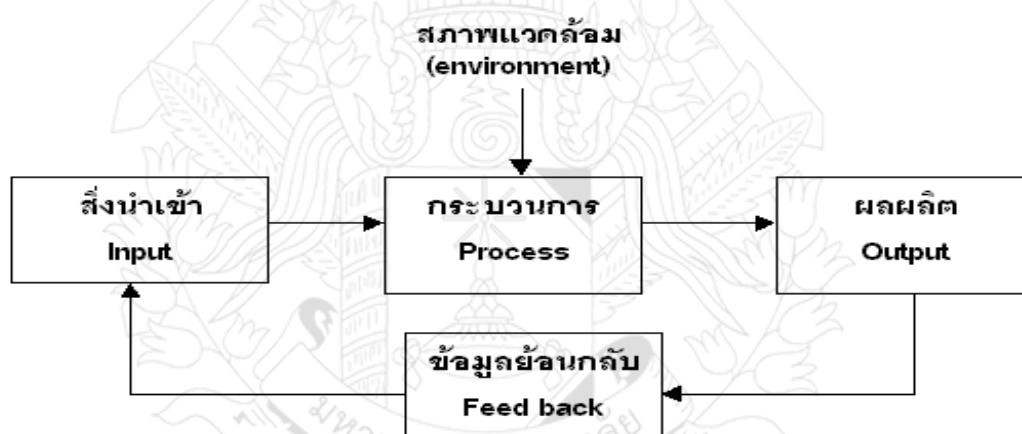
ศิริพงษ์ เศาภายน (2555) กล่าวถึง ความสำคัญของงานบริหารโรงเรียนว่า เป็นการสร้าง ประสิทธิภาพความสำเร็จภายในองค์กรด้วยการสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชา มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ในการจัดการในโรงเรียน ซึ่งบุคลากรตั้งแต่ครูผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน ควรจะได้มีจุดหมายปลายทาง เช่นเดียวกับโรงเรียนเพื่อสร้างประสิทธิภาพความสำเร็จภายในองค์กร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุ เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพียงใดขึ้นอยู่กับบริหารจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลโดยอาศัย หลักการบริหารต่าง ๆ ตามสภาพการณ์ของสถานศึกษา

3. กระบวนการบริหารการศึกษา เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ โดยใช้ปัจจัย หรือทรัพยากรการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ที่เรียกว่า 4Ms ได้แก่ 1. คน (Man) 2. เงิน (Money) 3. วัสดุสิ่งของ (Materials) 4. การจัดการ (Management) ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ มีผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารหลายท่าน ได้กล่าวถึงกระบวนการทางการบริหารการศึกษาที่สำคัญ (ศรีสุรงค์ ทีนะกุล และคณะ, 2542) และ (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร, 2551) ดังนี้

ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยตั้งแต่สมัยโบราณ ยุควิทยาศาสตร์ ยุคมนุษยสัมพันธ์ จนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งอาศัยทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ ที่มีการปรับปรุงพัฒนาและสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น แต่ถึงอย่างไรการบริหารงานสมัยใหม่นี้มุ่งเน้นทั้งคน งาน และผลผลิต จึงต้องมีการผสมผสานแนวคิดต่าง ๆ ทุกยุค ทุกสมัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริงในปัจจุบัน ในที่นี้จะขอเสนอทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาพื้นฐานที่ควรทราบ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach หรือ General System Theory)

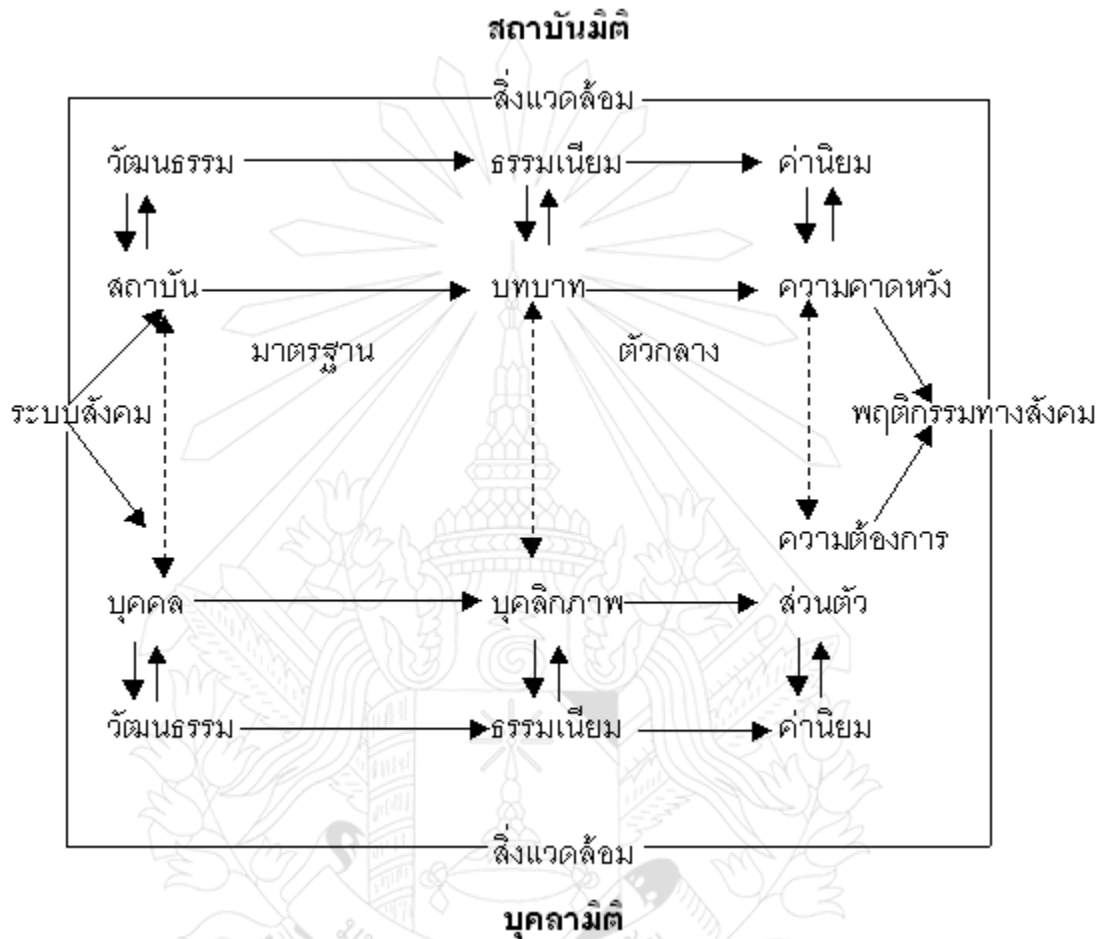
ภาพที่ 2.1 ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบ (System Approach หรือ General System Theory)

ที่มา: จาก *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*, โดย ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร, (2551), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทฤษฎีวิเคราะห์ระบบเป็นทฤษฎีที่มีคุณค่าในการตรวจสอบ หาข้อบกพร่องของกระบวนการบริหารทั้งปวงรวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย โดยการวิเคราะห์สิ่งนำเข้า วิเคราะห์กระบวนการ และวิเคราะห์ผลผลิตว่าสิ่งที่ลงทุนไปคุ้มค่าหรือไม่ แล้วรวบรวมข้อมูลหาจุดบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ทฤษฎีระบบสังคม (Social System Theory)

ทฤษฎีนี้ Getzels, Jacob W. & Guba, Egon G. (1957) ได้สร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมในองค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นระบบสังคม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ (Homothetic Dimension) และด้านบุคลามิติ (Idiographic Dimension) ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ทฤษฎีระบบสังคม (Social System Theory)

Source. From *Social behavior and the administrative process*, Getzels, Jacob W. & Guba, Egon G., (1957), School Review.

1. ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย

1.1 สถาบัน (Institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งจะเป็น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือโรงงานต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรม (Culture) ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นครอบคลุมอยู่

1.2 บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียม (Ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

1.3 ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (Expectations) เป็นความ คาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดีมีคุณภาพ ความคาดหวังมีค่านิยม (Values) ของสังคมครอบคลุมอยู่

2. ด้านบุคลาณัติ ประกอบด้วย

2.1 บุคลากรแต่ละคน (Individual) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ๆ เป็นบุคคล ในระดับต่าง ๆ เช่น ในโรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ คนงาน ภารโรง มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม

2.2 บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างกันอยู่และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำอยู่

2.3 ความต้องการส่วนตัว (Need - Dispositions) บุคคลที่มาทำงานสถาบันมีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้า บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่

สรุปได้ว่า ในด้านสถาบันมีติดนั้นจะยึดถือเรื่องสถาบันซึ่งมีบทบาทต่าง ๆ เป็นสำคัญ บทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบอย่างเด่นชัด เพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบันได้กำหนดไว้ในบทบาทของตนออกมา ตรงกับความต้องการของผลผลิตของสถาบันนั้น ส่วนในด้านบุคลาณัติ ประกอบด้วย ตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกันในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไป ทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อการบริหารงานเป็นอันมาก ถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดี การบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้ (Social Behavior or Observed Behavior)

Gulick, Luther and Lyndall Urwick (1973) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารไว้ 7 ประการ หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “POSDCoRB” กลายเป็นคัมภีร์ของการจัดองค์การในต้นยุคของศาสตร์การบริหารซึ่งตัวย่อแต่ละตัวมีความหมาย ดังนี้

P – Planning หมายถึง การวางแผน

O – Organizing หมายถึง การจัดองค์การ

S – Staffing หมายถึง การจัดคนเข้าทำงาน

D – Directing หมายถึง การสั่งการ หรือ การอำนวยการ

Co – Coordinating หมายถึง การประสานงาน ความร่วมมือ

R – Reporting หมายถึง การรายงาน

B – Budgeting หมายถึง การจัดทำงบประมาณ

Henri Fayol (1964) ได้สรุปจำแนกกระบวนการทางการบริหารเอาไว้ 5 ประการ หรือที่เรารู้จักว่า หลักการบริหารแบบ POCCC ซึ่งหมายถึง

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร

C คือ Commanding หมายถึง การบังคับบัญชา

C คือ Coordinating หมายถึง การประสานงาน

C คือ Controlling หมายถึง การควบคุม

Koontz, Harold. (2004) จำแนกกระบวนการทางการบริหารเอาไว้ 5 ประการ หรือที่เรารู้จักว่า หลัก POSDC ซึ่งประกอบด้วย

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร

S คือ Staffing หมายถึง การจัดคนเข้าทำงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ

C คือ Controlling หมายถึง การควบคุม

Ernest, Dale (1973) จำแนกกระบวนการทางการบริหารเอาไว้ 7 ประการ ซึ่งหลักการบริหารของ Dale คล้ายคลึงกับหลักการบริหารของ Koontz มาก หลักการของ Dale คือ POSDCIR ซึ่งหมายถึง

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร

S คือ Staffing หมายถึง การจัดคนเข้าทำงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ

C คือ Controlling หมายถึง การควบคุม

I คือ Innovation หมายถึง การสร้างสรรค์สิ่งใหม่

R คือ Representation หมายถึง การเป็นตัวแทนขององค์กร

จากที่กล่าวมา สรุปโดยสังเขปว่า ทฤษฎีการบริหารข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารจะมีขั้นตอนคือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนให้เข้าทำงาน การอำนวยการ การควบคุมบริหารงานรวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานในองค์กร เพื่อให้การบริหารงานบรรลุไปตามจุดมุ่งหมายขององค์กรนั้น ๆ

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

กระบวนการทางการบริหารการจัดการ (The Management Process)

Henri Fayol (1964) ได้กล่าวถึงกระบวนการ บริหารหรือการจัดการประกอบด้วยหน้าที่ทางการจัดการ 5 ประการคือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการทำงาน และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้ เพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ของ ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งกระทำให้งานสำเร็จผลด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของ ทุกคนให้เข้ากันได้และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและตลอดเวลาท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ในยุคปัจจุบันองค์การรัฐบาลหรือเอกชนต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การแข่งขัน การเมือง สภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนไป ล้วนส่งผลต่อการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะ ดังกล่าว องค์การ ในฐานะที่อยู่ในระบบการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดขององค์การย่อมส่งผลกระทบต่อ ซึ่งกันและกันได้ จึงนำการศึกษาแนวคิดของการจัดการวิธี “ระบบ”

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2553) กล่าวถึงหน้าที่การจัดการ (The Management Process: Management Functions) ประกอบด้วย การจัดการดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การเลือกวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การและกำหนดว่าจะทำงานนั้นอย่างไร

2. การจัดองค์การ (Organization) หมายถึงการนำเอาแผนงานที่กำหนดไว้มากำหนดหน้าที่สำหรับบุคลากรหรือกลุ่มบุคคลที่จะปฏิบัติภายในองค์การเป็นการเริ่มต้นของกลไกในการนำเอาแผนงานไปสู่การปฏิบัติ

3. การนำ (Leading) เกี่ยวข้องกับการจูงใจ ภาวะผู้นำและการสื่อสารระหว่างบุคคลในองค์กรเพื่อช่วยให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ

4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง หน้าที่ทางการจัดการสำหรับผู้บริหารในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นมาตรฐานวัดผลการทำงานในองค์การรวมทั้งการวัดผลการทำงานในปัจจุบันเพื่อกำหนดมาตรฐานขึ้นและเปรียบเทียบกับผลงานที่ทำได้เพื่อปรับปรุงแก้ไขผลการทำงาน ได้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2550) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารคือ

- 1) จะต้องมียุทธศาสตร์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
- 2) จะต้องมีการกระทำอย่างร่วมแรง ร่วมใจของกลุ่มบุคคลนั้นและ
- 3) จะต้องมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตั้งไว้ร่วมกันอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งได้นิยามการบริหารว่าหมายถึงการกระทำร่วมกันด้วยความตั้งใจของกลุ่มบุคคล อย่างร่วมแรงร่วมใจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างมีเหตุผล

Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1997) ได้นำเสนอว่ากระบวนการจัดการ ประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึงการวางแผนหรือกำหนดการทำงานขององค์การไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ในการบริหารงานใด ๆ ก็ตามผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่ในการวางแผนเพราะการวางแผนเป็นหน้าที่ประการแรกของกระบวนการบริหารผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าแผนงานเป็นกรอบและเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานทั้งหมด ถ้าปราศจากแผนงานแล้วเป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำงานให้ได้ผลดีการวางแผนในการบริหารงานนั้นจะต้องจัดทำทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาวในการวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะทำอะไร (What) จะทำอย่างไร (How) จะใช้เงินเท่าไร (How Many) จะให้ใครเป็นผู้ทำ (Who) และจะกระทำที่ไหน (Where) และทำเมื่อไร (When)

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดองค์การหรือจัดหน่วยงาน โดยการจัดแบ่ง งานขององค์การหรือของหน่วยงานย่อยพร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดสายการควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะของ หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วย (Auxiliary) พร้อมทั้งกำหนดขนาดของการควบคุมไว้ด้วยการจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การเพื่อให้เกิด การสื่อความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชาและ การติดต่อสื่อสาร

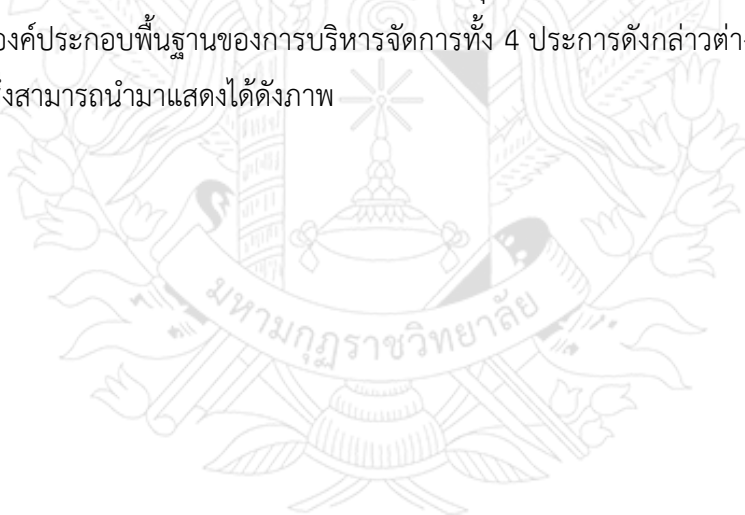
3. การนำ (Leading) หมายถึง การที่ผู้นำใช้การโน้มน้าวให้สมาชิกองค์การปฏิบัติตาม คำสั่งของตัวเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำงาน นอกจากนี้ยังรวมถึงการติดต่อสื่อสาร การสั่งการ และการจูงใจภายในองค์การอีกด้วย

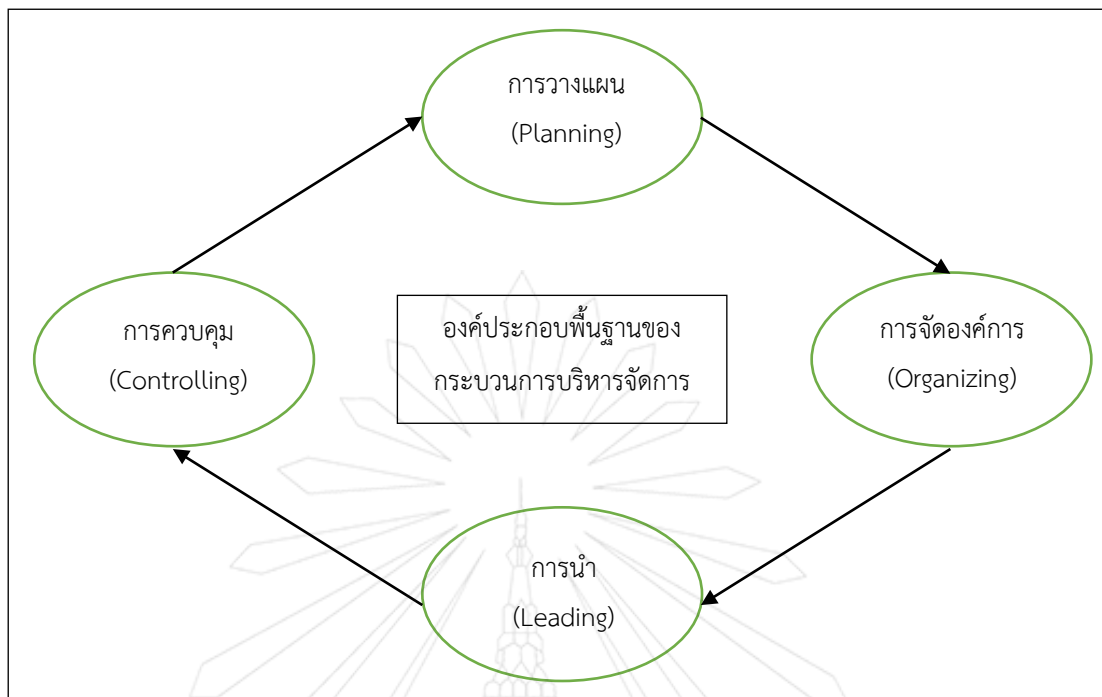
4. การควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของ องค์การ ว่าสมาชิกองค์การที่เป็นผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ หรือไม่ โดยดูได้จากการปฏิบัติงานจริง เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ถ้างานของการทำงานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานก็จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานและแผนในการทำงาน

จากกระบวนการในการจัดการดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการที่เริ่มต้นจากการวางแผนแล้วไปจบลงที่การควบคุมจะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามสภาพแวดล้อมขององค์การทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมภายในและสภาวะแวดล้อม ภายนอก ดังนั้นนักบริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมอยู่เสมอเพื่อที่จะทำให้การบริหารงานของ องค์การเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์การในท้ายที่สุด

สรุปว่า กระบวนการบริหารจัดการมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ประการ คือกระบวนการที่เริ่มต้นจากการวางแผนการจัดการองค์การ การนำ และจบลงที่การควบคุม มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตาม สภาพแวดล้อมขององค์การ ดังนั้นนักบริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมอยู่เสมอ เพื่อที่จะทำให้การบริหารงานขององค์การเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์การ

องค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารจัดการทั้ง 4 ประการดังกล่าวต่างก็มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันซึ่งสามารถนำมาแสดงได้ดังภาพ

ภาพที่ 2.3 องค์ประกอบของการบริหารจัดการ

Source. From *Management*. (2nd ed.), by Bartol, K. M., & Martin, D. C., (1997), New York: McGraw - Hill.

ตามแนวคิดของนักวิชาการทางการบริหารที่สำคัญ จำนวน 2 ท่าน คือ ฟาโย (Fayo) และ บาร์โธลและมาร์ติน (Bartol, K. M., & Martin, D. C.) สรุปได้ดังนี้

ฟาโย (Fayol)	บาร์โธล และมาร์ติน (Bartol & Martin)
1. การวางแผน	1. การวางแผน
2. การจัดองค์การ	2. การจัดองค์การ
3. การบังคับบัญชาสั่งการ	3. การนำ
4. การประสานงาน	4. การควบคุม
5. การควบคุม	

การวางแผน (Planning)

วิโรจน์ สารรัตน์ (2555) กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการของ การกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญเริ่มจาก

1. ภารกิจ (Mission) เป็นข้อความประกาศอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายหรือเหตุผลพื้นฐานในการดำรงอยู่ขององค์การและขอบข่ายงานที่เป็นลักษณะเฉพาะขององค์การ ซึ่งกำหนดไว้อย่างง่ายต่อการแปลความและเข้าใจจากสมาชิกทุกฝ่ายขององค์การ

2. จุดหมาย (Goals) เป็นเป้าหมายแห่งอนาคต หรือผลลัพธ์สุดท้ายที่องค์การต้องการให้บรรลุผล

3. แผน (Plans) หมายถึงวิถีทาง (Means) ที่จะทำให้บรรลุผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา
สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547) กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย การปฏิบัติงานและในกระบวนการ โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย
2. การวิเคราะห์สถานการณ์
3. การพิจารณาและกำหนดสมมติฐาน
4. การกำหนดทางเลือก
5. การประเมินทางเลือก
6. การเลือกทางเลือก
7. การลงมือปฏิบัติและสร้างแผนสนับสนุน
8. การจัดทำแผนแบบตัวเลขโดยใช้งบประมาณ

อนันต์ เกตุวงศ์ (2543) ประชุม รอดประเสริฐ (2547) สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547) ให้ความหมายของการวางแผนคล้ายคลึงกันดังนี้ การวางแผนเป็น กิจกรรมที่เกี่ยวกับอนาคต ประกอบด้วยหลายขั้นตอนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับให้ดำเนินการเป็นไป ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

सनานจิตร สุนทรทรัพย์และคณะ (2551) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า “การวางแผน นอกจากเป็นกระบวนการการกำหนดทางเลือกที่จะดำเนินการในอนาคตเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่ต้องการ โดยวิธีการที่ให้ประโยชน์สูงสุด”

Robbins and Coulter (2007) และ Dessler, Gary (2004) ให้ความหมาย การวางแผน ว่า การวางแผน คือการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะทำให้วัตถุประสงค์ สัมฤทธิ์ผลไว้ล่วงหน้า กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การวางแผน คือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไร ทำเมื่อไรและใครจะเป็น ผู้ทำการวางแผนที่ประสบผลสำเร็จจะต้องมุ่งลดผลกระทบจาก ความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นใน องค์การทั้งระยะสั้นและระยะยาว

สรุปว่า การวางแผน หมายถึงการที่ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบาย เป้าหมายวัตถุประสงค์ ให้สอดคล้องกับภารกิจเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและวิธีการที่จะทำให้วัตถุประสงค์สัมฤทธิ์ผลไว้ล่วงหน้า ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกันหรือการวินิจฉัยเหตุการณ์ที่จะดำเนินการ ในอนาคตแล้วกำหนดแนวทางวิธีการโดยถูกต้องอย่างมีเหตุมีผลเพื่อลดผลกระทบจาก ความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในองค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาว

การจัดองค์การ(Organizing)

การจัดองค์การเป็นหน้าที่ทางการบริหารที่สืบเนื่องจากการวางแผน เมื่อองค์การจัดทำเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ขององค์การและแผนกลยุทธ์แล้วผู้บริหารต้องออกแบบโครงสร้างองค์การ เพื่อให้การบริหารบรรลุเป้าหมาย

กิติมา ปรีดีติลล (2551) กล่าวว่า “การจัดองค์การเป็นเทคนิคพื้นฐานการบริหาร อย่างหนึ่ง มีลักษณะเป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การนั้น ๆ ขึ้นมา เป็นการช่วยให้ทราบถึง ตำแหน่งหน้าที่ สถานะและการควบคุมบังคับบัญชาอย่างกว้าง ๆ ทำให้สามารถจัดโครงสร้าง เหมาะสมสอดคล้องกับ นโยบายวัตถุประสงค์ขององค์การ”

ธงชัย สันติวงษ์ (2551) กล่าวว่า การจัดองค์การ คือ หน้าที่งานที่เกี่ยวข้องกับ การจัดระเบียบ เพื่อให้สิ่งของและบุคคลผู้เข้ามาอยู่ในองค์การสามารถทำงานเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นประโยชน์ต่องานที่จะมีการประสานกันทำเป็นทีม

วรณารถ แสงมณี (2553)ได้ให้ความหมายของการจัดองค์การ หมายถึง “ความพยายามของผู้บริหารในการกำหนดแนวทางโครงสร้างองค์การ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ใน การสนับสนุนให้การดำเนินงานสามารถประสบความสำเร็จได้ตามที่วางแผนงานไว้ ซึ่งกระบวนการ ดังกล่าวนี้นี้มีประกอบ ด้วยความสัมพันธ์พื้นฐาน 3 ประการ คือความรับผิดชอบอำนาจหน้าที่และ ความพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2553) กล่าวว่า การจัดองค์การ คือกระบวนการ ที่กำหนด กฎ ระเบียบ แบบแผน ในการปฏิบัติงานขององค์การซึ่งรวมถึงวิธีการทำงานร่วมกัน สมยศ นาวิการ (2544, หน้า 18) ให้คำจำกัดความว่า การจัดองค์การ คือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม กำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การและการใช้ ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จใน เป้าหมายขององค์การตามที่ได้จำแนกไว้

Robbins & Coulter (2007), Stoner, A.F., & Wankel, C. (1986), Dessler, Gary (2004), Koontz , H. and Wehrich. H. (1988) ได้ให้ความหมายของการจัดองค์การคือ กระบวนการ ในการจัด โครงสร้างขององค์การ ซึ่งครอบคลุมเรื่องการแบ่งงานการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ ผู้ปฏิบัติงาน การกำหนดกลุ่มงาน การกำหนดความสัมพันธ์ในสายการบังคับบัญชาและการประสาน งานของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดองค์การจึง ครอบคลุม การจัดงาน จัดคนและวัตถุประสงค์ของทั้งหมดขององค์การ

Robbins, S. P. (2003) กล่าวว่า การจัดองค์การ หมายถึง การแบ่งงาน หรือการมอบ หมายงาน การกำหนดช่วงการบริหารหรือโครงสร้างขององค์การ การกำหนดกลุ่มงาน การประสานงาน และเอกภาพในการบังคับบัญชา โดยมีรายละเอียดดังนี้

การแบ่งงานหรือการมอบหมายงานด้วยสาเหตุ 2 ประการ กล่าวคือความซับซ้อนของ งาน ไม่มีผู้ใดสามารถกระทำทุกอย่างได้ภายใต้ขอบเขตอันจำกัดของร่างกายและความจำกัดของ ความรู้ใน งานด้านต่าง ๆ บางงานต้องใช้ทักษะขั้นสูงถ้าไม่มีความชำนาญก็ไม่สามารถจะทำงาน นั้น ๆ ได้ การ กำหนดช่วงการบริหาร ซึ่งหมายถึงจำนวนผู้ใต้บังคับบัญชาที่ผู้บริหารสามารถบริหาร ได้อย่างมี ประสิทธิภาพการกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มี ความสามารถ แตกต่างกันอย่างเฉพาะงานและบุคคลเหล่านั้นต้องประสานสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากความสามารถที่ แตกต่างกันจึงจำเป็นต้องมีกลุ่มเพื่อจะติดต่อประสานงานเชื่อมโยง กิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ เรา เรียกว่า ฝ่ายหรือแผนกโดยพิจารณาจากจำนวนคนของแต่ละแผนกหรือ ฝ่ายภาระหน้าที่ผลผลิตหรือ บริการลูกค้าภูมิศาสตร์หรือกระบวนการทำงาน

การประสานงาน หมายถึง การร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมาย โดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดความสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจขององค์การบรรลุประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพ

เอกภาพในการบังคับบัญชา ความเป็นเอกภาพของหน่วยงานมีความสำคัญเพราะหาก องค์การใดไม่มีเอกภาพไม่ยึดถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จะก่อให้เกิดความขัดแย้งถ้าไม่มีการกำหนด ผู้บังคับบัญชาที่ชัดเจนย่อมเกิดความสับสนของผู้ใต้บังคับบัญชาและความขัดแย้งจะเกิดขึ้นในองค์การ

สรุปว่า การจัดการองค์การ หมายถึง กระบวนการในการจัดโครงสร้างขององค์การทำให้ สามารถจัดโครงสร้างเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งกำหนดด้วยกฎ ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานขององค์การ มีการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การ เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของให้เหมาะสมกับการดำเนินงานขององค์การ ซึ่งต้องมีวิธีการทำงานร่วมกันครอบคลุม เรื่องการแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงตำแหน่งหน้าที่ สถานะ และการควบคุมบังคับบัญชาอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ซึ่งต้องมี ความสัมพันธ์พื้นฐาน 3 ประการ คือความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่และความพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

การนำ (Leading)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555) กล่าวว่า ผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับความพยายามให้มี อิทธิพลต่อ ผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ซึ่งต้อง ประกอบด้วย การจูงใจ ภาวะผู้นำการติดต่อสื่อสารทางการบริหารและ การบริหารกลุ่มโดยที่ผู้บริหารจะ ต้องจูงใจให้คนทุ่มเทร่างกายและแรงใจอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จขององค์การ เท่าที่จะทำได้

การดี อนันต์นาวิ (2555) ได้เพิ่มเติมว่าผู้นำเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของกลุ่ม และมีอิทธิพล เหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม โดยอาศัยอำนาจหน้าที่หรือการกระทำของตนใน การชักจูงหรือ ชี้นำสมาชิกให้ปฏิบัติตาม

Robbins & Coulter (2007) Draft (2003) กล่าวว่า ผู้นำหมายถึงผู้ที่มีอิทธิพลและสามารถใช้ศิลปะจูงใจให้ผู้อื่นคิดตาม หรือปฏิบัติตาม ส่วนความเป็นผู้นำ คือ กระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ดราฟ (Draft) ได้ให้ข้อจำกัดความที่ชัดเจนมากขึ้นว่า เป็นความสัมพันธ์ของผู้นำและผู้ตามซึ่งทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

Robbins, S. P. (2003) กล่าวว่า การเป็นผู้นำ คือ การเป็นผู้ให้คำแนะนำ และนิเทศผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้วางแผนไว้โดยพื้นฐานแล้ว การเป็นผู้นำประกอบด้วย การนิเทศงาน การจูงใจการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การติดต่อสื่อสารและ การขจัดความขัดแย้ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ การนิเทศงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนมีความจำเป็นและคาดหวังที่จะได้รับการนิเทศ ซึ่งการนิเทศเป็นการสังเกตการทำงานของคุณภาพและเงื่อนไขการทำงานต่าง ๆ เพื่อที่จะมั่นใจว่า งานนั้นจะบรรลุเป้าหมายที่ขององค์การที่ได้ตั้งไว้

การจูงใจเป็นเรื่องของความเต็มใจที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองความพอใจส่วนบุคคล การนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะที่เป็นผู้ที่มีบทบาทนำมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงผู้นำเป็นผู้ริเริ่มความคิดหรือจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไปสู่การเปลี่ยนแปลง

Robbins & Coulter (2007) กล่าวถึงการนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงว่า การเปลี่ยนแปลงอาจส่งผลกระทบต่อทางลบหรือแม้ว่าจะกระทบในทางบวกต่อ คนในองค์การแต่เมื่อจะมีการเปลี่ยนแปลงทุกครั้งก็จะมีผลกระทบต่อด้านเสมอ สาเหตุก็คือ การเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้เกิดความไม่ชัดเจนและความไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้เกิด สูญเสียผลประโยชน์หรือสูญเสียสภาพเดิม รวมทั้งความเชื่อที่ว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่สอดคล้อง กับเป้าหมายและผลประโยชน์ขององค์การผู้บริหารสามารถลดการต่อต้านด้วยการให้ความรู้ด้วย การสื่อสารให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนรวมในการตัดสินใจให้ความสะดวก การสนับสนุนต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น การฝึกอบรม เป็นต้น

การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดสารและความเข้าใจสารที่ส่งออกมาอย่างถูกต้องตรงกัน การขจัดความขัดแย้ง ซึ่งร็อบบินส์และโคลสเตอร์ (Robbins & Coulter, 2007) ร็อบบินส์ (Robbins, S. P., 2003) กล่าวว่า ความขัดแย้ง เกิดขึ้นเมื่อแต่ละคนมาพบกันหรือรวม กลุ่มกัน ซึ่งอาจเพราะถูกมอบหมายงานหรือมารวมกันด้วยจุดมุ่งหมายหรือผลประโยชน์ร่วมกัน อย่างอื่นและเกิดความคิดความเห็นต่อการดำเนินงานของกลุ่มรวมทั้ง ความขัดแย้งในพฤติกรรมของ บุคคลและของผู้นำ ดังนั้นเมื่อบุคคลหลาย ๆ คนมารวมกลุ่มกันในการปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม ความขัดแย้งมักเกิดขึ้นได้เสมอความขัดแย้งเป็นเรื่องของความรู้สึกหรือการรับรู้ที่เกิดความไม่ เท่าเทียมกันหรือความไม่สอดคล้องกันของความคิด ความขัดแย้งอาจเกิดจาก การปฏิบัติงานและ เป้าหมายของงาน หรืออาจเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคล หรือความขัดแย้งเกิดจากความสัมพันธ์ ส่วนบุคคลผู้บริหารมีหน้าที่บริหารความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์การ เพื่อให้้องค์การบรรลุเป้าหมาย ขององค์การ

สรุปว่า การเป็นผู้นำ หมายถึง การที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีจะต้องเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชาใช้ภาวะผู้นำในการชักจูงและส่งเสริมให้บุคคลผู้อื่นปฏิบัติตามที่ตนต้องการ โดย

ผู้บริหารจะต้องจูงใจให้คนทุ่มเทแรงกายแรงใจอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้การปฏิบัติงาน บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งพื้นฐานในการเป็นผู้นำต้องประกอบด้วย การนิเทศงาน การจูงใจ การนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การติดต่อสื่อสารและ การขจัดความขัดแย้ง

การควบคุม (Controlling)

กิติมา ปรีดีดิลก (2551) ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2553) กล่าวว่า การควบคุม คือการติดตามการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่หากมีปัญหาจะได้หาทางแก้ไข ได้และทันเวลาที่กระบวนการควบคุมมี 4 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. การกำหนดมาตรฐาน
2. การวัดผลการทำงาน
3. การเปรียบเทียบการทำงานกับมาตรฐาน
4. การปฏิบัติการแก้ไข

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2553) เพิ่มเติมว่าการควบคุมเป็นหน้าที่ทางการจัดการ สำหรับผู้บริหารในการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นมาตรวัดการทำงานในองค์การในองค์การ

วิโรจน์ สารรัตน์ (2555) การควบคุมเป็น เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งขององค์การการเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของ สมาชิกในองค์การ

สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547) การควบคุม หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการตรวจ ตราเพื่อตรวจตราแผนงานและกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ว่ามีการปฏิบัติงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือเป็นไปตามมาตรฐานที่ระบุไว้หรือไม่อย่างไรและหากมีการคลาดเคลื่อนก็ดำเนินการปรับเปลี่ยน แก้ไข เพื่อให้เป้าหมายเป็นไปในทิศทางที่มุ่งสู่ภารกิจหลักขององค์การที่ตั้งไว้

สมคิด บางโม (2558) ให้ความหมายว่า การควบคุม หมายถึง การตรวจสอบ การปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้และได้มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่แล้วนำไปปรับปรุง การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนและมาตรฐานที่กำหนดไว้

บาร์โธล และมาร์ติน (Bartol, K. M., & Martin, D. C., 1997) ได้ให้ความหมายว่า การควบคุม หมายถึง กระบวนการที่ต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอขององค์การในการที่จะปรับการปฏิบัติงานจริง ให้เป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

เดสส์เลอร์ (Dessler, Gary, 2004) การควบคุมเป็นการกระทำเพื่อให้มั่นใจว่า แผนงานที่วางไว้แล้วมีการดำเนินการอย่างถูกต้องใช้ได้ผลทางการปฏิบัติและถ้าจำเป็นก็ต้องมีการปรับปรุง ทบทวนแผนงานนั้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ

เมสคอน และครีเดารี (Mescon, M. & Khedouri, F. (1985) โฮลท์ (Holt, R. C., 1993) ดูบริน (DuBrin, A. J., 1995) เฮลริเกิล และสโลคัม (Hellriegel, D. J., & Slocum, W. J., 1989) การควบคุม คือกระบวนการที่ทำให้แน่ใจได้ว่าองค์การบรรลุถึงวัตถุประสงค์ หรือ หมายถึง วิธีการ

และกลไกที่ใช้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า พฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานดำเนินตามวัตถุประสงค์ แผน และมาตรฐานขององค์การ

โรบบินส์ (Robbins, S. P., 2003) โรบบินส์ และโคลเตอร์ (Robbins & Coulter, 2007) ซึ่งให้ความหมายของการควบคุมที่มีรายละเอียดแตกต่างออกไป ซึ่งหมายถึง กระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของกิจกรรมเพื่อให้ได้ข้อสรุปของแต่ละหน่วยงาน หากมีความเบี่ยงเบนไปจากแผนก็จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนหาทางแก้ไขความเบี่ยงเบนก่อนที่ สิ่งนั้นจะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. การวัดผลการปฏิบัติงาน
2. เปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์
3. เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐาน

สรุปว่า การควบคุม หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารในการตรวจสอบแผนงานและกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ว่า มีการปฏิบัติงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ขององค์การหรือไม่ หากการปฏิบัติงานไม่ตรงตามวัตถุประสงค์องค์การ ซึ่งมีความคาดเคลื่อนหรือ มีความจำเป็นที่จะปรับเปลี่ยนแก้ไข ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินการมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.3 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 30 ปี ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลและลึกซึ้งยิ่งกว่านักพัฒนาหรือนักวิชาการใด ๆ จะมีสติปัญญาเสมอเหมือนได้ ดังพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์นับ ตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา ที่ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนบนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใช้ และมีความสุข โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาที่สมดุลก้าวหน้าไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาและการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการคิดและการกระทำ สามารถประยุกต์ใช้ในทุกมิติชีวิต ทุกภาคส่วน และทุกด้านของการพัฒนา เพื่อสังคมส่วนรวมจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกันอย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น เพื่อเป็นพื้นฐานแนวคิดเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาพอเพียงแบบมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจึงนำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.3.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางที่ควรดำรงอยู่ และปฏิบัติตนแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 ให้ใช้เป็นแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นวิกฤต และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งนักวิชาการได้ให้ทัศนะไว้สอดคล้องกัน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเอง และสถานะแวดล้อม ความมีเหตุ มีผลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง คือ ไม่ประมาท ในการดำเนินชีวิต โดยใช้ ความรู้ต่าง ๆ อย่างถูกหลักวิชาการ ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม คือ รู้จัก แยกแยะผิดชอบชั่วดี ละอายที่จะทำความชั่ว เกรงกลัวต่อผลจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคม มีการแบ่งปันช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่ผู้อื่นและชีวิตอื่น ๆ เห็นความสำคัญ ของการร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม เข้าด้วยกัน ร่วมสร้างสรรค์พลังในทางบวกอย่างรู้ รัก สามัคคี นำไปสู่การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้า ที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ ด้านสังคม/ชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม/ความเชื่อ/ค่านิยมต่าง ๆ ; อภิชัย พันธเสน (2550) ได้ประมวลความหมายเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยตีความแบ่งความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1) เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นเรื่องของภูมิปัญญาไทยในการประยุกต์ศาสนาเข้าในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตวิญญาณของคนในประเทศ จึงเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือเศรษฐศาสตร์ กลุ่มที่ 2) อธิบายว่าเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะองค์ประกอบที่สำคัญสามส่วน คือความพอดี ซึ่งมีความหมายคล้าย ๆ กับดุลยภาพ (Equilibrium) ในวิชาเศรษฐศาสตร์ การลดความเสี่ยง และการพึ่งพาตนเอง กลุ่มที่ 3) อธิบายว่าสอดคล้องกับเศรษฐกิจกระแสหลัก และกลุ่มที่ 4) อธิบายว่า เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นจากที่กล่าวมาข้างต้น คือ เน้นที่ความพอเพียงของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมวงกว้างตลอดจนถึงระดับประเทศ แนวคิดในกลุ่มนี้ แบ่งได้ เป็น 3 กลุ่มย่อยคือ 1) เศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบสามส่วนคือ ความพอดี ความเสี่ยง และการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นการรักษาดุลยภาพในทางเศรษฐศาสตร์ แต่เน้นดุลยภาพที่มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา คือ เป็นพลวัต (Dynamic) ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวกับความเสี่ยง คือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้ปลอดภัยจากความแปรผันให้มากที่สุดและผลักไปสู่ลักษณะที่ยั่งยืน (Sustainability) ในด้านการพึ่งตนเองคือความพยายามในการเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุม ปัจจัยที่ ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนต่าง ๆ ในส่วนที่แต่ละคนสามารถควบคุมได้ด้วยตนเองมากที่สุด โดยใช้สติความรู้และความเพียร 2) กลุ่มที่ อธิบายความพอเพียงว่า มีความหมายใกล้เคียงกับความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งเน้นให้แต่ละคนลด

ความเสี่ยง เพื่อลดต้นทุนในการแลกเปลี่ยนจากสังคมภายนอก และ 3) กลุ่มที่มองระบบ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพโดยรวมในจุดที่ระบบตลาดไม่สามารถเข้าถึงหรือก่อให้เกิด การแลกเปลี่ยนมีต้นทุนสูงจนเกินไป สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียงแท้จริงแล้ว คือ พุทธเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตามของประชาชนในทุกระดับ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

อำพล เสนาณรงค์ (2550) ได้บรรยายถึงปัจจัยและองค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียงโดยสรุปมาจากแปลงทฤษฎีใหม่ 7 ข้อ คือ 1) พึ่งพาตนเอง 2) พอประมาณ 3) เดินทางสายกลาง 4) มีภูมิคุ้มกัน 5) มีเหตุมีผล 6) เป็นคนดี 7) รู้รักสามัคคี โดยขยาย ความถึง 1) การพึ่งพาตนเองว่า พุทธศาสนาพึ่งพาตนเองเหมาะสมกับสภาพของรัฐกล่าวถึงการใช้จ่ายโดยประหยัดและอดออม พึ่งพาตนเอง 2) พอประมาณ หมายถึงการค่อย ๆ ทำตามกำลังกาย กำลังทุนค่อยทำจากงานเล็ก ไปหางานใหญ่ ด้วยวิธีง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน 3) เดินทางสายกลางคือ ไม่ประหยัดจนเกินไป อยู่ในความไม่ประมาท และ 4) มีเหตุมีผล ทำด้วยสติมีปัญญามีเหตุผลที่จะทำอะไรก่อนหลัง เรื่อง ความสามัคคีต้องอาศัยความเข้าใจที่สำคัญขาดความสามัคคีไม่ได้ คือ เอื้ออาทรเพื่อนบ้านช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเหตุผลซึ่งกันและกัน เมื่ออาชีพมีความก้าวหน้าก็ต้องรวมกลุ่มกัน

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจ นายทุนหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เพราะครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินให้มีความยั่งยืนมั่นคงเพียร ประกอบสัมมาอาชีพเพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนว พระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้ เพิ่มสูงขึ้น และมีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพพ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัว ที่อบอุ่นและเป็นสุข 2) มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเองโดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่ม จากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมีขณิมาปฏิบัติ 3) มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือ เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดย ปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน และ 4) มิติด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (Way of Life) ของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่ง ให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาส ของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสินเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาสังคมที่ ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

สมพร เทพสิทธา (2550) ได้อธิบายถึง “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” ของพระธรรมปิฎก (ประยุต ปยุตโต) ว่าเศรษฐศาสตร์แนวพุทธนี้มีลักษณะเป็นสายกลาง อาจจะเรียกว่า เศรษฐศาสตร์ สายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มีซิมมาปฏิบัติที่ว่า เป็นสายกลางเป็นมีซิมมาคือ มีความพอดี พอประมาณ ได้ดุลยภาพ ความพอดี คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน หมายความว่า เป็นการได้รับความพึงพอใจด้วยการตอบสนองความต้องการของคุณภาพชีวิต ตัวกำหนด เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ มัตตัญญูตา ความรู้จักพอประมาณ รู้จักพอประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึง ความพอดีให้คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจ

ประเวศ วะสี (2550) ยังเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลเป็นปกติ สบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิฤติ เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง ข้อสำคัญเมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐานต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วน เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชน อาศัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลนั้นคือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติเวลาทรงงานพระเจ้าอยู่หัวทรงนึกถึงทฤษฎีและปฏิบัติเสมอ อันเป็นผลจากการทรงศึกษาค้นคว้าและทดลองด้วยพระองค์เอง จนเป็นที่ถ่องแท้ในพระราชหฤทัยว่าเป็นทฤษฎีที่ใช้ได้และเป็นปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลดี ต้องเริ่มต้นจากตัวเรา พึ่งพาตนเองได้ในเบื้องต้น ต่อไปก็คือสร้างความเจริญให้กับชีวิต สร้างความเจริญให้กับครอบครัวแล้วไปช่วยเหลือสังคมชุมชนได้ต่อไป (เกษม วัฒนชัย, 2550) และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้

มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิถีการดำเนินชีวิต ที่ใช้คุณธรรม กำกับความรู้ เป็นการพัฒนาตัวเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง ยั่งยืนและเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติ เพื่อให้คนส่วนใหญ่พอมีพอกินพอใช้ สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้คนกับคนในสังคม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเพื่อให้คนกับธรรมชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ยั่งยืน และให้แต่ละคนดำรงตนอย่างมีศักดิ์ศรี รากเหง้าทางวัฒนธรรม

2.3.2 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

จากรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2550 (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย, 2550) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศใน 6 ประการ ดังนี้ 1) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการขจัดความยากจนและการลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของคนจน 2) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชน และการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศ 3) เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน 4) หลักการเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ 5) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน และ 6) ในการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิดของคนเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550) ยังได้ระบุถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคนด้านการพัฒนาเพิ่มอีก 3 ประการ ดังนี้ 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นตลอดจนเสรีภาพในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตาและจิตสาธารณะ 2) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลาย เห็นคุณค่า และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ 3) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่อย่างมีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยมและเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล/สังคม

นอกจากนี้แล้วกระทรวงศึกษาธิการ (2554) ยังได้สรุปความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้ 1) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการขจัดความยากจน และการลดความ

เสียงทางเศรษฐกิจ 2) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชน และการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศ 3) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรต่าง ๆ ด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการดำเนินงานบนรากฐานของความพอเพียง 4) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ 5) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน และเพื่อปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้เหมาะสม และ 6) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยการพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและอยู่ดีมีสุขพึ่งตนเองได้ระดับหนึ่ง มีศักยภาพมีทางเลือกทั้งด้านสุขภาพ ความรู้ ทักษะ อาชีพ เสรีภาพ และ 7) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอาัดเอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตา และจิตสาธารณะดั่งนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเปรียบเสมือนแสงเทียนที่ส่องสว่างให้เห็นหนทางที่จะก้าวเดินต่อไปของแต่ละบุคคล ชุมชน และของประเทศชาติ โดยเป็นแนวทางที่เน้นการเจริญเติบโตที่ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นตามศักยภาพที่มีอยู่จริงอย่างมีเหตุมีผล เป็นขั้นเป็นตอนด้วยความมั่นคง และเตรียมพร้อมด้วยความไม่ประมาทในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น นับเป็นกระบวนการมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงมากกว่าการสร้างความสำเร็จเติบโตอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดดที่ลอกเลียนแบบมาจากรูปแบบการพัฒนาของสังคมอื่น ๆ โดยไม่พิจารณาให้รอบคอบ ซึ่งการมุ่งเน้นแต่ผลลัพธ์ในระยะสั้น มากกว่าความยั่งยืนของการพัฒนา ซึ่งนับเป็นการเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนทั้งหลายที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้มาก ปัจจุบันประชาชนชาวไทยทุกระดับในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม นักวิชาการ ได้ย้อนกลับมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริของพระองค์ท่านอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

2.3.3 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียงประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2550) คือ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ และ 3) ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การตัดสินใจและการกระทำเป็นไปพอเพียง จะต้องอาศัยทั้งคุณธรรมและความรู้ ดังนี้ คือ 1) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องสร้างเสริมให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจคือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำ คือมีความขยันหมั่นเพียรอดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และ 2) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย การฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบ และความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และในชั้นปฏิบัติ เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์การโดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสถานะแวดล้อม ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกต้องหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ บางคนเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องปลูกพืชผักหรือการทำเกษตรผสมผสาน

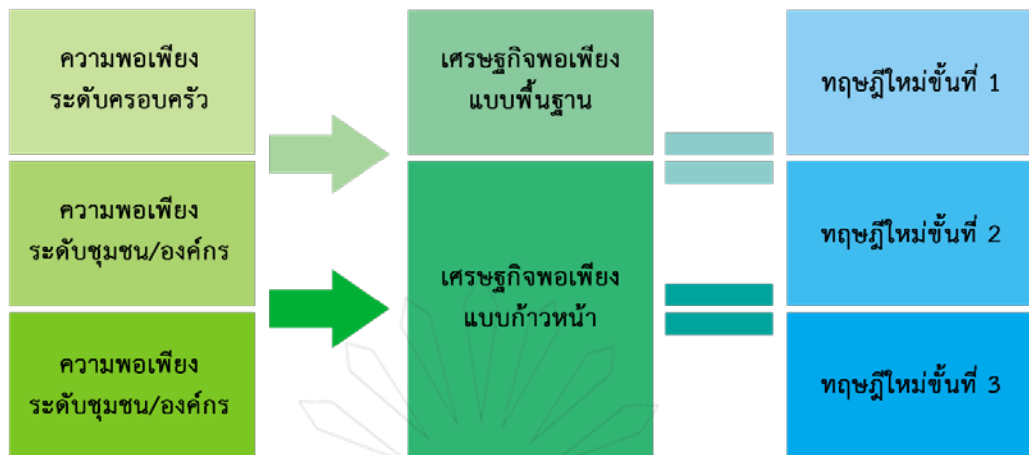
จากการสำรวจความรู้ความเข้าใจของสวนดุสิตโพลในปี 2548 พบว่า มีคนเข้าใจผิดในลักษณะนี้น้อยลง โดยคนไทยประมาณ ร้อยละ 70.00 รู้จักเศรษฐกิจพอเพียง และส่วนมากเริ่มเข้าใจแล้วว่าไม่ใช่เรื่องการแบ่งพื้นดิน 30 : 30 : 30 : 10 ไม่ใช่เรื่องการปลูกพืชผักสวนครัว และไม่ใช่เรื่องที่ใช้ได้เฉพาะภาคเกษตรหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจรากหญ้าเท่านั้น แต่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป ส่วนการตีความและนำไปประยุกต์ใช้นั้นมีแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้ (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2550)

ภาพที่ 2.4 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

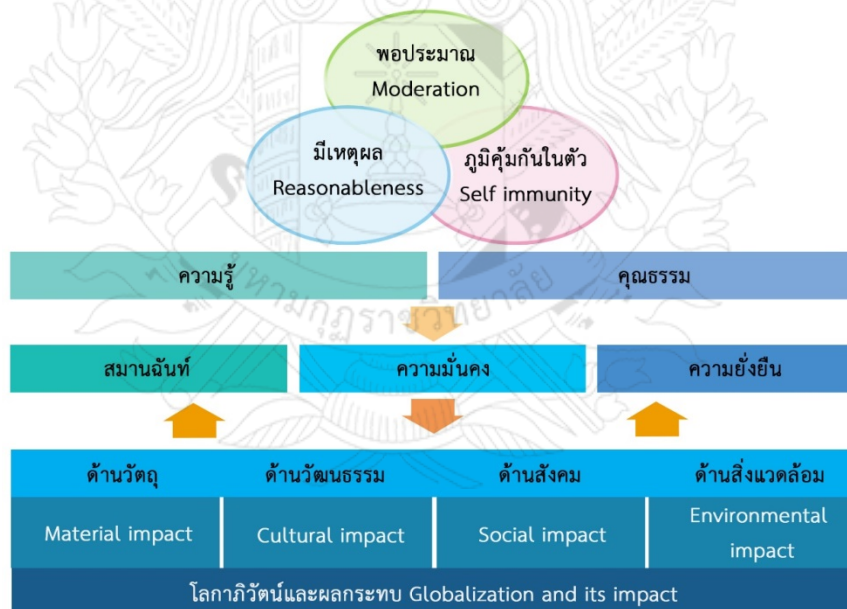
ที่มา: จาก เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา, โดย ปรียานุช พิบูลสรารุท, (2550), กรุงเทพฯ: สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ จะเห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม ดังนั้น ความพอเพียงในแต่ละระดับ เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ในแต่ละชั้นมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับเทคโนโลยีใหม่
ที่มา: จาก เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา, โดย ปรียานุช พิบูลสรารุช, (2550), กรุงเทพฯ: สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

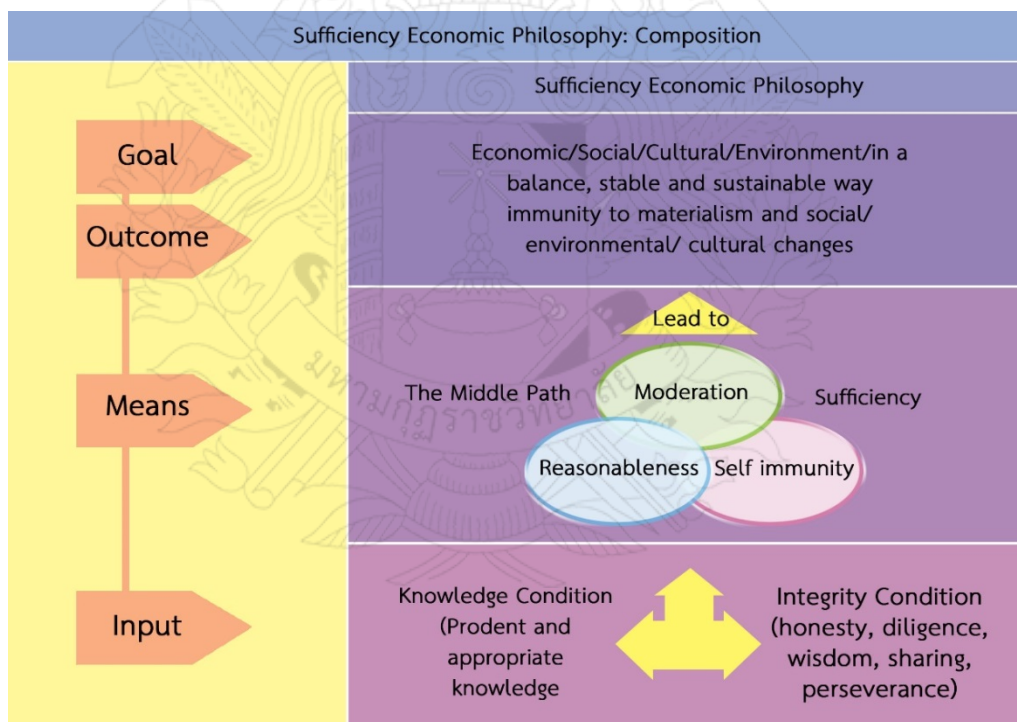
UNDP (2007) ได้นำเสนอองค์ประกอบความพอเพียง 3 ห่วงและ 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) เงื่อนไขความรู้ และ 5) เงื่อนไขคุณธรรม ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.6 องค์ประกอบความพอเพียงของ UNDP (2007)

Source. From *Thailand Human Development Report Sufficiency Economy and Human Development*, by UNDP. (2007), Bangkok. Thailand.

เช่นเดียวกับบรรพชน ป่อมดำ (2561) ได้นำเสนอกรอบการพัฒนาตามดัชนีชี้วัดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ละมิติ คือ ความพอประมาณ (Moderation) ความมีเหตุผล (Reasonableness) ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Self-immunity) เงื่อนไขความรู้ (Knowledge condition) และเงื่อนไขคุณธรรม (Integrity condition) เงื่อนไขความรู้ (Knowledge condition) และเงื่อนไขคุณธรรม (Integrity condition) มิติคุณธรรมและวัฒนธรรม (Moral and cultural dimensions) มิติทางการศึกษา (Educational dimension) มิติด้านสังคม (Social dimension) มิติการบริหารจัดการเขตพื้นที่ของรัฐและเอกชน (Management of public and private sectors dimensions) มิติทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and technology dimensions) มิติด้านเศรษฐกิจ (Economy dimension) และมิติทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (Resource and environmental dimensions) ในทำนองเดียวกัน อ่ำพล เสนาณรงค์ (2550) ได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงระบบ ประกอบด้วยปัจจัยป้อน (Input) ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม วิธีการ หรือแนวทาง ดำเนินงานที่เป็นทางสายกลาง/ความพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีนำไปสู่ผลลัพธ์ และเป้าหมาย คือ ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.7 องค์ประกอบความพอเพียงของ GoL

ที่มา: จาก *ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*, โดย อ่ำพล เสนาณรงค์, 2550, กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพรินติ้ง.

นอกจากนั้น Shone, Justin John, author (2014) ยังได้เสนอหลักการและดัชนีชี้วัดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าประกอบด้วยหลักการความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล และหลักภูมิคุ้มกัน และดัชนีชี้วัดได้แก่ มิติคุณธรรมและวัฒนธรรม มิติทางการศึกษา มิติด้านสังคม มิติการบริหารจัดการเขตพื้นที่ของรัฐและเอกชน มิติทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มิติด้านเศรษฐกิจและมิติทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2.3.4 แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเอง เป็นหลักการทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมเหตุสมผล และการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ การสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น บนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วน แต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงจิตใจ และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ครอบครัว ระดับชุมชน ระดับเกษตรกร ระดับนักธุรกิจ และระดับชาติ ฯลฯ

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้หลายด้าน และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ละคนจะต้องพิจารณาปรับใช้ตามความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสภาพที่ตนเผชิญอยู่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้มีทางเลือกอีกทางหนึ่งให้เกิดความยั่งยืน มั่นคง และสมดุลในระยะยาว ดังตัวอย่างการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรม 7 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 มิติ สู่ความสมดุลและยั่งยืน

ด้าน	การประยุกต์ใช้
ด้านเศรษฐกิจ	ลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้/ใช้ชีวิตอย่างพอควร/คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ/มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป/การเผื่อทางเลือกสำรอง
ด้านจิตใจ	มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้/มีจิตสำนึกที่ดี/เอื้ออาทรประนีประนอม/นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
ด้านสังคม	ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน/รู้จักสามัคคี /สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ/เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด/ ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด
ด้านเทคโนโลยี	รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม)/พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน/ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

ตารางที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรม 7 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สัปปุริส ธรรม 7	ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	คุณลักษณะ	ตัวอย่างการใช้จ่าย อย่างพอเพียง
1. รู้เหตุ 2. รู้ผล	1. ความมีเหตุผล	1. ไม่ประมาท (รอบรู้/มีสติ) 2. รู้สาเหตุ-ทำไม 3. รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4. รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นใน ด้านต่าง ๆ	ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล/มี ความจำเป็น/ไม่ใช้สิ่งของ เกินฐานะ/ ใช้ของ อย่าง คุ่มค่าประหยัด
3. รู้ตน 4. รู้ประมาณ	2. ความพอประมาณ	1. พอเหมาะกับสภาพของตน 2. พอควรกับสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ/สังคม ไมโลภจน เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น/ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	รายจ่ายสมดุลกับรายรับ
5. รู้กาล 6. รู้บุคคล 7. รู้ชุมชน	3. มีภูมิคุ้มกันที่ดี	1. สุขภาพดี 2. พร้อมรับความเสี่ยงต่าง ๆ (วางแผน/เงินออม/ประกัน) 3. ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น /สังคม 4. เรียนรู้/พัฒนาตน อย่างต่อเนื่อง	มีเงินออม/แบ่งปัน สงเคราะห์ผู้อื่น ทั้งบุคคล ที่ใกล้ชิดและสังคม โดยรวม/ทำบุญตาม ความเชื่อของแต่ละบุคคล

ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเริ่มต้นและจบลงที่คน ซึ่งเป็นทั้งผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และผู้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงอันเป็นจุดเด่นของปรัชญานี้ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำพาประเทศไทยให้ผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่ปัญหาที่ตามมานั้นคือความไม่เข้าใจและ เข้าไม่ถึงที่จะนำหลักปรัชญาพอเพียงมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วประเทศทำให้ดูเหมือนว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่เป็นรูปเป็นร่างมากนัก (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2554)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548) ได้ชี้ให้เห็นแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้ง

ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

การพิจารณาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2550) ส่วนที่ 1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา ส่วนที่ 2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ส่วนที่ 3 คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ส่วนที่ 4 เงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และส่วนที่ 5 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเห็นได้ว่าจะต้องประกอบไปด้วยกรอบความคิดเพื่อชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนทั้งแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการประยุกต์ที่เกิดขึ้น เน้นการกระทำที่พอประมาณบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผลและการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขของการมีความรอบรู้ รอบคอบระมัดระวังมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ โดยจะทำให้เกิดการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาต่อไป

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาพอเพียง

2.4.1 ความหมายของสถานศึกษาพอเพียง มีผู้ให้ความหมายของสถานศึกษาพอเพียงไว้ดังนี้ อาทิเช่นกระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาพอเพียงว่าหมายถึง สถานศึกษาที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ 5 ด้าน คือ การดำเนินงาน 4 ด้าน ตามแนวทางการติดตามประเมินผลยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และด้านการประเมิน ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ; วชิราวุธ ปานพรม (2556) ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาพอเพียงว่าหมายถึง โรงเรียนที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษาและพัฒนาบุคลากรจนเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ; เบญจมาพร โยภเกณท์ (2558) ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาพอเพียงว่า หมายถึง สถานศึกษาที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาพอเพียง ซึ่งเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามเกณฑ์ประเมินสถานศึกษาพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ และอดิศร บุญโนนแต่ (2559) ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาพอเพียงว่า หมายถึง สถานศึกษาที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) เป็นการประเมินระดับ คุณภาพ/การปฏิบัติของสถานศึกษา ใน 5 ด้าน 17 องค์ประกอบ 62 ตัวชี้วัด

กล่าวโดยสรุปได้ว่าสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง สถานศึกษาที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษาและพัฒนาบุคลากรเกิดผลในทางปฏิบัติและผ่านการประเมิน ตามเกณฑ์ประเมินสถานศึกษาพอเพียงของกระทรวงศึกษาธิการ

2.4.2 สถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การบริหารสถานศึกษาพอเพียง ในช่วงที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 นับเป็นบทเรียนสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้าใจถึงผลจากการพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงระดับความ

เหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ ฟังฟังความรู้ เงินลงทุนจากภายนอกประเทศเป็นหลัก โดยไม่ได้สร้างความมั่นคงและเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีภายในประเทศ ให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายในและภายนอกจนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทยอย่างเป็นระบบ ด้วยการกำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะ และเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนั้น เพื่อให้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ จึงนำเสนอแนวทางการดำเนินงาน โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ส่วน ได้แก่ แนวนโยบายการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา แนวทางการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และการส่งเคราะห์บทเรียนการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

แนวนโยบายการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา กำหนดไว้ดังนี้ คือ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง 2) วิสัยทัศน์ กระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) เป้าหมาย กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการด้านศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนและประชาชนคนไทยให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองเมืองไทยและพลเมืองโลก 4) ยุทธศาสตร์และแนวทางการขับเคลื่อน โดยมียุทธศาสตร์การขับเคลื่อนได้แก่ การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาบุคลากร การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล 5) ภาพความสำเร็จ ภาพความสำเร็จการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดไว้คือ 1) สถานศึกษาในสังกัดนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้บริหารจัดการในสถานศึกษา 2) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมนำความรู้และมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) ผู้ปกครอง

ชุมชน มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวดำเนินการ 2 ส่วน คือ การบริหารสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้โดยสอดคล้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ และประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 7) มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนการสอนบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน บรรจุในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจระบบและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า จากแนวนโยบายการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่งได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา โดยได้กำหนดกรอบทิศทาง การดำเนินงานให้สถานศึกษานำสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การดำเนินงาน สภาพความสำเร็จ แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.4.3 นโยบายการขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงลงสู่การปฏิบัติ

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนให้การขับเคลื่อนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) การดำเนินงานสู่สถานศึกษาพอเพียงมีแนวทางจำแนกแต่ละด้าน ดังนี้

1. สถานศึกษา ควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางดังนี้ คือ (1) ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (2) กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมและการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษามีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (3) พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครูและกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบ และ (4) การบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงและจัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

2. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอนดังนี้ คือ สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณา ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมวิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาทบทวนเนื้อหาสาระสำคัญ ทั้ง 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งกิจกรรมเสริมที่เคยจัดการศึกษาและเห็นว่าสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมและกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนปรับปรุง เพิ่มเติม หรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

3. การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ จัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงสู่ครอบครัว สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงานและอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคลและเป็นกลุ่ม วัตต์และประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะกระบวนการ (Process) และเจตคติ (Attitude)

4. การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางดำเนินการ เช่น จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่มรื่น ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมการปฏิบัติในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กติกาของสังคมส่วนรวมเช่น การเข้าต่อแถวในการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น

การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดี การส่งเสริมแข่งขัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฯลฯ ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา และจัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอนตามแนวทางดังนี้คือ ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาที่บ้านและสถานที่อื่น ๆ และร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

6. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้ คือ ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน และผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอกหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุก ภาคส่วน ติดตามและประเมินผลความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดระบบบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์ และ จัดให้ระบบการรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชนและการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

7. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้ คือ มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเห็นประโยชน์และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่มและพัฒนาสังคม มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง เช่นมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพ เช่น การเกษตร การผลิตและจำหน่ายสินค้า การดำเนินธุรกิจ การใช้จ่ายและการออม ฯลฯ

การใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเช่นปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความมีสติปัญญายึดทางสายกลางในการปฏิบัติ และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและปฏิบัติตนและดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม มีสติปัญญา มีวินัย พึ่งตนเองแบ่งปัน เอื้ออาทรรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

8. การจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนให้เห็นถึงประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยสอดแทรกเนื้อหาหรือเพิ่มบทเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรการเรียนภาคบังคับของนักเรียนในทุกระดับชั้น จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำหลักการเหล่านั้น ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแม่นยำขึ้น

สำหรับการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษามาบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวมประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และจำนวนเวลา สำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยแล้วผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องเริ่มจากการปรับปรุงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์ สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) เงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน เพียร มีสติ ปัญญา) ซึ่งจะนำไปสู่เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ที่สมดุล มั่นคง ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของผู้มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. กำหนดพันธกิจ การกำหนดพันธกิจเป็นการแสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป เป็นการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดข้อความที่แสดงถึงสิ่งสำคัญ คือ 1) วิธีการดำเนินการ 2) ผู้รับประโยชน์และบริการโดยตรง 3) ลักษณะผลผลิตและบริการ 4) ประโยชน์ที่จะได้รับจากสาระการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) ความเชื่อค่านิยมพื้นฐานในการดำเนินงานของบุคลากร และ 6) หลักการพื้นฐานขององค์กร

3. กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา เป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการกำหนดเป้าหมายมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้ คือ 1) ศึกษา จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาว่ามีความคาดหวังให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร 2) ศึกษา วิเคราะห์วิสัยทัศน์ของสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่กำหนดไว้ว่ากำหนดภาพอนาคตหรือความคาดหวังต่อผู้เรียนอย่างไรบ้างคาดหวังต่อผู้เรียนอย่างไรบ้าง มีส่วนใดบ้างที่เพิ่มเติมหรือแตกต่างจากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะส่วนที่เป็นจุดเน้นจุดเด่นของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนที่เป็นความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น เขียนแยกประเด็นให้ชัดเจน (3) ศึกษา วิเคราะห์ภารกิจของสาระการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่กำหนดไว้ ว่าภารกิจที่กำหนดไว้แต่ละด้านสามารถส่งเสริม สนับสนุนให้การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุความสำเร็จในด้านใด บ้างเขียนระบุประเด็นให้ชัดเจน 4) นำประเด็นต่าง ๆ ที่เขียนไว้ในข้อ 1-3 มาเรียบเรียงเป็นเป้าหมายของสาระการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเขียนเป็นความคาดหวังที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นเมื่อจบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) ตรวจสอบ เป้าหมายของสาระการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเขียนเป็นคุณภาพของผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้นเมื่อจบการศึกษา ครอบคลุมจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่น และสอดคล้องกับภารกิจของสาระการเรียนรู้ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้นได้ โดยยึดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา ตามความต้องการโดยสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโดยเป็นการวินิจัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายปีหรือรายภาค ควรได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้คือ 1)สำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของโรงเรียนด้านผู้เรียน เอกลักษณ์ ค่านิยม การยอมรับ ความคาดหวังที่มีต่อผู้เรียนและสภาวะวิกฤตด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมของผู้เรียนจากกรรมการสถานศึกษา ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) วิเคราะห์สภาพความจำเป็นของการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) กำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอาจเป็นคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม เพิ่มเติมจากส่วนที่เป็นคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่กำหนดไว้แล้วในจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานหรืออาจซ้ำกับที่กำหนดไว้แล้วก็ได้หากสถานศึกษาพิจารณาแล้วว่าเป็นคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดผลอย่างจริงจัง 4) เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องกำหนดขึ้นนี้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การจบหลักสูตร ที่จะต้องมีการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาจะต้องวางแผนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่กำหนด ซึ่งอาจกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ช่วยพัฒนาในกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นหรือสถานศึกษาอาจมีโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะขึ้นเพื่อพัฒนาโดยตรงก็ได้ โดยวางแผนการประเมินเป็นระยะเพื่อให้เห็นพัฒนาการ มีการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างแท้จริง และ 5) การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ควรกำหนดเฉพาะคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่เห็นว่าสำคัญจำเป็นที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเอกลักษณ์ค่านิยมและความคาดหวังที่มีต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ควรกำหนดมากเกินไป เพราะจะเป็นภาระต่อการจัดเกณฑ์ตัวชี้วัดการวางแผนพัฒนาและการประเมิน

5. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้มีแนวทางในการพิจารณาดังนี้ คือ 1) สาระหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายใต้มাত্রฐาน ส. 3.1 ซึ่งกำหนดให้ “เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ” 2) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้เริ่มจากการจัดทำร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดมาตรฐานเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสาระเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ในแต่ละชั้น แล้วจึงจัดทำหน่วยการเรียนรู้หลักในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการ หลักคิดและหลักปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถบูรณาการแบบสหวิทยาการหรือบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้อีก 7 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ และ ภาษาต่างประเทศ หรืออาจใช้หน่วยการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เป็น

หลักแล้วบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไป นอกจากนี้ยังสามารถจัดทำเป็นหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปด้วย 3) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคร่งครัดรูปแบบของการเขียนหน่วย แผนการเรียนรู้ ปรับได้ตามธรรมชาติของวิชา ระดับชั้น ตามบริบทของโรงเรียน แต่ขอให้คงหัวข้อสำคัญ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และ 4) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง โดยต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในแต่ละระดับชั้น

การจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 บรรจุในสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐานระดับประถมศึกษา(ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) ประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจระบบและวิธีการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ ดังนี้

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การเรียนรู้การสอนเศรษฐกิจพอเพียงตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนได้กำหนดขอบเขตการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอน หรือมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละชั้นปี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับแต่ละวัย ดังนี้

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เน้นให้นักเรียนใช้ชีวิตพอเพียงระดับตัวเองและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเองและรู้จักช่วยเหลืองานในครอบครัว แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายของตนเอง สอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของ ตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง จะได้ฝึกนิสัยประหยัด ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง เน้นระดับตัวเองและครอบครัว

ตารางที่ 2.3 มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ประถมศึกษาปีที่ 1	ประถมศึกษาปีที่ 2	ประถมศึกษาปีที่ 3
1. รู้จักช่วยเหลือตัวเอง	1. ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและครอบครัวอย่างมีความรับผิดชอบ	1. รู้จักช่วยเหลือครอบครัวและชุมชน

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ประถมศึกษาปีที่ 1	ประถมศึกษาปีที่ 2	ประถมศึกษาปีที่ 3
2. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด	2. รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และคุ้มค่า	2. รู้จักเลือกใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า
3. รู้จักการออม	3. มีวินัยในการใช้จ่าย	3. วิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายของตนเอง
4. รู้จักการแบ่งปันสิ่งของที่มีให้กับผู้อื่น	4. รู้จักการแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่น	4. รู้จักเสียสละแบ่งปันทรัพยากรที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม
	5. ปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข	5. ชื่นชมและปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เน้นระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง

ตารางที่ 2.4 มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 5	ประถมศึกษาปีที่ 6
1. เข้าใจหลักการปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1. ปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	1. เข้าใจระบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กรในโรงเรียน/ชุมชน ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สำรวจสภาพปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ปัญหา	2. วิเคราะห์การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลในชุมชน	2. รู้จักใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของตนเองและวางแผนการใช้จ่ายตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	3. เข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวและนำหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว	3. วิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึก รายรับ-รายจ่าย ของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 5	ประถมศึกษาปีที่ 6
4. สํารวจและเห็นคุณค่าของภูมิ ปัญหาท้องถิ่น	4. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และ เผยแพร่ภูมิปัญหาท้องถิ่น ของชุมชน	4. รวบรวมองค์ความรู้ของภูมิ ปัญหาท้องถิ่น มาประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ดี หลังจากที่สถานศึกษาได้ปรับปรุงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของผู้เรียนแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และ
แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่กิจกรรมการเรียนการ
สอนในห้องเรียน ซึ่งในที่นี่จะนำเสนอตัวอย่างการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นแกน ประกอบด้วยขั้นตอนที่
สำคัญ ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการ
เรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการ
บริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของ
เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบำรุงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาระ มาตรฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละชั้น ในกลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดของปรัชญา เศรษฐกิจ
พอเพียง

4. จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงรายปี

5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้

6. จัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง

7. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

6. แนวทางการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา การนิเทศถือว่าเป็นวิธีการพัฒนา
คุณภาพหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม
ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

6.1 การนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา หมายถึง การกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน
ติดตาม กำกับ ตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถาน
ศึกษา

6.2 ขั้นตอนการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในการดำเนินการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

รายละเอียดการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 2.5 ขั้นตอนการดำเนินงานและกิจกรรมการนิเทศ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	กิจกรรมสำคัญที่ปฏิบัติในสถานศึกษา
1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
1.1 จัดให้มีเครื่องมือ	1.1 ศึกษาข้อมูลโดยใช้วิธี
- แบบสอบถามผู้บริหาร ครู	- สัมภาษณ์
- แบบสำรวจสภาพพื้นฐาน ฯลฯ	- สอบถาม
	- สำรวจ ฯลฯ
1.2 กำหนดแหล่งข้อมูล	1.2 วิเคราะห์ข้อมูล/กำหนดจุดที่จะต้องพัฒนาร่วมกับสถานศึกษาวิเคราะห์จุดที่จะต้องพัฒนาเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ
1.3 รวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาสถานศึกษา	1.3 รวบรวมข้อมูลที่เป็นจุดพัฒนาเพื่อนำไปวางแผน สนับสนุนและพัฒนาต่อไป
1.4 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ	
2. วางแผนการนิเทศเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	2. การร่วมวางแผนในการพัฒนา
	2.1 สร้างความตระหนัก
	2.2 ร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนางาน
	2.3 ร่วมประชุมกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน
	2.4 ให้ความรู้ คำปรึกษาและข้อเสนอแนะกิจกรรมต่าง ๆ
	2.5 ร่วมจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน/รายงาน
	2.6 รวบรวมข้อมูลที่เป็นจุดพัฒนาเพื่อนำไปวางแผนสนับสนุนและพัฒนาต่อไป
3. ดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนางาน	3. การนิเทศเพื่อพัฒนางานในสถานศึกษา
3.1 นิเทศ ติดตาม ควบคุมคุณภาพ	3.1 ศึกษาผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
3.2 บริการ บำรุงขวัญ กำลังใจ	3.2 เสนอแนะนวัตกรรม สื่อ เครื่องมือในการพัฒนา โดยการอธิบาย สาธิต และร่วมปฏิบัติ

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินงาน	กิจกรรมสำคัญที่ปฏิบัติในสถานศึกษา
3.3 สนับสนุนการนิเทศภายใน	3.3 รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะ เพื่อสนับสนุน 3.4 ใช้เทคนิคนิเทศที่หลากหลายตามปัญหาที่พบ 3.5 สนับสนุนให้เกิดการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง
4. ประเมินการดำเนินงาน โดย	4. การนิเทศเพื่อนำเสนอผลงานให้เกิดความภาคภูมิใจ
4.1 ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา	4.1 ประเมินสภาพความสำเร็จของสถานศึกษา
4.2 วางแผนในการนำเสนอผลงานให้เกิดความภาคภูมิใจแก่สถานศึกษา	4.2 รวบรวมกิจกรรม/ความสำเร็จที่สถานศึกษาภาคภูมิใจ 4.3 นำผลการประเมินไปเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา
5. สรุปผลการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	5. สรุปผลการดำเนินงาน 5.1 จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน 5.2 เผยแพร่ผลงาน/ยกย่องเชิดชูเกียรติ (จัดนิทรรศการ/แลกเปลี่ยนเรียนรู้/การจัดการความรู้)

การนิเทศการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องดำเนินการใน 4 ด้าน ประกอบด้วย คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา สภาพความสำเร็จสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สาระการนิเทศ การนิเทศด้านบริหารจัดการมีสาระการนิเทศ ประกอบด้วยด้านการวางแผนด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สภาพความสำเร็จสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกระดับชั้น นำสู่ความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

สาระการนิเทศ การนิเทศด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีสาระการนิเทศ ประกอบด้วยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน การจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนมีความรู้ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการวัดและประเมินผล

3) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สภาพความสำเร็จ สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมสนองความสนใจความถนัดความสามารถ และความต้องการของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระการนิเทศ การนิเทศด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีสาระการนิเทศ ประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองจำแนกกลุ่มนักเรียน การเยี่ยมบ้าน จัดกิจกรรมโฮมรูม ประชุมผู้ปกครอง จัดกิจกรรมป้องกัน/แก้ไข/ช่วยเหลือ การส่งต่อ บริการให้คำปรึกษาบริการสนเทศบริการจัดวางตัวบุคคล ฯลฯ กิจกรรมนักเรียน เช่น ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์ และ รักษาดินแดน ฯลฯ และกิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศ เช่น ชมรม ชุมนุม โครงงาน การประกวด การแข่งขันทักษะทางวิชาการ ฯลฯ

4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา สภาพความสำเร็จ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมนำความรู้และมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และผู้ปกครอง ชุมชน มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระการนิเทศ การนิเทศด้านการพัฒนาบุคลากรมีสาระการนิเทศ ประกอบด้วย (1) การสร้างความตระหนักและเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือสำหรับการนิเทศ เครื่องมือสำหรับการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามีหลายชนิด ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้นำเสนอ 2 ชนิด คือเครื่องมือสำหรับการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเครื่องมือสำหรับติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า การนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเป็นการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม กำกับ ตรวจสอบประเมินผล การดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องประสานงาน และร่วมมือกันในการส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ นิเทศ และประเมินผลการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยมีขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ การประเมินผล และการรายงานสรุปผล/เผยแพร่

ภายใต้องค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย ได้กำหนดอุดมการณ์ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีการกระจายอำนาจไว้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในหลายมาตรา ได้แก่

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก “การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา”

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการศึกษาให้ยึดหลัก “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น”

มาตรา 12 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา “ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”

มาตรา 29 แนวทางการจัดการศึกษา “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน”

มาตรา 39 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริการและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง”

มาตรา 40 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ “ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุและหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ”

มาตรา 57 ครู คณาจารย์ และบุคคลทางการศึกษา “ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา”

มาตรา 58 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา “ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตาม ความเหมาะสมและความจำเป็น”

แนวคิดในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในแหล่งต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอนี้สะท้อนให้เห็นว่าการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นไม่ได้เป็นเพียงให้ประชาชนเข้ามา สนับสนุนด้านทรัพยากรเท่านั้น แต่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้ตัดสินใจและ ผู้ดำเนินการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นด้วยและในสถานศึกษา ยังได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อทำหน้าที่กำกับและ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา กำหนดไว้ชัดเจนทั้งในกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ เป็น การสะท้อนเจตนารมณ์ของรัฐที่จะผลักดันให้บังเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2) บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโรงเรียน บทบาทของชุมชนในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน มีดังนี้

2.1) บทบาทในการกำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน โรงเรียนกับชุมชนควร ที่จะมีความเกี่ยวข้องและร่วมมือกันเสมอ แต่การร่วมมือที่จะเกิดขึ้นนั้นจำเป็นต้องให้ทั้งสองฝ่ายมี ความรู้จัก ความเข้าใจดีพอเสียก่อนการร่วมมือที่ดีจะเกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้เมื่อทางโรงเรียนมีความ จำเป็นที่จะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเข้าใจปัญหาของโรงเรียนอย่างมากพอ วิธีที่ดีที่สุดก็คือให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน เมื่อชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความรู้สึกร่วม มีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหา ของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีปัญหาอะไรชุมชนก็จะเข้าใจปัญหาได้ดีและการขอความช่วยเหลือร่วมมือ หรือขอความช่วยเหลือจากชุมชนก็ทำได้ง่ายและสะดวกขึ้น เพราะชุมชนทราบปัญหาอยู่แล้ว ซึ่งการ มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนนั้นอาจมีได้หลายระดับด้วยกัน โดยทั่วไป จะแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ (1) ระดับต้นหรือระดับการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูล มีลักษณะ ที่เป็นการให้ข้อมูลบางประการเพื่อตัดสินใจการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน (2) ระดับ กลางหรือระดับการมีส่วนร่วมในการตีความข้อมูลและเสนอทางเลือก ซึ่งเหตุผลที่ต้องให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในดังกล่าวนี้ก็เพราะว่าข้อมูลบางข้อมูลนั้นบุคลากรของโรงเรียนเองอาจจะไม่มีความรู้ เพียงพอหรือรู้ไม่ถึงเหตุผลที่มาอย่างเพียงพอ ดังนั้นอาจมีสมาชิกบางคนในชุมชนที่เข้าใจข้อมูลได้ ดีกว่ามาเป็นผู้ตีความและเสนอทางเลือกให้แก่โรงเรียนและ (3) ระดับปลายหรือระดับการกำหนดทาง

เลือกและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในระดับนี้โอกาสที่คนจำนวนมากจะมาเข้าร่วมนั้นเป็นไปได้น้อย โดยทั่วไปมักมีตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมหรืออาจจะส่งแนวคิดผ่านสมาคม องค์กรที่มีอยู่ในชุมชนไปสู่โรงเรียนได้และเมื่อมีข้อมูลต่าง ๆ มีทางเลือกและข้อเสนอแนะต่าง ๆ มากพอคณะกรรมการโรงเรียนซึ่งจะมีตัวแทนของชุมชนอยู่ด้วยก็จะเป็นผู้กำหนดว่า โรงเรียนจะดำเนินไปในแนวไหน อย่างไร

นอกจากนี้ชุมชนยังมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายของโรงเรียนได้ด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจและดำเนินนโยบายของโรงเรียน ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวอาจทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ (1) การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการหมายถึงการให้ข้อมูลการพูดคุย การเสนอแนวคิดทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน โดยเสนอผ่านทางสื่อมวลชนท้องถิ่น ผ่านครูหรือผู้บริหารโรงเรียนหรือผ่านสมาชิกของสมาคมผู้ปกครอง เป็นต้น และ (2) การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชนมีตัวแทนไปเป็นกรรมการระดับต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยกรรมการเหล่านี้จะให้ข้อมูล ติความข้อมูลและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติต่อโรงเรียนโดยตรงในขณะเดียวกันก็พยายามควบคุมให้โรงเรียนดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านั้นด้วย (พินิจดา วีระชาติ, 2542)

2.2) บทบาทต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน แม้ว่าโรงเรียนจะได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างดีและมีประสิทธิภาพแล้วก็ตาม แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จได้ถ้าหากไม่ได้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากชุมชน โดยเฉพาะจากพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กนักเรียน ตลอดจนบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน โดยเฉพาะการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและทุกสถานที่ด้วยแล้ว

ทั้งนี้ทัศนคติ แสงศักดิ์ (2549) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นให้สถานศึกษาใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมให้สถานศึกษา ประชาชน ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนตนเอง โดยมีหลักสำคัญคือ สถานศึกษาคือผู้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนชุมชนและชุมชนก็เป็นผู้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และสนับสนุนสถานศึกษาเช่นเดียวกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อสถานศึกษาที่สำคัญคือ ร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ในกิจกรรมหรือเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า เป็นวิทยากร เป็นผู้สอน เป็นสถานที่ฝึกงาน เป็นแหล่งเรียนรู้ ร่วมจัดทำหลักสูตร ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการ ร่วมลงทุนทางการศึกษา ร่วมติดตามประเมินผล เป็นต้น

ปรีดาวรรณ อินทวิมลศรี (2548) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ คือ (1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วม ส่วนที่ 2 แนวทางการนำ

รูปแบบไปใช้ ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ (2) ในส่วนที่ 1 รูปแบบของการมีส่วนร่วมมี 5 องค์ประกอบคือ หลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (3) ในส่วนที่ 2 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้นั้นควรเร่งรัดกำหนดนโยบายเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ใจอาสาสมัครโรงเรียนนำร่องและมีทีมงานสนับสนุนด้านวิชาการและทุนวิจัยและ (4) ในส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ประกอบด้วยผู้บริหารมีความสามารถ มีเทคนิคและแก้ปัญหาได้ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู ทำตามบทบาทหน้าที่อย่างจริงจัง คณะกรรมการสถานศึกษาสนับสนุนกิจกรรมของผู้ปกครอง ครูสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน เพื่อเชื่อมโยงต่อกับผู้ปกครองให้มีความสำคัญกับผู้ปกครองทุกคนและผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองมีความศรัทธาท่อกันภายใต้บริบทของวัฒนธรรมไทย

รัตติยา จันทรเศรษฐ์ (2553) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีรูปแบบการพัฒนา 5 รูปแบบ ใน 5 กิจกรรม ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาโดยสร้างความตระหนักให้คณะกรรมการสถานศึกษา เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการจัดสรรค่าตอบแทนในลักษณะเบี้ยประชุม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยการร่วมกันวางแผนระดมทรัพยากรจากภายนอก ชุมชน มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงาน ตลอดจนการกำกับ ติดตามและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านปัจจัยพื้นฐานและด้านสาธารณูปโภคร่วมกัน ตลอดจนการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนการศึกษา โดยร่วมกันวางแผนปฏิบัติการจัดตั้งกองทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงาน ตลอดจนการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยร่วมกันวางแผนการสร้างข้อตกลงในการให้บริการต่าง ๆ กับชุมชน มีการวางแผนการจัดหางบประมาณสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย ตลอดจนการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะทำงานและการกำกับติดตาม ประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา

ชญญา อภิบาลกุล (2545) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารและการจัดการศึกษาภายใต้โครงการกระจายอำนาจการบริหาร : กรณีศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า การสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) การศึกษาสภาพปัจจุบันประสิทธิภาพ ความรู้ ความสามารถ ปัญหาความต้องการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถาน

ศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) สร้างหลักสูตรการฝึกอบรมและเอกสารประกอบการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) ดำเนินการฝึกอบรม (4) กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าร่วมบริหารจัดการศึกษาจริงในโรงเรียนและนำคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดูงานด้านการบริหารสถานศึกษาที่โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา (5) ประเมินศักยภาพปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (6) สัมมนาผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและรับรองรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (7) เสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ

อภิชัย นุชเนื่อง (2551) ที่ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นลักษณะการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วย (1) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน (2) การสนับสนุนการบริหารของโรงเรียน (3) การเข้าร่วมดำเนินงาน ด้านคุณสมบัติของกรรมการสถานศึกษา เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน ประกอบด้วย (1) ความสามารถในหน้าที่ (2) คุณลักษณะการปฏิบัติตน (3) ความพึงพอใจและ (4) ผลตอบแทน

กล่าวโดยสรุปได้ว่าความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งและที่สำคัญรัฐมีความต้องการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทในการสร้างกระบวนการที่เปิดโอกาสให้กับชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนโดยตรงตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผิดชอบ (รับประโยชน์) จากกระบวนการนี้

3) แนวคิดและทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม

3.1) ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและบุคคล (สมเดช สีแสง, 2554) ในการกำหนดเป้าหมายวางแผนการดำเนินงาน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (จงชัย สันติวงษ์, 2546) ; (วินัย ดิสสงค์, 2550) ก่อให้เกิดความร่วมมือ และความผูกพันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ใช้ความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์มาช่วยแก้ปัญหาทางการบริหาร โดยผู้บริหารยอมแบ่งอำนาจการตัดสินใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา (Anthony, J. D. 2006)

3.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีระบบการบริหาร 4 ระบบ เรนซิส ไลเคิร์ต (Rensis Likert) ได้เสนอทฤษฎีการบริหาร ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน 4 ระบบเรียกว่า การบริหาร 4 ระบบ (System 4) ประกอบด้วย

ระบบที่ 1 : เผด็จการ (System 1 : exploitative authoritative) ระบบการบริหารนี้ ผู้บริหารจะมีความเชื่อมั่นในความคิดเห็นของตนเองสูง โดยให้ความไว้วางใจต่อผู้ร่วมงานด้วยการตัดสินใจในการทำงานจะบีบบังคับหรือสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ขึ้นให้เกิดความเกรงกลัว ความสัมพันธ์โดยส่วนตัวจะมีน้อยและลักษณะการทำงานมักทำตามความสามารถส่วนบุคคลเป็นรายคน เป้าหมายงานต่าง ๆ จะออกมาในลักษณะคำสั่งจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กรนั้น

ระบบที่ 2 : เผด็จการแบบมีศีลป (System 2 : benevolent authoritative) ระบบการบริหารแบบนี้ ผู้บริหารจะแสดงออกถึงท่าทีไว้วางใจต่อผู้ร่วมงาน มีวิธีการจูงใจผู้ร่วมงานโดยรางวัลแต่บางครั้งก็มีการบังคับ ยอมให้มีการสื่อสารจากผู้ร่วมงานไปสู่ผู้บริหารบ้าง บรรยากาศอาจจะดูเหมือนผู้บริหารขอความเห็นและยอมรับความเห็นจากผู้ร่วมงาน แต่จริง ๆ แล้ว นโยบายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของผู้บริหารเท่านั้น ซึ่งผู้บริหารอาจให้ผู้ร่วมงานตัดสินใจได้ในระดับหนึ่ง แต่ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับนโยบายที่ผู้บริหารได้วางไว้

ระบบที่ 3 : การปรึกษาหารือ (System 3 : consultative) ระบบการบริหารแบบนี้ ผู้บริหารจะยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานมาก มีความไว้วางใจและยอมให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการขอคำปรึกษาหารือหรือข้อเสนอแนะเพื่อประกอบเป็นแนวทาง มีการจูงใจในลักษณะการให้รางวัลเป็นส่วนใหญ่ การติดต่อสื่อสารเป็นแบบ 2 ทางโดยสมบูรณ์ ผู้บริหารจะเป็นฝ่ายวางนโยบายขององค์กรอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการทำงาน ความสัมพันธ์ส่วนตัวจะใกล้ชิดกันได้ ทั้งผู้บริหารและผู้ร่วมงาน แต่การตัดสินใจในเรื่องสำคัญยังคงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารอยู่

ระบบที่ 4 : กลุ่มที่มีส่วนร่วม (System 4 : participative group) ระบบการบริหารแบบนี้ ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวผู้ร่วมงานมาก มีการกระจายการตัดสินใจสั่งการไปทั้งองค์กร การติดต่อสื่อสาร นอกจากจะเป็น 2 ทางแล้ว ยังมีการติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยการจูงใจมักอยู่ที่เป้าหมายและการพัฒนาองค์กร ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นไปอย่างฉันทมิตรระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงาน โดยทุกฝ่ายต่างมุ่งที่จะสนับสนุนความพยายามที่จะให้ถึงเป้าหมายขององค์กร การสัมฤทธิ์ผลตามที่วางไว้

3.3) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นตอนของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปโดยทางตรงคือ เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยตนเองหรือโดยทางอ้อมคือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงานของหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย

3.3.1) รูปแบบการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเฉลียว ปურიภักดี และคณะ (2545) ได้กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมมีลักษณะดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่า ได้แก่ การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย โดยที่รัฐไม่รู้ความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้น การมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้นและการมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหาและความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

(2) กระบวนการที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การดำเนินงานเกี่ยวกับการประชุมหรือวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาของประชาชนในชุมชนนั้น จะต้องมีเทคนิคในการระดมสมองร่วมกัน โดยผู้นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านจะต้องระดมความคิด การวางแผนและการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดข้อสรุปของงานที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน วิธีการที่สามารถนำมาใช้สำหรับประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งปฏิบัติมาแล้วในชุมชนและบังเกิดผลดี มีดังนี้

(3) กระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC) กระบวนการ AIC เป็นเทคนิคในการระดมความคิด การวางแผนและการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวคิดมาจากสถาบัน Organizing for Development and International Institute (ODII) โดยการก่อตั้งของ Dr.William E. Smith และ Ms.Turid Sato สำหรับประเทศไทย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้นำเข้ามาทดลองและเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ต่อมาในปี พ.ศ. 2536 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ร่วมกับสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) และกรมการพัฒนาชุมชนได้นำเอาแนวคิดนี้ไปดัดแปลงและฝึกปฏิบัติในระดับหมู่บ้านและตำบลอย่างได้ผล กระบวนการนี้จะมีความเหมาะสมกับพื้นฐานของสังคมไทยเพราะหลักปรัชญาของกระบวนการเป็นหลักการที่สอดคล้องกับค่านิยมของไทยและมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมของคนเอเชีย (สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร, 2546)

AIC เป็นวิธีการระดมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ร่วมประชุมโดยการวาดภาพหรือใช้สัญลักษณ์และด้วยเหตุที่ผู้ร่วมประชุมต้องรับฟังความเห็นของผู้อื่น แม้ไม่ชอบหรือไม่ตรงกับความคิดของตนเองนั้น คือ วิธีการสร้างสรรค์บรรยากาศการประชุมที่ทุกคนมอบให้แก่กันโดยเฉพาะบรรยากาศ การเรียนรู้ร่วมกันจากการที่ต้องช่วยกันทำงานจะเป็นพลังทำให้ผลการพัฒนาสู่อนาคตที่วางไว้ร่วมกันในที่สุด (กรมการพัฒนาชุมชน, 2550)

ขั้นตอนการดำเนินการ วิธีการระดมความคิดในกระบวนการ AIC จะทำการแบ่งผู้เข้าร่วมประชุมเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 8-10 คน แล้วดำเนินการระดมความคิดแบ่งออกเป็น 3 ชั้นประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A) คือ ขั้นตอนการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการทำให้ทุกคนให้การยอมรับและชื่นชมคนอื่น โดยไม่รู้สึกรู้สึหรือ แสดงการต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ ขั้นตอนนี้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย แบ่งเป็น 2 ช่วง

A1 = การวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านในปัจจุบัน

A2 = การกำหนดอนาคตของหมู่บ้านว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาใน ทิศทางใด

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) คือการใช้ความคิดริเริ่มสร้าง สรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการสำคัญหรือยุทธศาสตร์ที่จะทำให้บรรลุ วิสัยทัศน์ร่วม หรืออุดมการณ์ร่วมของกลุ่มได้อย่างดีที่สุด ในขั้นนี้ทุกคนมีโอกาสทัดเทียมกันที่จะให้ ข้อคิดเห็นว่าวิธีการสำคัญที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมของกลุ่มได้อย่างดีที่สุด ใน ขั้นนี้ทุกคนมีโอกาสทัดเทียมกันที่จะให้ข้อคิดเห็นว่าวิธีการสำคัญที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรือ อุดมการณ์ร่วมนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ เป็นการหาแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน และหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

I1 = การคิดโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

I2 = การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ แยกเป็น 3 ประเภทคือ กิจกรรมที่ชาวบ้านทำตัวเอง กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วนโดยร่วมมือกับ ภายนอก ทั้งความรู้ทรัพยากรการจัดการและกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอจากภาครัฐ

3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) คือ การนำวิธีการ สำคัญมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการอย่างละเอียดว่า ทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไรมีเป้าหมาย อย่างไร ใครรับผิดชอบเป็นหลัก ใครต้องให้ความร่วมมือ จะต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายเท่าไร จาก แหล่งใดจะมีรายได้จากการดำเนินการดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามีจะมีประมาณเท่าไร และรายละเอียดอื่น ๆ ตามที่ควรระบุไว้ แบ่งเป็น 2 ช่วง

C1 = การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ

C2 = การตกลงรายละเอียดในการดำเนินงาน

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินการตามกระบวนการ AIC ประกอบด้วย

1. กระบวนการ ต้องดำเนินการตามขั้นตอน จะข้ามและสลับขั้นตอนไม่ได้ โดยเน้นให้มีการระดมความคิดอย่างทั่วถึงและเน้นบรรยากาศของการให้อภัยที่ทุกคนมอบแก่กัน

2. เทคนิคระดมความคิด ช่วยรวมพลังแห่งปัญญาและพลังความคิดสร้าง สรรค์ของบุคคลเป็นพลังพัฒนา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย

3. เทคนิควาดภาพ เป็นเทคนิคที่ช่วยให้ผู้ร่วมประชุมสร้างสรรค์ความคิด และสื่อออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ไม่ยากทั้งการรวมความคิดเห็นก็ทำได้ง่ายกว่าข้อเขียนอีกด้วย

4. การเตรียมชุมชน ผลของการระดมความคิดจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับ การที่ผู้ร่วมประชุมตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและเข้าใจในความจำเป็นของการประชุม เพียงใด

5. ผู้ร่วมประชุมความเป็นตัวแทนจากกลุ่มและองค์กรประชาชนที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย ผู้ด้อย โอกาสหรือองค์กรสตรี เพราะจะช่วยให้แผนพัฒนาครอบครัวครบถ้วนด้านต่าง ๆ มากขึ้น

6. ผู้ดำเนินการ นอกจากทักษะในการนำและสรุปเนื้อหาแล้วผู้ดำเนินการ ต้องมีความชัดเจนในทุกขั้นตอน AIC เป็นผู้มีไหวพริบ สามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งและแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สามารถสร้างบรรยากาศ ควบคุมขั้นตอนและเวลาให้เป็นไปตามกระบวนการรวมถึง ความรับผิดชอบในการวิเคราะห์และสังเกตบรรยากาศ การประชุม

7. สถานที่ มีขนาดกว้างพอต่อการทำกิจกรรมของกลุ่ม มีฝาผนังและกระดาน สำหรับการติดภาพและสามารถนำเสนอภายในกลุ่มได้โดยไม่รบกวนกันและควรเป็นสถานที่ที่อยู่ใน อาณาบริเวณที่สะดวกต่อการเดินทาง

จุดแข็งของเทคนิค AIC บางประการในการประยุกต์ใช้กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ ปรัชญาและหลักการของ AIC มีความประนีประนอมสูงมาก มีความเชื่อในพลังสร้างสรรค์ของคนในชุมชน มีความเชื่อว่าการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีจะทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการ มีความซาบซึ้งในคุณค่ามีความรักซึ่งกันและกัน มีจุดมุ่งหมายไปสู่การสร้างสิ่งที่ดีกว่าสำหรับผู้ร่วมกระบวนการ ที่มีบริบท เงื่อนไข และสถานการณ์ในชุมชนมีความสมานฉันท์ระดับหนึ่งและถ้าทุกคนมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ ด้วยความรักสมัครสมานสามัคคี ผลของการปฏิบัติตามกระบวนการ AIC ย่อมทำให้กลุ่ม เข้มแข็ง องค์กรที่มีศักยภาพเป็นทุนเดิมอยู่แล้วมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพสูงขึ้น และเทคนิค AIC ถือว่า เป็นกระบวนการที่ใช้วิธีที่เรียบง่ายเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันในกลุ่มที่เข้าร่วมกระบวนการ ผู้ที่เป็นวิทยากร ก็สามารถดำเนินกระบวนการได้อย่างราบรื่น เช่น ใช้การวาดภาพในการสร้างจินตนาการ ใช้การระดม ความคิดแบบเปิดกว้างซึ่งทำให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และการเป็นประชาธิปไตย

ส่วนข้อจำกัด คือ ข้อจำกัดที่เกี่ยวกับบริบท เงื่อนไขและสถานการณ์ในชุมชน ถ้าในชุมชนมีปัญหาใหญ่โต สลับซับซ้อนมีพลวัตสูงเกินไปจนทำให้คนในชุมชนท้อแท้สิ้นหวัง ชุมชนไม่มีความสมานฉันท์ เงื่อนไขทั้งภายในและภายนอกชุมชนมีส่วนน้อยที่เป็นบวกแต่ส่วนที่เป็นผลลบหรืออุปสรรคมีมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว เรื่องกลุ่ม เรื่องอำนาจหรือผลประโยชน์ในชุมชน เรื่องของหน่วยงานโครงสร้างของระบบการเมือง การจัดการของรัฐ ข้อจำกัดเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต ปัญหา บริโภคนิยม เรื่องของหนี้สิน ความเสียเปรียบในทางการตลาด การได้ประโยชน์เสียประโยชน์ของคน ในชุมชนที่เชื่อมโยงกับอำนาจของรัฐและของทุนจากภายนอกกับผู้ที่ไม่มีความสามารถเข้าถึงอำนาจ รัฐและอำนาจทุนได้ AIC จึงเป็นกิจกรรมอบรมที่อาจจะประสบความสำเร็จในช่วงประชุม แต่ความ ลึกซึ้งของการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ การแปลวิสัยทัศน์สู่ยุทธศาสตร์ พันธกิจ แผนและการนำไปสู่การ

ควบคุมจัดการตามแผนอาจมีไม่มากเท่าที่ควรและการกำหนดความสัมพันธ์ บทบาทของวิทยากรกับ ผู้เข้าร่วมกระบวนการในการหาข้อมูล ข้อเท็จจริงซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ส่วนหนึ่งที่ทำให้ วิทยาลัย ศาสตร์ แผนและการปฏิบัติตามแผนมีความละเอียดอ่อนและสามารถเกิดผล แต่หลังจาก กระบวนการอาจมีปัญหาหากเงื่อนไขที่เป็นลบมีมากมายหรือหากปัญหาที่กลุ่มและชุมชนเผชิญมี ความรุนแรงมาก ผู้ที่เข้าร่วมประชุมอาจพูดถึงวิทยาลัยเพื่อจะได้ลืมปัญหาที่ได้และเมื่อพูดถึงสิ่งที่ ต้องการ การหาข้อมูล การจัดทำโครงการหรือปฏิบัติการก็จะเป็นจริงไม่เข้มข้นเท่าที่ควร

เทคนิคและกระบวนการ AIC สามารถนำมาประยุกต์สำหรับการประชุมเพื่อ ระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นเทคนิคการระดมความคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารกันในทุกขั้นตอนอย่างมีส่วนร่วมของสมาชิก ในชุมชนบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน กระบวนการนี้นำเอาคนเป็นศูนย์กลาง โดยคนผู้ซึ่งมีส่วน เกี่ยวข้องทั้งหมดในชุมชน (Village Stakeholder) มาช่วยกันและทำงาน ร่วมกัน ทำให้สมาชิกเข้าใจ สภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการประชุมที่ระดมสมองเพื่อ แก้ ปัญหาและหาแนวทางพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เทคนิคนี้จึงเป็นกระบวนการประชุมเพื่อระดมความคิด รวมพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามา เพื่อเป็นพลังในการพัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมอย่าง ประชาธิปไตย (สิทธิรัฐ ประพุทธนิติสาร, 2546) และจินตวิริ เกษมสุข (2554) เห็นว่าการสร้างกระบวนการ มีส่วนร่วมจำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสารจากหน่วย งานภาครัฐบาลหรือเอกชน ไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมาย สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้าง แรงจูงใจให้ ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้น ต้องอาศัย กระบวนการ มีส่วนร่วมของประชาชน เพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยให้กระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์หรือ แลก เปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคมเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมใน กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำร่วมพัฒนาชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไข ปัญหาของ สังคมและประเทศชาติได้

3.3.2) ลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วม ว่าเป็นเรื่องของกระบวนการสรุปขั้นตอน การมีส่วนร่วมได้ 4 ขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้ (1) มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษาและค้นคว้า หาปัญหาและ สาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของชุมชน (2) มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหา (3) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุง ระบบการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และมีส่วนร่วม ในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน ดังที่โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในทัศนะของการพัฒนาชนบทว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย การมีส่วนร่วม ของประชาชน 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและทำด้วย วิธีการอย่างไร 2) มีส่วนในการดำเนินการโครงการ ตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและ

การร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ 3) มีส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา และ 4) มีส่วนในการประเมินผลโครงการ

ในทำนองเดียวกันยาดาฟ (Yadav, 1980) ได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับซึ่ง กระบวนการความร่วมมือของประชาชนนั้นต้องมีความรู้สึกต่อไปนี้ คือ 1) การเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ 2) การเข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา 3) การเข้าร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการและแผนงานของการพัฒนา และ 4) การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และเอปสไตน์ (Epstein, J. L., 2003) ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาของเด็กในโรงเรียนนั้นสามารถทำได้ 2 รูปแบบ แบบแรก คือ การเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมใน ห้องเรียนและโรงเรียน แบบที่สอง คือ การเข้ามามีส่วนในการบริหารและกำหนดแนวทางของโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนของผู้ปกครอง สามารถทำได้ เป็นต้นว่า ให้ผู้ปกครองเป็นฐานะแขกของโรงเรียนหรือผู้สังเกตการณ์ สนับสนุนผู้ปกครองเข้ามาเยี่ยมเยียน หรือเข้าสังเกตการณ์ในห้องเรียน จัดตั้งศูนย์ทรัพยากรผู้ปกครองประจำโรงเรียน เป็นแหล่งพบปะ เป็นสถานที่รวม อุปกรณ์ที่ผู้ปกครองนำมาให้โรงเรียนใช้ประโยชน์และเป็นแหล่งข่าวในชุมชน ดำเนินการให้มีประชุมปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพของบุตรหลาน และจัดฝึกอบรมแก่ผู้ปกครองที่เป็นอาสาสมัคร เพื่อช่วยครูในชั้นเรียนและกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน เช่น พัฒนาโครงการผู้ปกครองอาสาสมัครขึ้นในโรงเรียน การสรรหาและจัดการฝึกอบรม รวมทั้งสนับสนุนผู้ปกครองให้แบ่งปันทักษะและความชำนาญแก่โรงเรียน และ

2) การเข้ามามีส่วนร่วมในด้านบริหารจัดการของผู้ปกครอง สามารถทำได้ เช่น ให้ผู้ปกครองเข้าร่วมมีบทบาทในสภาผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครองและครูหรือคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำหน้าที่สอดส่องดูแล ร่วมตัดสินใจและวางแผนการพัฒนา โรงเรียน สามารถร่วมกำหนดนโยบายการศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุตรหลานของตน ผู้ปกครองจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและโรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและวางแผนของโรงเรียน กำหนดเป้าหมายและภารกิจของโรงเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชน จัดตั้งสภาผู้ปกครองและครูขึ้นมีหน้าที่ให้การช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของโรงเรียน ความก้าวหน้าของนักเรียนและประเมิน หลักสูตรการเรียนรู้อันเป็นระยะ

3.4) เออร์วิน (Erwin, W., 1976) ได้ให้แนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการ ให้ประชาชนเข้าใจมามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา เช่นเดียวกับ พิณสุตา สิริธรงค์ศรี (2557) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาแบบมี

ส่วนร่วม: กรณีศึกษา โครงการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย พบว่า วิธีการมีส่วนร่วม 8 ประการ คือ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหา และร่วมชื่นชมดังนี้ คือ

1) การร่วมคิด ก่อนการดำเนินโครงการทุกองค์กรที่ร่วมโครงการ ได้แก่ โรงเรียน วัด ชุมชน แหล่งเรียนรู้ และสถาบันศึกษาปอเนาะ มีการจัดทำประชาคม และระดมความเห็น จากองค์การหน่วยงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการทางการศึกษาในชุมชนของโรงเรียน จากนั้นมีการวางแผนร่วมกัน

2) การร่วมวางแผน หลังจากการรับฟังความคิดเห็นจากองค์การ หน่วยงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในชุมชนแล้ว คณะทำงานโครงการฯ ของโรงเรียน วัด ชุมชน แหล่งเรียนรู้ และสถาบันศึกษาปอเนาะ ได้มีการวางแผนการดำเนินโครงการ โดยเรียงลำดับความสำคัญของโครงการตามความต้องการของประชาชนฯ และนำเสนอคณะทำงานโครงการระดับจังหวัด ที่ปรึกษาวิชาการโครงการและฝ่ายบริหารจัดการโครงการพิจารณาตามลำดับขั้นนี้ การวางแผนดังกล่าว จะมีการมอบหมายงานระหว่างผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการและบุคลากรหรือคณะทำงานใน โครงการแล้วแต่กรณี โดยผู้ทำหน้าที่เลขานุการโครงการจะเป็นผู้มีบทบาทในการประสานการวางแผน และการกำหนดกิจกรรมในแผนดังกล่าว

3) การร่วมตัดสินใจ เมื่อต้องตัดสินใจดำเนินงานในเรื่องสำคัญหรือที่เป็น เรื่องส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร โรงเรียน วัด ชุมชน แหล่งเรียนรู้และสถาบันศึกษาปอเนาะจะมีการตัดสินใจร่วมกันของคณะทำงานโครงการฯ โดยเฉพาะการตัดสินใจจัดลำดับความสำคัญของโครงการกิจกรรมที่มีความสำคัญใกล้เคียงกัน แต่จำเป็นต้องเลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อประโยชน์ขององค์กร หรือของผู้เรียน อย่างไรก็ตามการตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับผู้นำขององค์กรด้วย

4) การร่วมดำเนินการ เมื่อได้รับอนุมัติและมีการทำสัญญาระหว่างผู้บริหาร โรงเรียน วัด ชุมชน แหล่งเรียนรู้ และสถาบันศึกษาปอเนาะและฝ่ายบริหารจัดการโครงการ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามแผนงาน/โครงการที่ได้รับอนุมัติแล้ว ได้มีการดำเนินโครงการตาม แผนงาน/โครงการแบบมีส่วนร่วม โดยได้มีการกำหนดผู้รับผิดชอบการแบ่งงานกันทำตามโครงการย่อย ที่กำหนดไว้

5) การร่วมรับผิดชอบ เมื่อมีการแบ่งงานกันทำตามโครงการย่อยที่กำหนด ไว้ในแผนงานแล้ว ได้ดำเนินการตามที่กำหนดตามความรับผิดชอบของแต่ละคน/คณะ

6) การร่วมติดตามประเมินผล ในการดำเนินโครงการได้กำหนดให้มีการ ติดตาม ประเมินผล โดยคณะทำงานของโครงการฯระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับ บริหารจัดการโครงการในระดับโรงเรียน นอกจากจะมีการติดตามโดย คณะทำงานของโรงเรียนแล้ว ยังมีการติดตามจากภาคประชาชนหรือชุมชน แบบไม่เป็นทางการ เช่น การรายงานผลการดำเนินงานของนักเรียนในโครงการ จากผู้ปกครอง ชุมชน การร่วมประชุมติดตามผล

7) การร่วมแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมหรือ ภาพรวมของโรงเรียน คณะทำงานโครงการฯ และชุมชนได้ร่วมกันแก้ไข เช่น ปัญหาน้ำท่วมส่งผลการดำเนินงานกิจกรรมชงัก ได้มีการร่วมแก้ปัญหาสถานที่หลังน้ำลด การจัดหายานพาหนะรับส่งนักเรียนในโครงการพี่สอนน้องของโรงเรียนในจังหวัดนราธิวาส การจัดหาวัสดุการเรียนการสอน หรือวิทยากร เป็นต้น ทำให้ปัญหาและอุปสรรคคลี่คลายลง และ

8) การร่วมชื่นชม การร่วมชื่นชมเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่โครงการนำร่องการจัดการศึกษาฯ ครั้งนี้ ประสบผลสำเร็จนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ส่งผลต่อการ ผนึกกำลังและเกิดความยั่งยืน เช่น การที่คณะทำงานฯ และชุมชนในโครงการได้มีโอกาสนำผลงานในโครงการของโรงเรียน/ชุมชนไปร่วมจัดแสดง/สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับส่วนกลาง รวมทั้งการชื่นชมร่วมกันจากการได้รับรางวัลทั้งระดับองค์กร ระดับจังหวัด ระดับภาคและระดับส่วนกลาง ของโรงเรียน/องค์กร นอกจากนี้แต่ละโรงเรียน/องค์กรได้มีการเขียนบทความเผยแพร่ผลงานลงในหนังสือที่ฝ่ายบริหารจัดการโครงการได้จัดพิมพ์เผยแพร่ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน

อาร์นสไตน์ (Arnstein, Sherry R., 1969) ได้ศึกษาตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง หรือ “Ladder of Citizen Participation” ถือว่าเป็นตัวแบบที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ขั้น ประกอบด้วย 1) ขั้นการควบคุม 2) ขั้นการรักษา 3) ขั้นการให้ข้อมูล 4) ขั้นการรับฟังความคิดเห็น 5) ขั้นการปรึกษาหารือ 6) ขั้นการเป็นหุ้นส่วน 7) ขั้นมอบหมายอำนาจ และ 8) ขั้นอำนาจพลเมือง และจันทรานี สงวนนาม (2553) กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมในการพัฒนาองค์กรที่ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในองค์กร ควรประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการคือ (1) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สมาชิกขององค์กรย่อมมีความผูกพันกับองค์กรที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ และมีความปรารถนาที่จะได้ร่วมในการบริหารขององค์กร แม้เพียงได้รับฟังความคิดเห็น ก็จะทำให้รู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการบริหารขององค์กรแล้ว (2) การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับ เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น และช่วยให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก ทำให้สมาชิกทั้งองค์กรมีเป้าหมายเดียวกัน พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะมีทั้งการยอมรับและการสนับสนุนจะมีผลต่อการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และ (3) การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบ การที่บุคคลได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับในเป้าหมายเดียวกัน จะช่วยกระตุ้นให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานในองค์กร

กล่าวได้ว่า การร่วมมือของบุคคลในการพัฒนาการศึกษามีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวไปสู่อนาคตด้วยการเรียนรู้ ความสามารถและมีสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วม

ร่วมพัฒนาการศึกษาเกิดความสำเร็จสูงสุด ดังเช่น บุคคลจะต้องมองเห็นถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ของการศึกษาต้องมีความเข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่สามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายและปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาทั้งหมด พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาต้องประสานความร่วมมือ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ และสร้างความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เพื่อความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงแบบมีส่วนร่วมจึงประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) ศึกษาสภาพความต้องการ/ข้อมูลพื้นฐาน 2) กำหนดมาตรฐานสถานศึกษา 3) ร่วมวางแผนพัฒนาสถานศึกษา 4) ร่วมตัดสินใจ 5) ร่วมในการดำเนินงาน 6) ร่วมในการประเมินผล 7) ร่วมชื่นชมผลงาน

รายการประเมินและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาพอเพียง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการด้านศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชน และประชาชนคนไทยให้มีความสมดุลงាំងด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก จากวิกฤตปัญหาของชาติทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลได้น้อมนำหลักปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 76 และมาตรา 83 (1) และกำหนดเป็นกลยุทธ์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9,10,11 และอยู่ใน ยกร่างฉบับที่ 12 ด้วย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา

การประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) เป็นการประเมินระดับคุณภาพ/การปฏิบัติของสถานศึกษาใน 5 ด้าน 18 องค์ประกอบ 62 ตัวบ่งชี้ ซึ่งระบุในเครื่องมือประเมินผลสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (สถานศึกษาพอเพียง) กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

รายการประเมินด้านที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 นโยบาย (4 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 มีนโยบายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา และบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 ดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติงานประจำปี ที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 ติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปีที่น่านำมาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 นำผลการติดตามมาพัฒนา นโยบาย/แผนงาน/โครงการ ขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 วิชาการ (4 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ดำเนินการตาม แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ติดตามผล แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 นำผลการติดตามไปพัฒนา แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 3 งบประมาณ (4 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 มีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 ดำเนินการตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 นำผลการติดตามมาพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการงบประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่ 4 อาคารสถานที่/แหล่งเรียนรู้ (1 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 บริหารอาคารสถานที่และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่ 5 ความสัมพันธ์กับชุมชน (1 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 ประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” ของผู้เรียน

รายการประเมินด้านที่ 2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 หน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 มีหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 มีการนิเทศ/ติดตาม/ประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 มีการศึกษา/วิเคราะห์/วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่ 2 การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ (4 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 มีแผนจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 คุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่าง ๆ

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่ 3 สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 จัดทำ/ผลิต/ใช้/เผยแพร่ สื่อการเรียนรู้เพื่อบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 จัดทำ/พัฒนา/เผยแพร่ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 ใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” ของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 4 การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 รายงานผลการประเมินและนำมาปรับปรุง/พัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 4.4 จัดแสดง/เผยแพร่/ประกวด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของผู้เรียน ที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

รายการประเมินด้านที่ 3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี 3 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (5 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 มีแผนงานแนะแนว เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 จัดกิจกรรมแนะแนวให้นักเรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 ติดตามผลการจัดกิจกรรมแนะแนว และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1.5 นำผลการติดตามมาใช้พัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมนักเรียน (6 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 มีแผนงาน/โครงการ ส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง”

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 จัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชุมนุม/ชมรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 มีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น/วัฒนธรรม/หลักคำสอนทางศาสนาในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 2.5 ติดตามผลการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 2.6 นำผลการติดตามมาปรับปรุง/พัฒนากิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (4 ตัวบ่งชี้)

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา/พัฒนา สถานศึกษา/ชุมชน ด้านเศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 ติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 นำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนา การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รายการประเมินด้านที่ 4 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มี 2 องค์กรประกอบ 7 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

องค์กรประกอบที่ 1 การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 มีแผนงาน/โครงการ พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 ประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติการกิจหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรของสถานศึกษา

องค์กรประกอบที่ 2 การติดตาม ประเมินผล และขยายผล

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ติดตามผลการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม พัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิต และปฏิบัติการกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 นำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนาการดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ขยายผลและเผยแพร่ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รายการประเมินด้านที่ 5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มี 4 องค์กรประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

องค์กรประกอบที่ 1 สถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 คุณลักษณะของสถานศึกษาพอเพียง

องค์กรประกอบที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง

องค์ประกอบที่ 3 บุคลากรของสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 บุคลากรจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 บุคลากรอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน เพื่อส่วนรวมและสาธารณะประโยชน์

ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 บุคลากรรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ตัวบ่งชี้ที่ 3.5 บุคลากรดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรมและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์

องค์ประกอบที่ 4 ผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ

ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม

ตัวบ่งชี้ที่ 4.4 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้ที่ 4.5 ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รายการประเมินและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการเป็นเกณฑ์ในการประเมินการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) เป็นเครื่องมือเพื่อประเมินระดับคุณภาพ/การปฏิบัติของสถานศึกษาใน 5 ด้าน 18 องค์ประกอบ 62 ตัวบ่งชี้ ซึ่งระบุในเครื่องมือประเมินผลการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (สถานศึกษาพอเพียง)

2.5 สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้ศึกษาวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ร่าง กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นโยบายรัฐบาล นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2564 (ร่าง) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ จุดเน้นนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการดำเนินงานของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อำนาจหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และผลวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มากำหนดสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สำหรับการจัดทำ คำของงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2561) ดังนี้

วิสัยทัศน์

การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ
2. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
3. พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา

ค่านิยม TEAMWINS

- T = Teamwork การทำงานเป็นทีม
 E = Equality of Work ความเสมอภาคในการทำงาน
 A = Accountability ความรับผิดชอบ
 M = Morality and Integrity การมีศีลธรรมและมีความซื่อสัตย์
 W = Willingness ความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานอย่างเต็มศักยภาพ
 I = Improvement การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
 N = Network and Communication การเป็นเครือข่ายที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
 S = Service Mind การมีจิตมุ่งบริการ

เป้าประสงค์รวม

1. ระบบบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และเท่าเทียม

ตัวชี้วัดเป้าประสงค์รวม

ตัวชี้วัดเป้าประสงค์รวม (เจ้าภาพหลัก)	ค่าเป้าหมาย
1. คะแนนของผลการประเมินการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (กพร.)	3.83
2. ร้อยละของคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของการดำเนินงานของหน่วยงาน (ศปท.)	ร้อยละ 82
3. ร้อยละของกำลังแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป (กศน.)	ร้อยละ 60
4. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) (สช.)	เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ของปีที่ผ่านมา

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาและส่งเสริมการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหาร การบริการและการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการกระจายโอกาสทางการศึกษาและ การเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ตามประเด็นยุทธศาสตร์

1. หน่วยงานมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
2. ผู้รับบริการมีและใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพในการบริหาร การบริการ และการเรียนรู้
3. ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

4. ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
5. ข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความก้าวหน้าในวิชาชีพมีศักยภาพในการปฏิบัติงานและการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ตามประเด็นยุทธศาสตร์และค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ (เจ้าภาพหลัก)	ค่าเป้าหมาย
1. คะแนนของผลการประเมินการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ก.พ.ร.)	3.83
2. ร้อยละของคะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของการดำเนินงานของหน่วยงาน (ศปท.)	ร้อยละ 82
3. จำนวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ วิธีปฏิบัติที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนา (สน.)	ไม่น้อยกว่า 2 ฉบับ
4. ร้อยละของสถานศึกษาที่ได้รับบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วไม่ต่ำกว่า 30 Mbps (ศทก.)	ร้อยละ 75 ของสถานศึกษา
5. จำนวนระบบฐานข้อมูลกลางด้านการศึกษาของประเทศที่ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน (ศทก.)	5 ฐานข้อมูล (เพิ่มขึ้น 1 ฐานข้อมูล)
6. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) (สช.)	เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ของปีที่ผ่านมา
7. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้การศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) (กศน.)	เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ของปีที่ผ่านมา
8. ร้อยละของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาที่ได้รับการรับรองการประเมินคุณภาพภายนอก (สช.)	ร้อยละ 80
9. ร้อยละของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่ฝึกอบรมเป็นผู้บังคับบัญชาลูกเสือระดับต่าง ๆ ผ่านการประเมินทุกระดับ (สสช.)	ร้อยละ 80
10. ร้อยละของผู้เรียนในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ หรือทักษะด้านอาชีพ สามารถมีงานทำหรือนำไปประกอบอาชีพได้ (ศบป.จชต/สช./กศน.)	ร้อยละ 80
11. ร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด (สสค.)	ร้อยละ 85
12. ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ลงทะเบียนเรียนในทุกหลักสูตร/กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องเทียบกับเป้าหมาย (กศน.)	ร้อยละ 80
13. ร้อยละของผู้รับบริการแหล่งเรียนรู้เทียบกับเป้าหมาย (กศน.)	ร้อยละ 80

ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ (เจ้าภาพหลัก)	ค่าเป้าหมาย
14. ร้อยละของกำลังแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป (กคน.)	ร้อยละ 60
15. ร้อยละของผู้ผ่านการฝึกอบรม/พัฒนาทักษะอาชีพระยะสั้นสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือพัฒนางานได้ (กคน.)	ร้อยละ 64
16. ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับการสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเทียบกับค่าเป้าหมาย (กคน./สช)	ร้อยละ 100
17. จำนวนภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด/พัฒนา/ส่งเสริมการศึกษา (ภาคีเครือข่าย : สถานประกอบการ องค์กร หน่วยงานที่มาร่วมจัด/พัฒนา/ส่งเสริมการศึกษา) (สต./กคน.)	3,045 ภาคีเครือข่าย
18. จำนวนเรื่องของการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)	11 เรื่อง
19. ร้อยละความพึงพอใจของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)	ร้อยละ 80
20. ร้อยละของข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการพัฒนาและนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน (สอ./สคปศ.)	ร้อยละ 80

กลยุทธ์ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์/แนวทางการพัฒนา

ประเด็นยุทธศาสตร์ 1 พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์

1.1 พัฒนากลไกการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

1.2 เร่งรัด ปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

แนวทางการพัฒนา

1. ปรับปรุงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลางและภูมิภาคให้เหมาะสมและเอื้อต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2. ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นคุณธรรม ความโปร่งใส

3. พัฒนาหน่วยงานทางการศึกษาในภูมิภาคให้เป็นกลไกการประสานงานการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมกระจายทั่วประเทศ

4. ปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้มีความทันสมัย เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน

ประเด็นยุทธศาสตร์ 2 พัฒนาและส่งเสริมการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหาร การบริการและการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์

2.1 พัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาให้ครอบคลุมและมีเสถียรภาพ ตอบสนองความต้องการใช้งาน

2.2 พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางด้านการศึกษาของประเทศให้เป็นเอกภาพ เป็นปัจจุบัน และทันต่อการใช้งาน

2.3 สร้างสื่อ คลังสื่อและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก

2.4 พัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการทำงานและการบริการให้มีประสิทธิภาพ

2.5 จัดหาทรัพยากรพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใช้ในการบริหาร การบริการ และการเรียนรู้ อย่างพอเพียง ทัวถึงและเหมาะสมกับการแสวงหาความรู้และจัดการองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนา

1. บูรณาการและพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการใช้งานของทุกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ

2. บูรณาการพัฒนาและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลกลางด้านการศึกษาของประเทศกับทุกหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้เป็นเอกภาพ เป็นปัจจุบัน และทันต่อการใช้งาน

3. จัดทำสื่อ คลังสื่อและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่มีมาตรฐานในการนำเข้า จัดเก็บ และแจกจ่ายข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4. ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบการบริหารจัดการข้อมูลด้านการศึกษาให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และครอบคลุมทุกหน่วยงานที่จัดการศึกษา

5. กำหนดมาตรฐานสื่อ เกณฑ์มาตรฐานการประเมิน การสำรวจ การรวบรวมสื่อที่นำมาใช้ในการจัดทำคลังสื่อที่มีคุณภาพ

6. พัฒนาและส่งเสริมการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการทำงานและการบริการมีความเหมาะสม ทันสมัย สะดวก รวดเร็วต่อการทำงานและการให้บริการ

7. สนับสนุนทรัพยากรพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้พอเพียงและเหมาะสมกับการบริหาร การบริการ และการเรียนรู้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่

ประเด็นยุทธศาสตร์ 3 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

กลยุทธ์

3.1 พัฒนาหลักสูตร เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียน การสอน การนิเทศ การวัด ประเมินผลให้ทันกับความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาประเทศ

3.2 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมืองและพลโลก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ยกกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างอาชีพ สร้างความสมานฉันท์ และเสริมสร้างความมั่นคง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.4 พัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้สู่การพัฒนาการศึกษา

แนวทางการพัฒนา

1. ปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยยืดหยุ่นหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย และบริบทของประเทศ

2. พัฒนารูปแบบและบูรณาการการจัดการเรียนรู้การนิเทศการวัดประเมินผล เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. ลดวิชาเรียนในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาพัฒนาทักษะการเรียนรู้นอกห้องเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น

4. ส่งเสริมและบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมือง และพลโลก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. จัดสรรทุนการศึกษาให้กับนักเรียน นักศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

6. พัฒนาทักษะด้านอาชีพให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

7. ส่งเสริมการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมสันติศึกษา ปลุกฝังจิตสำนึกด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

8. เสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

9. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการวิจัยเชิงนโยบาย การจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการกระจายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์

4.1 ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัด และสนับสนุนการจัดการศึกษา

4.2 สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระบบและนอกระบบให้ผู้เรียนตามสิทธิที่กำหนดไว้

4.3 เพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ครอบคลุมทุกพื้นที่ และเป้าหมาย

แนวทางการพัฒนา

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัด พัฒนา และส่งเสริมการศึกษา
2. สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบ ด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย
4. พัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และมีชีวิตด้วยรูปแบบที่หลากหลายให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและครอบคลุมทุกพื้นที่
5. สนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษา
6. พัฒนาระบบและกลไกการเทียบโอนผลการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์จากการทำงาน

ประเด็นยุทธศาสตร์ 5 พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์

- 5.1 พัฒนากฎ ระเบียบหลักเกณฑ์การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป
- 5.2 ปรับปรุงระบบการประเมินวิทยฐานะและสมรรถนะครูให้สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
- 5.3 พัฒนาข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพด้วยรูปแบบที่หลากหลายรวมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา

1. ปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์
2. ปรับปรุงและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษา ให้สัมพันธ์กับการพัฒนาผู้เรียนที่เหมาะสมกับระดับและประเภทการศึกษา
3. ปรับปรุงและพัฒนาฐานข้อมูลกลางของครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกสังกัดให้ ครบคลุมและเป็นปัจจุบัน
4. พัฒนาระบบเงินเดือนและค่าตอบแทน สำหรับครูที่มีสมรรถนะสูง ครูที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร เสี่ยงภัย พื้นที่พิเศษ
5. ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินครูเพื่อให้มีและเลื่อนวิทยฐานะให้สอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
6. ส่งเสริมและพัฒนาข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน และสอดคล้องกับสมรรถนะวิชาชีพ เพื่อให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานและคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

7. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการพัฒนาข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการพัฒนาด้วยรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น และสมรรถนะวิชาชีพ

2.6 บริบทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

2.6.1 ประวัติความเป็นมา

การศึกษานอกโรงเรียนเดิมอยู่ในความรับผิดชอบของกองการศึกษาผู้ใหญ่สังกัด กรมสามัญศึกษาการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนได้ดำเนินการต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2512 องค์การศึกษานานาชาติ (World Education Inc) ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยงานการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทยได้มีการเสนอให้มีการปรับปรุงการเรียนการสอนผู้ใหญ่แบบสมกิจเสียใหม่ โดยให้สอดคล้องกับการวางแผนครอบครัวไปด้วย ประกอบกับในปี พ.ศ. 2513 องค์การศึกษานานาชาติ (World Education Inc) จัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้น ที่ประเทศอินโดนีเซีย มติที่ประชุมมีมติให้สอนให้ผู้ใหญ่รู้หนังสือควบคู่ไปกับการวางแผนครอบครัวด้วย ดังนั้นประเทศไทยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับปรุงการศึกษาผู้ใหญ่ของไทยโดยเรียกว่า “การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐานแบบเบ็ดเสร็จ” ต่อมาเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2524 กองการศึกษาผู้ใหญ่ระดับเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียน หรือการศึกษานอกระบบมีการกระจายการบริหารไปสู่ส่วนภูมิภาคจัดให้มี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคและประจำจังหวัดขึ้นโดยเรียกว่าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในปี พ.ศ. 2551 กำหนดให้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือเรียกชื่อย่อว่าการศึกษานอกระบบส่วนกลางมีสำนักงานการศึกษานอกระบบรับผิดชอบในการบริหารจัดการระดับจังหวัด และในระดับอำเภอมีการศึกษานอกระบบอำเภอเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบจังหวัด ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามมาตรา 17 (2) กำหนดให้สำนักงานการศึกษานอกระบบจังหวัดทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด และมีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายในจังหวัด ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2546

2.6.2 ที่ตั้งอาณาเขตติดต่อ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดยโสธร

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดมหาสารคาม

2.6.3 ประชากรข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 20 อำเภอ มีประชากรข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 466 คน แบ่งออกเป็น กลุ่ม ผู้บริหาร จำนวน 22 คน ครูผู้สอน จำนวน 388 คน และผู้สนับสนุนการจัดการศึกษา จำนวน 56 คน

2.6.4 บทบาทอำนาจและหน้าที่

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด โดยจัดทำยุทธศาสตร์แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัด ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย วิเคราะห์ จัดตั้ง จัดสรร เงินงบประมาณให้แก่สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.6.5 นโยบายการบริหารงาน

1) การพัฒนาและปฏิรูปการศึกษาจะต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมการกระจายอำนาจและความต้องการของทุกภาคส่วนในสังคม มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศรวมทั้งเป็นไปตามกระบวนการของสภาปฏิรูปแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติและแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นที่ยอมรับและเกิดความมั่นคงยั่งยืนในระบบการศึกษาของไทย

2) การสร้างโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมโดยการน้อมนำแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ได้โดยสะดวกและสามารถพัฒนาและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเท่าเทียม

3) การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับความรู้ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปลูกฝังคุณธรรมการสร้างวินัย ปลูกฝังอุดมการณ์ ความคิดมาในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์การมีจิตสาธารณะความตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักการประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นของผู้อื่นยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิดอุดมการณ์และความเชื่อรวมทั้งรู้คุณค่าและสืบสานวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย

4) การส่งเสริมและยกสถานะของครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักในระบบการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงในสังคมเป็นบุคลากรที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมมีความรู้ และทักษะในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูตลอดจนมีฐานะ และคุณภาพชีวิตที่ดีสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน

5) การบริหารและการปฏิบัติราชการกระทรวงในทุกระดับ จะต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการการปฏิบัติของทุกหน่วยงานในสังกัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และประสานสอดคล้องกับหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันตลอดจนให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาที่ถูกต้องรวดเร็วและตรงกับความต้องการของสังคม

2.6.6 วิสัยทัศน์

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จัดการศึกษาตลอดชีวิตที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นฐาน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาของสถานศึกษา “คิดเป็น ทำเป็น เน้นเศรษฐกิจพอเพียง”

2.6.7 การพัฒนาอาชีพเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง”เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปีตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

2.6.8 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด, 2561)

สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้พลาดโอกาสเรียนจากระบบ การศึกษาปกติ หรือผู้ต้องการพัฒนาตนเอง ได้รับการเรียนรู้โดยเน้นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่จะส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนพึงได้รับดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริงเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่กว้างขวางและเป็นไปในอัตราที่รวดเร็วอันจะส่งผลให้ประเทศมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาโดยรวมเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนเพราะเป็นการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมุ่งเน้นให้คนมีคุณธรรมนำความรู้อันจะเป็นสะพานทอดนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาต่อไป

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2551) ได้ศึกษาพบว่าบุคลากรส่วนใหญ่เข้าใจว่าคุณธรรมนำความรู้ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้ชีวิตเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ พอประมาณ มีเหตุผลและภูมิคุ้มกันที่ดี ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจว่าหมายถึง 8 คุณธรรมพื้นฐาน ผนวกรวมกับอื่น ๆ เช่น อุดทน พอเพียง พอประมาณ สติ ปัญญา เป็นต้น ด้านพัฒนาบุคลากร ควรสร้างความตระหนักให้บุคลากร พัฒนาให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำระบบการประเมินวิทยะฐานะมาใช้เพื่อพัฒนาบุคลากร ด้านการ จัดการเรียน การสอนควรมีการสอนที่ปลูกฝังคุณธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เน้นการปลูกฝังให้ เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน จัดการสอนให้เกิดความตระหนัก เน้นให้ทำบ่อย ๆ เป็นประจำ สร้างคุณธรรมหลักเป็นคุณธรรมร่วมด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรมีความหลากหลายเน้นให้นักเรียนเป็นแกนนำหลักและพัฒนาให้นักเรียนทุกมิติ มีการจัดทำโครงการที่เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านอื่น ๆ ได้แก่ เป็นแบบอย่างที่ดี เริ่มปลูกฝังคุณธรรม นำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐม วัยสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการผลิตบัณฑิตด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ให้มีความรู้ในด้านการวิจัยและพัฒนา

ปริญญา ชนะวาทิ (2551) ได้ศึกษาการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคเหนือ พบว่า นักเรียนควรได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับความหมาย แนวคิดการปฏิบัติตนตามหลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านจุดประสงค์ การเรียนการสอนควรให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการ

กำหนด เนื้อหาสาระควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมเลือกสาระการเรียนรู้ที่ต้องการศึกษาตามความถนัด และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดกิจกรรมทัศนศิลป์ที่มีความหลากหลายครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ หลักสูตรต้องจัดทำเป็นแผนจัดการเรียนรู้และควรวางแผนขั้นตอนการทำงานก่อน จัดทำหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนควรได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน ประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ กระบวนการเรียนรู้ควรสังเคราะห์ความรู้ ประชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำความเข้าใจในด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนควรวัดและประเมินผลจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยวิธีการอันหลากหลาย ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมองไม่เห็นความสำคัญ ไม่มีการวางแผนการทำงาน

ธนาวุธ บุทธิจักร (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบกิจกรรมกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านโพนสว่าง อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านโพนสว่าง อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ให้มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้กำหนดกรอบการพัฒนาเงื่อนไขคุณธรรม 4 ด้าน คือความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ และความเอื้อเฟื้อ กลยุทธ์หรือวิธีการที่ใช้ ในการพัฒนาได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ AIC การฝึกอบรม การศึกษาดูงานการฝึกฝนตนเองโดยกระบวนการกิจกรรมกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) จำนวน 61 คน โดยนำหลักการและขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart โดยดำเนินการเป็น 2 วงจร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (PAOR) คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ การสะท้อนผลการปฏิบัติ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก และแบบประเมิน พบว่า การดำเนินการในวงจรที่ 1 วิธีการที่ใช้ในการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ AIC กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม การฝึกฝน ตนเอง โดยกระบวนการกิจกรรมกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ การสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการประชุม AIC ทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม ความสัมพันธ์กับคนอื่น สร้างความเข้าใจ และกำหนดสิ่งที่ คาดหวังร่วมกัน คิดค้นหาวิธีการสำคัญทำให้ได้สภาพที่มุ่งหวัง นักเรียนแกนนำได้รับความรู้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยกระบวนการพัฒนาศักยภาพ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ตามหลักคำสอนทางศาสนา และฝึกปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการปฏิบัติจริงเป็นการฝึกฝนตนเองในขณะดำเนินกิจกรรมการดำเนินการในวงจรที่ 2 มีการฝึกทักษะปฏิบัติด้วยการเทียบเคียงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมชั้นนำ และการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดผลลัพธ์เชิงองค์ความรู้ คือการเปลี่ยนแปลงในวิธีคิดและวิธีการทำงานของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและ

นักเรียนแกนนำ ความคิดเชิงบวกและทักษะการบูรณาการการทำงานร่วมกับครูนักเรียน การกำหนดภารกิจ ซึ่งกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและครบวงจร สามารถนำความรู้ความเข้าใจจากแต่ละกิจกรรมที่ได้เรียนรู้มาปรับใช้กับตนเอง การทำงานเกิดความผูกพันและภาคภูมิใจ ผลลัพธ์เชิงพัฒนาคือ ครูที่ปรึกษาเข้ามามีบทบาทในการร่วมเสริมแรงและนำสู่การปฏิบัติ นักเรียนรู้จักประหยัดอดออม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียรใช้จ่ายพอประมาณคือ รายจ่ายสมดุลกับรายรับมีเหตุมีผล คือ ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะ ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า มีภูมิคุ้มกัน คือมีเงินออม แบ่งปันผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น ทำบุญมากขึ้นผลลัพธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ โรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำระดับยอดเยี่ยม นักเรียนได้รับคัดเลือกเป็นเยาวชนสร้างสรรค์ดีเด่น ครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้รับยกย่องเชิดชู เป็นข้าราชการครูดีเด่น ด้านการเสริมสร้างวินัย คุณธรรมและจริยธรรม

สมณฑา ศรีสวัสดิ์ (2553) ได้พัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาในประเทศไทย โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเป้าหมายในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย นักเรียนจำนวน 50 คน ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 31 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การลงมือปฏิบัติจริง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า (1) วิธีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเยาวชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ นักเรียนมีการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล พอประมาณ และประหยัดเท่าที่จำเป็น ใช้ชีวิตอย่างพอควร ด้านสังคม นักเรียนได้ช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน มีการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ คำนึงถึงผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม ด้านจิตใจ ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ทำให้ตนเองมีจิตใจที่มั่นคง เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ด้านสิ่งแวดล้อม มีการปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการเรียนรู้ มีการรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน และด้านวัฒนธรรม มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีเดิม การอนุรักษ์อาหารประจำท้องถิ่น อนุรักษ์ประเพณีพื้นบ้าน และอนุรักษ์การใช้ภาษาประจำถิ่น (2) แนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในประเทศไทย ด้านเศรษฐกิจ ควรมีแนวทาง คือ การส่งเสริมให้นักเรียน เป็นผู้รู้จักการประหยัดและอดออม รู้จักการใช้จ่ายของตนเอง คือ ใช้อย่างมีเหตุผล ใช้อย่างพอประมาณ ใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น การส่งเสริมให้นักเรียนคิดและวางแผนอย่างรอบคอบด้วยการทำบัญชีรายรับรายจ่าย การส่งเสริมให้นักเรียนมีการวิเคราะห์บัญชีรายรับรายจ่าย การส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการออมเงินด้วยตนเอง และนำเงินที่ออมไว้ไปฝากธนาคาร ด้านสังคม ควรมีแนวทางคือการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีจิตอาสา รู้จักช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน การปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกสาธารณะ นึกถึงผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม รู้จักเสียสละ มีความสามัคคี รู้จักเผยแพร่องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมให้นักเรียนได้บันทึกการทำหน้าที่ที่ได้ช่วยเหลือบิดามารดา

ผู้ปกครอง และคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ เพื่อน ๆ ตลอดจนบุคคลทั่วไป ด้านจิตใจ ควรมีแนวทางคือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจทางศาสนาที่ตนนับถือ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าค่ายคุณธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีแนวทางคือการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม การรณรงค์ให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดี รู้จักนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดทำขบวนกีฬา ตามโครงการกีฬาเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้รักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน ด้านวัฒนธรรม ควรมีแนวทางคือการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักสืบสานวัฒนธรรมไทย ปลูกฝังมารยาทไทย โดยมีการสอนมารยาทไทย การให้นักเรียนทำอาหารท้องถิ่นที่ตนเองชอบ และสนใจ การอนุรักษ์การใช้ภาษาประจำถิ่น มีการรณรงค์พูดภาษาท้องถิ่นไทยเลย การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีเดิม พื้นฟูอนุรักษ์ประเพณีพื้นบ้านโดยการให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม และ (3) การสร้างรูปแบบ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผสมผสานแนวคิดจากสถานศึกษาในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีรูปแบบ คือ รูปแบบด้านเศรษฐกิจ มีกิจกรรม คือ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การออมเงิน ด้านสังคม มีกิจกรรมคือ กิจกรรมจิตอาสา ธนาคารความดี ด้านจิตใจมีกิจกรรม คือการสวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิ ค่ายอบรมคุณธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมมีกิจกรรม คือ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพ กิจกรรมการเก็บขยะในโรงเรียน และด้านวัฒนธรรม มีกิจกรรม คือการอบรมมารยาทไทย การส่งเสริมการบริโภคอาหารท้องถิ่น รณรงค์การพูดภาษาท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นและมีการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าว ในสถานการณ์จริงเป็นเวลา 4 เดือน และได้ประเมินรูปแบบตามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูอาจารย์และผู้ปกครอง พบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครองและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติตนของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์จากโครงการ

ชูพงษ์ พิพัฒน์ไชยศิริ (2552) ได้ศึกษารูปแบบและลักษณะของเครือข่ายคณะกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการสื่อสาร และปัจจัยหรือบริบทที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสาร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มเป้าหมายคือสมาชิกและกลุ่มเครือข่ายภาคีด้านต่าง ๆ โดยผลการวิจัยพบว่า เครือข่าย คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมีรูปแบบการรวมตัวที่เป็นทางการโดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแกนนำ ซึ่งภายในเครือข่ายแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานออกเป็น 3 ระดับ คือ ที่ปรึกษา สมาชิกและงานเลขานุการ ด้านกระบวนการสื่อสารของเครือข่ายประกอบไปด้วยประเด็นการสื่อสาร 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในเครือข่าย ส่วนที่สองคือการสื่อสารระหว่างเครือข่ายกับสาธารณชนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในประเด็นที่แตกต่างกันตามกลุ่มเป้าหมาย ด้านปัจจัยหรือบริบทที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารของเครือข่ายซึ่งประกอบไปด้วย 1) ลักษณะของผู้นำเชิงبارมี 2) ความเชื่อมั่นของสมาชิกต่อหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ความต่อเนื่องในการศึกษาและเรียนรู้ 4) ความตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมกลุ่มหรือเครือข่าย 5) เครือข่ายและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับ บุคคลภายนอก 6) ความหลากหลายของเนื้อหา 7) ความสอดคล้องของเนื้อหากับช่วงเวลาในการสื่อสาร 8) ความหลากหลายของช่องทางการสื่อสาร และ 9) การเลือกใช้สื่อให้มีความเหมาะสม

วัลลภา อารีรัตน์ และคณะ (2553) ได้สังเคราะห์รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์การเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มเป้าหมายการวิจัยเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1-5 โดยโรงเรียนดังกล่าวมีการดำเนินงานที่เน้นแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัด การศึกษาและการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม โดยอาศัยชุมชนเป็นหลัก ใช้กระบวนการวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน สถานศึกษาและศึกษากรณีศึกษา จำนวน 5 โรง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แนวทางการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และแบบการวิเคราะห์เอกสารและการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็น สำคัญและนำเสนอด้วยการบรรยาย ผลการวิจัยรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์การเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กมี 4 องค์ ประกอบหลักคือ 1) การบริหารงานวิชาการประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือจัดทำหลักสูตร ท้องถิ่น การดำเนินงานบูรณาการแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชั้นเรียนทั้งในและนอกหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน การจัดแหล่งเรียนรู้/สื่อและเทคโนโลยีเพียงพอ การกำหนดกลไกการนิเทศภายใน การประเมินและพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรและจากชุมชน 2) การบริหารจัดการประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์/พันธกิจ/กลยุทธ์ที่ระบุการสอดคล้องแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวางระบบกำกับ ตรวจสอบและประเมินผลอย่างโปร่งใส ต่อเนื่องและสื่อสารให้ทราบทั้งโรงเรียน การบริหาร การเปลี่ยนแปลง การนำเสนอสิ่งประดิษฐ์และเศษวัสดุเหลือใช้ นำมาผลิตสื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ และการบริหาร จัดการโดยใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) การพัฒนาวิชาชีพครูและการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การอบรมพัฒนาครูเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชั้นเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นและการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นกัลยาณมิตรผ่านการเรียนรู้ ของผู้เรียน การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และการทำวิจัยชั้นเรียน การจัดระบบการนิเทศภายในที่เน้นการเรียนการสอนและการมีส่วนร่วมหรือรับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรของคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการเรียนรู้ เน้นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการและการพัฒนาในองค์กรรวม และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทและรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า การจัดทำระบบสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการใช้งาน การให้ชุมชน

มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขและการประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล (2554) ได้นำเสนอกฤษฎีทางเลือกการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เชี่ยวชาญ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารและครู จำนวน 7 คน และ 2) กลุ่มนักวิชาการด้านการจัดการศึกษา จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือคู่มือการจัดการเก็บข้อมูลภาคสนามและการสนทนากลุ่มด้วยกระบวนการจัดการความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยผลการวิจัยมีดังนี้ คือ (1) ผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษาโดย 1) มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่แนวคิดและแนวปฏิบัติของสถานศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยเน้นการศึกษาเพื่ออาชีพ 3) ใช้บริบทวิถีชุมชนท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ 4) สร้างและใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน 5) สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานร่วมกัน 6) ประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอก ครูมีการจัดการเรียนรู้โดย 1) ใช้โครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) เน้นการฝึกปฏิบัติจริง 3) บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนการจัดการเรียนรู้ 4) ใช้ประสบการณ์/ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ความสำเร็จที่ปรากฏขึ้นกับนักเรียน คือ 1) มีพื้นฐานทักษะชีวิตและทักษะอาชีพในท้องถิ่น/ชุมชน 2) ตระหนักในคุณค่าวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเอง 3) ช่วยเหลือครอบครัวเพราะมีรายได้ระหว่างเรียน นอกจากนี้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความเข้าใจ รู้คุณค่า ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้มีความสำคัญกับ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย 2) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาและการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 4) การใช้ /กิจกรรม/โครงการพัฒนาผู้เรียน 5) การเชื่อมโยงบริบทวิถีชุมชนท้องถิ่น 6) การใช้แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 7) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 8) การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร 9) การสร้างความร่วมมือในการทำงาน 10) การปลูกฝัง/เน้นการใช้ชีวิตในสังคมของนักเรียน (2) กฤษฎี ที่กำหนดขึ้น มี 4 รูปแบบ คือ 1) กฤษฎีการพัฒนาความสามารถทางวิชาการ 2) กฤษฎีการประยุกต์ใช้การเกษตรและ/หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) กฤษฎีการประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียนและ 4) กฤษฎีเน้นการฝึกปฏิบัติงาน/การฝึกงาน และ (3) ผลการประเมินกฤษฎีทางเลือกฯ พบว่า แต่ละกฤษฎีทางเลือกฯมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยอยู่บนเงื่อนไขบางประการ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการเลือกใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนที่จะนำ นักเรียนไปสู่การมีทักษะการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การมีทักษะอาชีพ สู่การมีทักษะชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2553) พหุติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1. นักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าทุก มหาวิทยาลัยราชภัฏมมีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง 2. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมมีระดับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า (1) ด้านความพอประมาณ นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ด้านความมีเหตุผล นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูงและ (3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง 3. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังนี้ (1) ด้านการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเก็บออมเงิน การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การใช้ทรัพยากรทุกอย่างอย่างประหยัดและรู้คุณค่า การประยุกต์ของเก่าให้กลับมาใช้ได้ อีกครั้ง (2) ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ มหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำหลักสูตรการเรียน รายวิชา “เศรษฐกิจพอเพียง” ควรมีการสอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา มีการจัดตั้งชมรมเศรษฐกิจพอเพียง มีการฝึกปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (3) ด้านการณรงค์ ได้แก่ การทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ในมหาวิทยาลัย การ จัดอบรมให้ความรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการจัดนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียง

ขวัญกมล ดอนขวา (2557) แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ที่สร้างขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ใน เกณฑ์ที่ดี โดยมีค่าไค-สแควร์ (2χ) มีค่าเท่ากับ 162.014 ท้องศาอิสระ (df) เท่ากับ 66 มีค่าไคสแควร์สัมพันธ์ ($2 \chi / df$) เท่ากับ 2.45 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.059 และค่าดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.032 ผลการวิจัยยังพบว่าน้ำหนักองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีค่ามากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี(0.946) รองลงมาคือ ด้านความมีเหตุผล (0.851) และด้าน ความพอประมาณ (0.761) ตามลำดับ โดยมีเงื่อนไขด้านความรู้ (0.868) มากกว่าเงื่อนไขด้าน คุณธรรม (0.855) น้ำหนักองค์ประกอบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการศึกษา (0.90) รองลงมาคือ ด้านการสร้างสรรคงาน (0.89) ด้านการใช้ทรัพยากรสินทางปัญญา (0.88) และด้านการใช้ องค์ความรู้(0.88) ตามลำดับ สำหรับองค์ประกอบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการ มุ่งงานทำ (0.95) รองลงมา คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (0.94) ด้านการกระจายรายได้ที่ดี (0.94) ด้านมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น (0.89) และด้านการควบคุมการเกิดมลภาวะเป็นพิษต่อ สิ่งแวดล้อม (0.89) ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจ สร้างสรรค์มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เท่ากับ -0.23 และ 0.863 ตามลำดับ

ฉเวลา บัณฑิต บัณฑิตา อินสมบัต (2558) ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้การจัดประสบการณ์เรียนรู้ บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตรงต่อเวลา และด้านการควบคุมตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับดี 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้การจัดประสบการณ์เรียนรู้ บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองหลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปรียาตา สุขสว่าง, สำเร็จ ยุรชัย (2558) การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับคุณภาพการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร รองลงมา คือ ด้านผลลัพธ์และ ภาพความสำเร็จ ส่วนด้านที่มีระดับคุณภาพการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรรณพร พุทธภูมิพิทักษ์, กัญญามาน อินหว่าง (2558) การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านไทย จังหวัดพิษณุโลก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะของการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ หมู่บ้านไทย และศึกษาความสำเร็จจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของหมู่บ้านไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เจาะลึก ประชากรได้แก่ ผู้นำในหมู่บ้านไทย 7 หมู่บ้าน เลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งประเภท ได้แก่ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ หมู่บ้านท่องเที่ยว หมู่บ้านผลิตภัณฑ์ ชุมชนและหมู่บ้านภูมิปัญญา และเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจงกับผู้นำประเภทต่าง ๆ เพื่อทำการสัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้น 35 คน จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้อาศัยในหมู่บ้านไทย 7 หมู่บ้าน มีการใช้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยพบว่าการวางแผน จัดตั้งกลุ่มย่อยเพื่อสร้างรายได้ มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ ประยุกต์จากภูมิปัญญาดั้งเดิม มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้สามารถอยู่รอดได้ สำหรับในด้านกรมี ภูมิคุ้มกันที่ดีได้แก่การมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านเครือข่ายจากภายนอก ด้านคุณธรรมในส่วนของการช่วยเหลือเกื้อกูล กันในหมู่บ้าน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่อยู่ การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาพบว่า ผู้อาศัยส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการใช้หลักความพอเพียงและการสร้างความรู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิมมาปรับใช้เพื่อสร้างรายได้ การคิดค้นสร้างผลิตภัณฑ์ที่สามารถทำรายได้ให้กับกลุ่ม มีการวางแผนที่ดี และสามารถสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่น

สมบูรณ์ นีระมนต์ (2560) รูปแบบการปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 5 (ชุมชนหนองยางหนองม่วง) ผลการศึกษา พบว่า 1. สภาพการปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 5 (ชุมชนหนองยางหนองม่วง) ด้านกิจกรรมการอยู่ พบว่าโดยรวม ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรม การกิน พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.61 ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้าย คือ กิจกรรมการเรียน พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.23 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.39 ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2. การ (ร่าง) รูปแบบการปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 5 (ชุมชนหนองยางหนองม่วง) สามารถแบ่งกิจกรรมการปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 5 (ชุมชนหนองยางหนองม่วง) โดยมี 2 ส่วน คือ ระดับโรงเรียน และระดับห้องเรียน ซึ่งระดับโรงเรียน สามารถแบ่ง กิจกรรม/โครงการ การปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 5 (ชุมชนหนองยางหนองม่วง) ได้ 4 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ/วัตถุ และด้านวัฒนธรรม ระดับ ห้องเรียน ได้ 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการกิน กิจกรรมการอยู่ กิจกรรมการเล่น และกิจกรรมการเรียน 3. การกำหนดรูปแบบการปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ที่เหมาะสมกับโรงเรียนเทศบาล 5 (ชุมชนหนองยาง หนองม่วง) โดยสามารถแบ่งส่วนกิจกรรม/โครงการ การปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ระดับโรงเรียน และส่วนที่ 2 ระดับห้องเรียน ซึ่งส่วนที่ 1 ระดับโรงเรียน มีผู้รับผิดชอบ คือ ผู้อำนวยการ และซึ่งส่วนที่ 2 ระดับห้องเรียน มีผู้รับผิดชอบ คือ ครูระดับชั้นปฐมวัย สามารถแบ่ง กิจกรรม/โครงการ การปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 5 (ชุมชนหนองยางหนองม่วง) ได้ 4 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ/วัตถุ และด้านวัฒนธรรม ระดับห้องเรียน ได้ 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการกิน กิจกรรมการอยู่ กิจกรรมการเล่น และกิจกรรมการเรียน เช่นเดียวกับกรณี การ (ร่าง) รูปแบบ แต่ความ ละเอียดยจะให้ความละเอียด และชัดเจนกว่า

อรรณ บ่อมดำ (2561) การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการพัฒนาเป็น 2 แนวทาง 1) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา ขับเคลื่อนสู่สถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำและบริหารจัดการศึกษาในทุกมิติ มอบหมายให้ คณะครู น้อมนำ มาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ เกิดการ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กิจกรรมในสถานศึกษา พัฒนาสู่การเป็น สถานศึกษาพอเพียงและดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการอย่างมีระบบทั้งโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จนพัฒนาให้

เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกด้าน 2) การดำเนินการ โครงการอื่น ๆ แล้วนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการบริหาร จัดการศึกษา เป็นสถานศึกษาพอเพียง และศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. แนวปฏิบัติการ ขับเคลื่อนและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมในการน้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา ขั้นที่ 2 การจัดระบบการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การจัด กิจกรรมในโรงเรียนและกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ขั้นที่ 4 การเปลี่ยนแปลงบริบท ขั้นที่ 5 การสร้าง เครือข่าย

อุเทน เจริญภูมิ (2561) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหาร งานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ผลการวิจัยพบว่า 1. การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารวิชาการของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้รองลงมาคือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และด้าน การ นิเทศการศึกษา และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา 2. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการ บริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต31โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีระดับการศึกษาและตำแหน่งปัจจุบัน แตกต่างกัน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหาร วิชาการของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 แตกต่างกัน สำหรับ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ การปฏิบัติงานและขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยว กับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

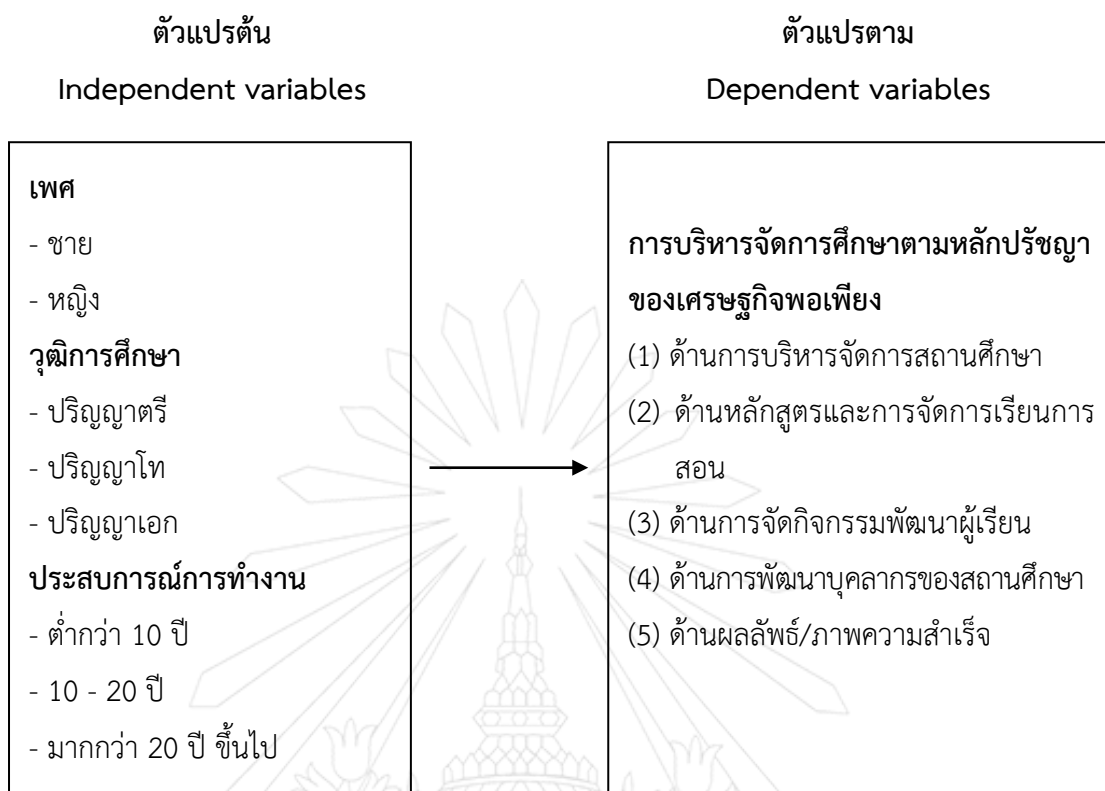
งานวิจัยต่างประเทศ

Shone, Justin John, author (2014) ได้ศึกษานโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนระดับประเทศ ภายใต้อัตลักษณ์เศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แนวทางที่ส่งเสริม กันทั่วไปในประเทศกำลังพัฒนาคือการใช้รูปแบบการพัฒนาจากประเทศตะวันตกที่เน้นการส่งเสริม อุตสาหกรรม เป็นหลัก องค์กรเพื่อการพัฒนาและสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาให้ความสำคัญกับเรื่อง เศรษฐกิจและการเงินยิ่งไปกว่าเรื่องทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม แนวทางนี้ใช้วิธีคิดแบบเสรี นิยมใหม่ซึ่งมุ่งมองผลทางเศรษฐกิจการเงินในระยะสั้น และมักจะเอื้อประโยชน์ให้กับคนกลุ่มเล็ก ๆ แต่ ส่งผลกระทบอย่างสูงต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในทางตรงกันข้ามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy หรือ SEP) และโครงการพัฒนาในแนวทาง ไกล่เคียงกันนี้ทำให้เกิดทางเลือกที่

เน้นทางสายกลางและเน้นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ยั่งยืน โดยพิจารณาเรื่องสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและสมดุล ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับจากองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่เน้นความใส่ใจดูแลและเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ในปัจจุบันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นส่วนสำคัญในวาระการพัฒนา ระดับโลกของสหประชาชาติหลังปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) วิธีวิจัยคือ การทบทวนเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interviews) พบว่า แนวทางแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมีการดำเนินการภายใต้รูปแบบของ “หมู่บ้านตัวอย่าง” หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายภายใต้ปรัชญาที่ใกล้เคียงกัน โดยนโยบายการวางแผนพัฒนาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวน้อมนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับนโยบาย อย่างไรก็ตามนโยบายและแนวทางการปฏิบัติยังไม่เชื่อมโยงกันในระดับการบริหารส่วนกลาง ในขณะที่ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการภายใต้ปรัชญานี้เป็นไปในเชิงบวกและเป็นที่ยอมรับกันในทุกระดับของรัฐบาลในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในทำนองเดียวกันสาธารณชนและภาคส่วนอื่น ๆ นอกเหนือจากรัฐก็รับรู้ และเห็นด้วยกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเช่นเดียวกัน แม้จะใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันเพราะในหลายกรณีก็มีปรัชญาท้องถิ่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แต่เดิมแล้ว งานวิจัยนี้ได้สังเกตถึงแผนการพัฒนาชนบทที่ควรจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริงและความยากจนของสังคมในชนบท งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานพัฒนาประเทศตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงยังมีความซับซ้อนและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะทำให้นโยบายและการปฏิบัติสอดคล้องเชื่อมโยงกันมากขึ้น จะเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจของผู้วางนโยบายการพัฒนาที่จะค้นหาแบบแผนการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากแนวทางต่าง ๆ ในแผนการพัฒนา และเลือกสรรแนวทางเหล่านี้เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติซึ่งจะทำให้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการนำมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจังในโครงการพัฒนาระดับชาติในอนาคต

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร คือ บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูอาสาสมัครฯ และครู กศน.ตำบล รวมทั้งสิ้น จำนวน 365 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูอาสาสมัครฯ และครู กศน.ตำบล ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ เครจซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan, 1970) โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น จำนวน 187 คน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ผู้บริหาร	20	19
ครู	15	14
ครูอาสาสมัครฯ	43	40
ครู กศน.ตำบล	287	114
รวม	365	187

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended) ประกอบด้วยคำถามที่ครอบคลุม การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา (2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา (5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

3.3 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) และการสร้างแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open ended) จากตำราของ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

3. สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ

4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของคำถามแต่ละข้อโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of item objective congruence) ดังรายชื่อผู้เชี่ยวชาญนี้

1) นางพิศมัย ชมพูปุตร	เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านโครงสร้างเนื้อหา และพิจารณาความสอดคล้อง
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอทุ่งเขาหลวง
การศึกษา	ปริญญาโท (การบริหารการศึกษา)
2) พระครูชัยรัตนากร, ดร.	เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบภาษา และพิจารณาความสอดคล้อง
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
การศึกษา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
3) รศ.ดร.สุเทพ เมยไธสง	เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านสถิติ และวิทยาการวิจัย และพิจารณาความสอดคล้อง
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
การศึกษา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

โดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถามดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเสนอแนะอีกครั้งหนึ่ง

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

8. นำแบบสอบถามที่ทดลองมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่า 0.91

9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อผู้บริหารของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเสนอต่อผู้บริหารของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 187 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 121) ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนก ตามเพศ โดยใช้ t-test (Independent Samples) ส่วนวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ใช้ค่าเอฟ (F- test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Multiple Comparison) ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Sheaffe')

4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of item Objective Congruence)

1.2 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ค่าความถี่ (Frequency)

- 2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)
- 2.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
- 2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
- 3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
  - 3.1 t-test (Independent samples)
  - 3.2 F-test (One way ANOVA)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้วิธีการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
N	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบนัยสำคัญของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม (t-test)
F	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบนัยสำคัญของค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม (F-test)
SS	หมายถึง	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Square)
MS	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
df	หมายถึง	ระดับขั้นของความเป็นอิสระ (degree of freedom)
Sig	หมายถึง	ค่านัยสำคัญทางสถิติ .05 (Significant level)

4.2 ลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ มีจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยเรื่องนี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูอาสาสมัครฯ และครู กศน.ตำบล ซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป คือ เพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ใช้การแจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) และคำนวณร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	45	24.10
2. หญิง	142	75.90
รวม	187	100.00
วุฒิการศึกษา		
1. ปริญญาตรี	146	78.10
2. ปริญญาโท	41	21.90
รวม	187	100.00
ประสบการณ์การทำงาน		
1. ต่ำกว่า 10 ปี	66	35.30
2. 10-20 ปี	81	43.30
3. มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป	40	21.40
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4 .1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวนเท่ากับ 142 คน คิดเป็น ร้อยละ 75.90 เพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 24.10 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 78.10 ปริญญาโท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 21.90 และมีประสบการณ์ในการทำงานมากที่สุด คือ 11-20 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30, 0-10 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 35.30 และ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดร้อยเอ็ด

การวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ดใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา (2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา (5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ใช้การวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏผลการวิจัยดังตารางที่ 4.2-4.5

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม ตามหลักสังคหวัตถุ 4	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.51	0.44	2	มากที่สุด
2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.37	0.42	5	มาก
3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.39	0.44	4	มาก
4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	4.52	0.41	1	มากที่สุด
5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	4.44	0.41	3	มาก
รวม	4.45	0.38	-	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.38) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.41) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.44) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.41) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}=4.39$, S.D.=0.44) และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.42)

เมื่อนำมาเรียงตามลำดับของค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา
2. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
3. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ
4. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
5. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติมาบูรณาการสู่การเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องชัดเจนและเป็นรูปธรรม	4.50	0.50	3	มาก
2. ผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งความสุขและการประหยัด	4.48	0.59	4	มาก
3. สถานศึกษาการสร้างความตระหนักและเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.62	0.49	1	มากที่สุด
4. สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ	4.45	0.58	5	มาก
5. สถานศึกษาส่งเสริมการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.57	0.49	2	มากที่สุด
รวม	4.52	0.41	-	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.52, S.D.=0.41) เมื่อ

พิจารณารายข้อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ สถานศึกษาการสร้างความตระหนักและเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=4.62$, S.D.=0.49) สถานศึกษาส่งเสริมการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.49) สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำหลักคิด หลักปฏิบัติมาบูรณาการสู่การเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องชัดเจนและเป็นรูปธรรม ($\bar{X}=4.50$, S.D.=0.50) ผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งความสุขและการประหยัด ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.59) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.58)

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. สถานศึกษามีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดกับนักเรียน	4.59	0.50	1	มากที่สุด
2. สถานศึกษาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพทุกระดับ	4.45	0.59	4	มาก
3. สถานศึกษากำหนดยุทธศาสตร์หลักในการกระจายอำนาจการทำงานด้านการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.47	0.51	3	มาก
4. สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ	4.52	0.59	2	มากที่สุด
รวม	4.51	0.44	-	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณารายชื่อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ สถานศึกษามีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดกับนักเรียน ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.50) สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.59) สถานศึกษากำหนดยุทธศาสตร์หลักในการกระจายอำนาจการทำงานด้านการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.51) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพทุกระดับ ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.59)

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. บุคลากรจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.45	0.53	1	มาก
2. บุคลากรอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน เพื่อส่วนรวมและสาธารณะประโยชน์	4.40	0.59	3	มาก
3. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา	4.42	0.49	2	มาก
4. ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและวัฒนธรรม	4.40	0.61	4	มาก
รวม	4.44	0.41	-	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.41) เมื่อพิจารณารายชื่อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ บุคลากรจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.53) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.49) บุคลากรอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน เพื่อส่วนรวมและสาธารณะประโยชน์ ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.59) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.61)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว	4.42	0.49	2	มาก
2. สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในสถานศึกษา	4.31	0.55	4	มาก
3. สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเอง และครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ	4.36	0.51	3	มาก
4. สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้	4.48	0.61	1	มาก
รวม	4.39	0.44	-	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณารายชื่อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.61) สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.49) สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเอง และครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.51) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในสถานศึกษา ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.55)

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์เป้าประสงค์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษา	4.39	0.49	3	มาก
2. สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	4.37	0.65	4	มาก
3. สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการแก้ปัญหาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.45	0.51	1	มาก
4. สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาในรูปของการจัดทำโครงการ โครงงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.29	0.65	5	มาก
5. สถานศึกษาวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทักษะความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.43	0.49	2	มาก
6. สถานศึกษาส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ	4.27	0.58	6	มาก
รวม	4.37	0.42	-	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.42) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการแก้ปัญหาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.51) สถานศึกษาวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทักษะความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.49) สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=4.39$, S.D.=0.49) สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.65) สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาในรูปแบบของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.65) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สถานศึกษาส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.58)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า บุคลากรที่มีเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.8-4.13

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา	เพศ				t	Sig
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.54	0.36	4.50	0.46	.584	.011*
2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน	4.37	0.37	4.37	0.44	.041	.146
3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.42	0.39	4.38	0.45	.504	.328
4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	4.52	0.37	4.52	0.42	.007	.370
5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	4.49	0.41	4.42	0.40	.964	.638
รวม	4.47	0.34	4.44	0.39	.454	.152

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรวมและด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	Sig
	ปริญญาตรี		ปริญญาโท			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.54	0.44	4.40	0.40	1.758	.080
2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน	4.39	0.42	4.29	0.43	1.208	.228
3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.39	0.45	4.40	0.42	-.153	.879
4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	4.53	0.41	4.51	0.40	.207	.836
5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	4.45	0.41	4.38	0.39	1.091	.277
รวม	4.46	0.39	4.39	0.34	.921	.358

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการทำงาน								
	ต่ำกว่า 10 ปี			10-20 ปี			มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.31	0.45	มาก	4.65	0.38	มากที่สุด	4.57	0.42	มากที่สุด
2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.23	0.47	มาก	4.49	0.35	มาก	4.35	0.41	มาก
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.32	0.48	มาก	4.42	0.42	มาก	4.46	0.39	มาก
4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	4.37	0.45	มาก	4.68	0.35	มากที่สุด	4.46	0.34	มาก
5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	4.29	0.42	มาก	4.50	0.36	มาก	4.53	0.42	มากที่สุด
รวม	4.30	0.41	มาก	4.55	0.32	มากที่สุด	4.48	0.36	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ปรากฏดังนี้

1. ประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D.=0.41) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.37$, S.D.=0.45) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.32$, S.D.=0.38) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.31$, S.D.=0.45) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.29$, S.D.=0.42) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.23$, S.D.=0.47)

2. ประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D.=0.32) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.68$, S.D.=0.35) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.65$, S.D.=0.38) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.50$, S.D.=0.36) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.49$, S.D.=0.35) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.42$, S.D.=0.42)

3. ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.48, S.D.=0.36) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.=0.42) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ($\bar{X}$ =4.53, S.D.=0.42) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา, ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}$ =4.46, S.D.=0.34, 0.39) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ =4.35, S.D.=0.41)

ตารางที่ 4.11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4.340	2	2.170	12.398	.000*
	ภายในกลุ่ม	32.206	184	.175		
	รวม	36.546	186			
2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	2.561	2	1.280	7.462	.001*
	ภายในกลุ่ม	31.574	184	.172		
	รวม	34.135	186			
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	.621	2	.310	1.581	.209
	ภายในกลุ่ม	36.115	184	.196		
	รวม	36.736	186			
4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3.870	2	1.935	12.692	.000*
	ภายในกลุ่ม	28.052	184	.152		
	รวม	31.922	186			
5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	ระหว่างกลุ่ม	2.039	2	1.019	6.393	.002*
	ภายในกลุ่ม	29.339	184	.159		
	รวม	31.378	186			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.237	2	1.119	8.285	.000*
	ภายในกลุ่ม	24.843	184	.135		
	รวม	27.081	186			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรของ

สถานศึกษา และด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่แตกต่างกัน

เพื่อให้ทราบว่ากลุ่มใดที่แตกต่างกัน จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Multiple Comparison) ตามวิธีของ Sheaffe' ผลดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม

ประสบการณ์ในการทำงาน	ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{X} = 4.30$)	10-20 ปี ($\bar{X} = 4.55$)	มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ($\bar{X} = 4.48$)
ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{X} = 4.30$)	-	-	.17207
10-20 ปี ($\bar{X} = 4.55$)	.24567*	-	-
มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ($\bar{X} = 4.53$)	-	.07360	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.12 เมื่อทดสอบด้วยวิธีของ Sheaffe' พบว่า ค่าเฉลี่ยของต่อการบริหารจัดการ การศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม ประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี กับ 10-20 ปี มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.13 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

ประสบการณ์ในการทำงาน	ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{X} = 4.31$)	10-20 ปี ($\bar{X} = 4.65$)	มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ($\bar{X} = 4.57$)
ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{X} = 4.31$)	-	-.33824*	-.26193*
10-20 ปี ($\bar{X} = 4.65$)	-	-	.07631
มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ($\bar{X} = 4.57$)	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.13 เมื่อทดสอบด้วยวิธีของ Sheaffe' พบว่า ค่าเฉลี่ยของต่อการบริหารจัดการ การศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี กับ 10-20 ปี และต่ำกว่า 10 ปีกับมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.14 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ประสบการณ์ในการทำงาน	ต่ำกว่า 10 ปี	10-20 ปี	มากกว่า 20 ปี
	($\bar{X}$ =4.23)	($\bar{X}$ =4.49)	ขึ้นไป ($\bar{X}$ =4.35)
ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{X}$ =4.23)	-	-	-
10-20 ปี ($\bar{X}$ =4.49)	.26450*	-	.14177
มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ($\bar{X}$ =4.35)	.12273	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.14 เมื่อทดสอบด้วยวิธีของ Sheaffe' พบว่า ค่าเฉลี่ยของต่อการบริหารจัดการ การศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี กับ 10-20 ปี มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.15 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ประสบการณ์ในการทำงาน	ต่ำกว่า 10 ปี	10-20 ปี	มากกว่า 20 ปี
	($\bar{X}$ =4.37)	($\bar{X}$ =4.68)	ขึ้นไป ($\bar{X}$ =4.46)
ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{X}$ =4.37)	-	.31728	-
10-20 ปี ($\bar{X}$ =4.68)	-	-	.22395*
มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ($\bar{X}$ =4.46)	.09333	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.15 เมื่อทดสอบด้วยวิธีของ Sheaffe' พบว่า ค่าเฉลี่ยของต่อการบริหารจัดการ การศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำ 10-20 ปี กับ มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน
ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

ประสบการณ์ในการทำงาน	ต่ำกว่า 10 ปี	10-20 ปี	มากกว่า 20 ปี
	($\bar{X}$ =4.29)	($\bar{X}$ =4.50)	ขึ้นไป ($\bar{X}$ =4.53)
ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{X}$ =4.29)	-	.20673*	.23803*
10-20 ปี ($\bar{X}$ =4.50)	-	-	.03130
มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ($\bar{X}$ =4.53)	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.16 เมื่อทดสอบด้วยวิธีของ Sheaffe' พบว่า ค่าเฉลี่ยของต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำ10-20 ปี กับ10-20 ปี และ ต่ำกว่า 10 ปี มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการที่ดี ให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานถูกต้องรวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบเพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี

2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรมีการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนของครูให้ครูมีความพร้อมในการใช้หลักสูตร สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ควรการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา สถานศึกษาจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรแบบให้เห็นผลจริง มีการอบรมพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดอบรมให้กับบุคลากรให้เป็นปัจจุบัน ควรมีการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา การเลื่อนขั้นเงินเดือนครูและบุคลากรทางการศึกษา

5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ สถานศึกษามีการจัดการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงศึกษาอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ สถานศึกษาการสร้างความตระหนักและเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษาส่งเสริมการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำหลักคิด หลักปฏิบัติมาบูรณาการสู่การเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องชัดเจนและเป็น

รูปธรรม ผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งความสุขและการประหยัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ

1.2 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ สถานศึกษามีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดกับนักเรียน สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ สถานศึกษากำหนดยุทธศาสตร์หลักในการกระจายอำนาจการทำงานด้านการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพทุกระดับ

1.3 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ บุคลากรจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา บุคลากรอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน เพื่อส่วนรวมและสาธารณะประโยชน์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.4 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเอง และครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในสถานศึกษา

1.5 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการแก้ปัญหาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษาวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทักษะความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษากำหนด

วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาในรูปของการจัดทำโครงการ โครงงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่มตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สถานศึกษาส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรวมและด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการที่ดี ให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานถูกต้องรวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบเพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรมีการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนของครูให้ครูมีความพร้อมในการใช้หลักสูตร สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ควรการบริหารและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา สถานศึกษาจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรแบบให้เห็นผลจริง มีการอบรมพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดอบรมให้กับบุคลากรให้เป็นปัจจุบัน ควรมีการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การเลื่อนขั้นเงินเดือนครูและบุคลากรทางการศึกษา

5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ สถานศึกษามีการจัดการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกันโดยอาศัยหลักการในการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษา ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาการสร้างความตระหนักและเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดกับนักเรียน จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ บุคลากรจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว จัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการแก้ปัญหาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทักษะความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับแนวคิดของ ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2557) การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ และให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สอดรับกับงานวิจัยของ ปรีศนา กลั่นเขตรกรรม (2553) ศึกษาสภาพการดำเนินงานการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแกนนำหลักสูตรบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานในภาพรวม พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน คือด้านการพัฒนาและการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา และด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับการศึกษา มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ อุเทน เจริญภูมิ (2561) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ผลการวิจัยพบว่า 1. การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารวิชาการของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ จะเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพึ่งตนเองในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม ดังนั้น ความพอเพียงในแต่ละระดับ เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ในแต่ละชั้นมีความสัมพันธ์กัน บุคลากรในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด มีสถานภาพหรือตำแหน่งที่แตกต่างกันดังนั้นในด้านการบริหารจัดการศึกษาย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีความตระหนักและ

เล็งเห็นถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นกับนักเรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ หรือการกำหนดยุทธศาสตร์หลักในการกระจายอำนาจการทำงานด้านการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แม้กระทั่งการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพทุกระดับก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียานุช พิบูลสรารุช (2550) ความพอเพียงประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ คือ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรมที่พึงงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ และ 3) ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาดา สุขสว่าง, สำเร็จ ยุรชัย (2558) การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับคุณภาพการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร รองลงมา คือ ด้านผลลัพธ์และ ภาพความสำเร็จ ส่วนด้านที่มีระดับคุณภาพการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) ผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น หน่วยการต้นสังกัดผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริม กระตุ้นให้ครูจัดกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักปรัชญา

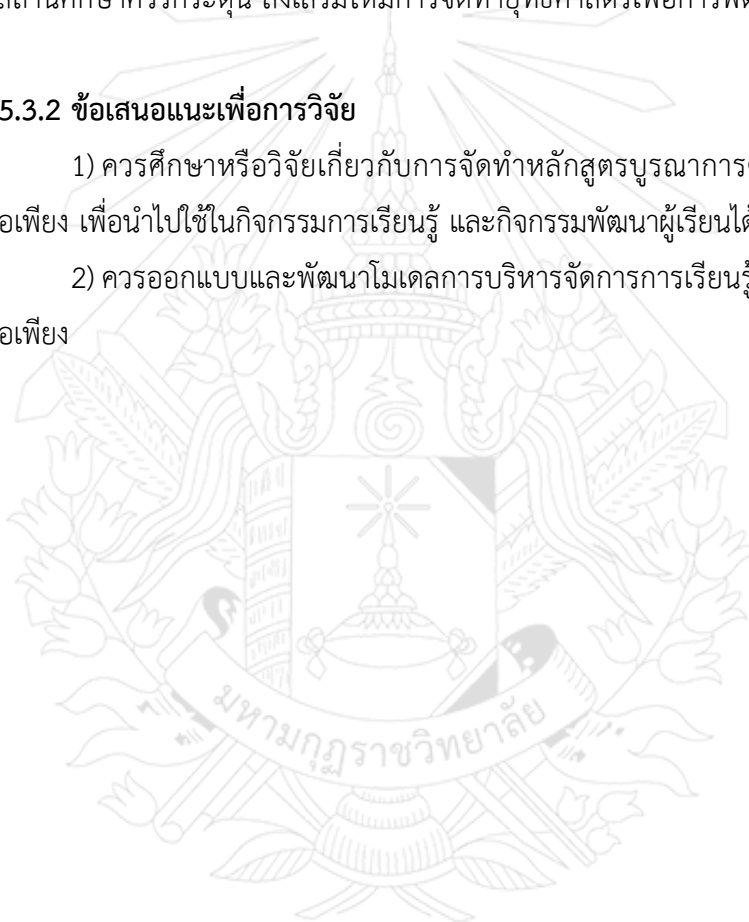

ของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาในรูปแบบของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) ผลการวิจัยที่พบว่าการบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาโดยรวมระดับคุณภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพทุกระดับ ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดผู้บริหาร สถานศึกษาควรกระตุ้น ส่งเสริมให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ควรออกแบบและพัฒนาโมเดลการบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

- การพัฒนาชุมชน, กรม. (2550). *เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กิติมา ปรีดีติติก. (2548). *การบริหารและนิเทศการศึกษาศึกษา*. กรุงเทพฯ: อักษรพิพัฒน์.
- กิติมา ปรีดีติติก. (2551). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาระเบียงต้น*. กรุงเทพฯ: อักษรพิพัฒน์.
- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2561). *ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2550). *การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จันทรานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บุ๊คพอยท์.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช พิบูลสรวุฑ. (2554). *ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. (2545). *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย อาจินสมัจาร. (2551). *ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของปราชญาตะวันตก*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ชูพงษ์ พิพัฒน์ไชยศิริ. (2552). *เครือข่ายและกระบวนการสื่อสารของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2546). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ประชุมช่าง.
- ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์. (2552). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. เพชรบูรณ์: สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปสองและประเมินภายนอก*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2553). *การจัดการสมัยใหม่: Modern Management*. กรุงเทพฯ: บริษัท ทริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2547). *นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

- ประเวศ วะสี. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. (2557). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริญญา ชนะวาที. (2551). *การศึกษาการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- พนิจดา วีระชาติ. (2542). *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พิณสุดา สิริธังสี. (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ภาวดี อนันต์นาวิ. (2555). *หลักการแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ชลบุรี: มนตรี.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร. (2551). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรรณารถ แสงมณี. (2553). *องค์การ : ทฤษฎีการออกแบบและการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ดารณีสนามเต๊ะ.
- วินัย ดิสงศ์. (2550). *การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธารอักษร.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธ์,
- ศรีสุรางค์ ทิณะกุล. (2542). *การคิดและการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ศิริพงษ์ เคาภายน. (2555). *หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. นนทบุรี: บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2553). *การจัดการและ พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2550). *หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา*. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2554). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ และคณะ. (2551). *การสังเคราะห์งานวิจัย แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สมคิด บางโม. (2558). *องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บริษัท วิทย์พัฒน์ จำกัด.
- สมเดช สีแสง. (2554). *คู่มือการบริหารโรงเรียน*. นครสวรรค์: หจก.ริมปิงการพิมพ์.
- สมพร เทพสิทธิธา. (2550). *การเดินทางตามรอยพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต*. กรุงเทพฯ: กองทุนอริยมรรค.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์)อรธมานะ. (2550). *พฤติกรรมองค์กร ทฤษฎีและการประยุกต์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร. (2546). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2546). *การนิเทศภายใน หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2547). *การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ เกตุวงศ์. (2543). *หลักการและเทคนิคการวางแผน*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิชัย พันธเสน. (2550). *สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- อำพล เสนาณรงค์. (2550). *ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพรินติ้ง.

2) บทความในวารสาร

- เกษม วัฒนชัย. (2550). (11 – 17 พฤษภาคม). “การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. *มติชนสุดสัปดาห์*, 18.
- ทัศนาศาสตราวุธ. (2549). “คุณลักษณะที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี”. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18 (1), 45 -60.

- วรรณพร พุทธิภูมิพิทักษ์ กัญญามาน อินทว้าง. (2558). “การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านไทย จังหวัดพิษณุโลก”. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(2), 100-112.
- สมบูรณ์ นีระมนต์. (2560). “รูปแบบการปลูกฝังวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 5 (ชุมชนหนองยางหนองม่วง)”. *วารสารวิชาการ*, 11(1), 128-140.
- สุภรณ์ สภาพงศ์. (2545). “การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด”. *วารสารวิชาการ*. 3(10), 56-68.
- อุเทน เจริญภูมิ. (2561). “การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31”. *วารสารชุมชนวิจัย*. 12(1), 191-203.

3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

- กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. (2553). *พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2557). *แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจ สร้างสรรค์มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศไทย*. ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ, สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- เฉลา บ้วนหลี่, บัณฑิตา อินสมบัติ. (2558). *ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ชญญา อภิบาลกุล. (2545). *รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารและจัดการศึกษาภายใต้โครงสร้างการกระจายอำนาจการบริหาร การศึกษา: กรณีศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐรฎา พวงจันทร์. (2553). *การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- เบญจมาพร โยกเกณท์. (2558). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์ เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิษฐ์.

- ปรีดาวรรณ อินทามิลศรี. (2548). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ปรินญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียาดา สุขสว่าง, สำเร็จ ยุธชัย. (2558) การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล. (2551). การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตติยา จันทร์เศรษฐ์. (2553). รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการบริหารศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วชิราวุธ ปานพรหม. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารในสถานศึกษา พอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วัลลภา อารีรัตน์ และคณะ. (2553). การสังเคราะห์รูปแบบบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรียพร แก้วโขง. (2554). การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์เครือข่าย สถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิลป์ชัย อ่องตระกูล. (2552). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาพิเศษ แบบเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- สุมณฑา ศรีสวัสดิ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาในประเทศไทยโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- อดิสร บุญโนนแต่. (2559). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่สถานศึกษาพอเพียง ต้นแบบ สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิชัย นุชเนื่อง. (2551). รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยพระนครสวรรค์.
- อรรวรรณ ป้อมดำ. (2561). การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. งานวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2554). การนำเสนอกลยุทธ์ทางเลือกการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2550). สอนรัฐปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องเดินสายแจกต่างชาติ. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2553 จาก <http://www.manager.co.th/QOL/View News.aspx>.

5) เอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2550). รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ปี 2550: เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน. สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, มุลนิธิอมสินเพื่อสังคม
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด. (2561). รายงานประจำปี 2561. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด, ร้อยเอ็ด.

2. ภาษาอังกฤษ

1) Book

- Abraham, Maslow. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Andrew, Sherri. (1995). *The effects of a Constructivist Learning environment on student cognition of mechanics and attitude toward Science : a case study (attitude toward science)*. Ph,D, Dissertation, The University of North Carolina At Greensboro.
- Anthony, J. D. (2006). *Organizational Learning in a Food Industry Value Chain (Unpublished doctoral dissertation)*. Queensland, Australia: University of Southern Queensland.
- Arnstein, Sherry R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216-224.
- Barnard, Chester I. (1972). *The Functions of the Executives*. Boston: Harvard University Press.
- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1997). *Management* (2nd ed.). New York: McGraw - Hill.
- Carroll, S. J., & Gillen, D. J. (1987). Are the classical management functions useful in describing managerial work. *Academy of Management Review*, 12(1), 38-51.
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. (1977). *Rural Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. In Rural Development Monograph No. 2 The Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University, January.
- Dessler, Gary. (2004). *Management : Principles and Practices for Tomorrow's Leaders*. Edition 3. Florida : UG/GGS Information Services.
- Draft, R.L. (2003). *Management* (6th ed.). Australia : Thomson South-Western.
- DuBrin, A. J. (1995). *Leadership: Research Findings, Practice, and Skills*. Boston: Houghton Mifflin.
- Epstein, J. L. (2003). *School/family/community partnerships : Caring for the children we care*. Phi Delta Kappan.
- Ernest, Dale. (1973). *Theory and Practice*. New York : McGraw – Hill.
- Erwin, W. (1976). *Participation Management : Concept Theory and Implementation*. Atlanta Ga : Georgia State University.

- Getzels, Jacob W. & Guba, Egon G. (1957). *Social behavior and the administrative process*. School Review.
- Gulick, Luther and Lyndall Urwick. (1973). *The Science of Administration*. New York: Columbia University.
- Hellriegel, D. J., & Slocum, W. J. (1989). *Management* (5th ed). New York: Addison – Wesley.
- Henri Fayol. (1964). *General and Industrial Management*. London: Pittman and Sons.
- Herbert A. Simon. (1960). *Administrative Behavior*. New York: The McMillan.
- Holt, R. C. (1993). Very Simple Classification Rules Perform Well on Mostly Commonly Used Datasets. *Machine Learning*, 11(1), 63 - 90.
- Koontz , H. and Wehrich . H. (1988). *Management*. New York : McGraw –Hill
- Koontz, Harold. (1993). *Management: A Global Perspective*. Heinz Wehrich: Mcgraw-Hill.
- Koontz, Harold. (2004). *Management : A Global Perspective* (11th ed). New York : McGraw-Hill College.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607– 610.
- McGregor, Douglas. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York : McGraw–Hill.
- Mescon, M. & Khedouri, F. (1985). *Management : Individual and organizational effectiveness*. New York : Harper & Row.
- Peter F. Drucker. (2006). *Classic Drucker*. Harvard Business School Press
- Robbins, S. P. (2003). *Organization Behavior* (10th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. K. (2007). *Fundamentals of Management* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson-Prentice Hall.
- Sergiovanni, Thomas J. (1982). “Ten Principles of Quality Leadership”. *Educational Leadership*. 39(5), 330-336.
- Shone, Justin John, author. (2014). *National Sustainable Development Policy Under the Approach of the Sufficiency Economy Philosophy*.
- Simon, Herbert A. (1960). *Administrative Behavior*. New York : McMillan.
- Stoner, A.F., & Wankel, C. (1986). *Management*. 3rd ed. New Delhi: Prentice – Hill.

UNDP. (2007). *Thailand Human Development Report. Sufficiency Economy and Human Development*. UNDP, Bangkok. Thailand.

Yadav. (1980). *Local Level Planning and Rural Development Alternatives Strategy*. New Delhi : Concept Publishing Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. นางพิศมัย ชมภูบุตร

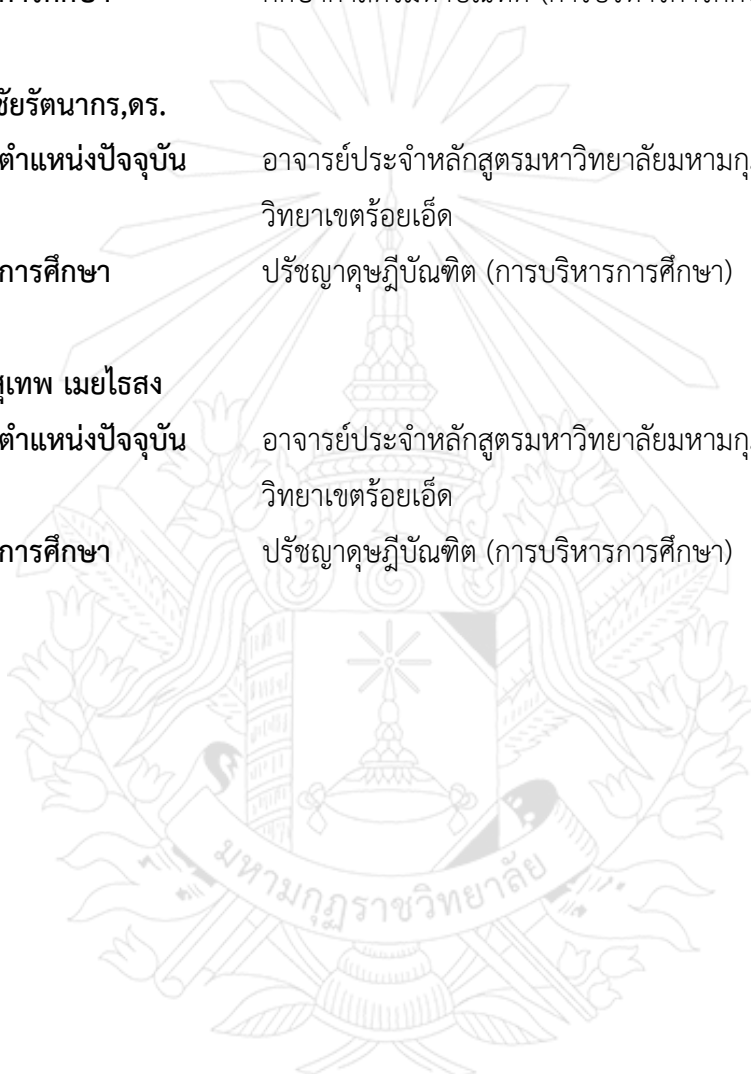
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอทุ่งเขาหลวง
การศึกษา ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

2. พระครูชัยรัตนกร,ดร.

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
การศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

3. รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
การศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

ภาคผนวก ข

หนังสือความขออนุญาตเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๕ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๗/ว ๐๐๖ ๑

๘) กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

เจริญพร นางพิศมัย ชมภูบุตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางกาญจนา วิเชียรศรี เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๐๒๐๗๕๐๕๓๒๐๐๑ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION) ของ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อสารนิพนธ์เรื่อง
“การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด(EDUCATIONAL MANAGEMENT BASED ON
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN SCHOOLS UNDER ROI ET INFORMAL AND NON-FORMAL
EDUCATION PROMOTION OFFICE)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะ
ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานสารนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายัง
ท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อเก็บข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและ
เวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

- ทราชม

- คณิต (๑) พิศมัย ๑๗/๒๖๓

(นางพิศมัย ชมภูบุตร)

ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอทุ่งเขาหลวง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๕ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

ผู้ประสานงาน นางรัชฌีย์ เจริญนนท์

โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๗/ ๑๐๐๕๗

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

เรียน พระครูชัยรัตนกร, ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางกาญจนา วิเชียรศรี เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๐๒๐๗๕๐๕๓๒๐๐๑ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION) ของ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อสารนิพนธ์เรื่อง
“การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด(EDUCATIONAL MANAGEMENT BASED ON
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN SCHOOLS UNDER ROI ET INFORMAL AND NON-FORMAL
EDUCATION PROMOTION OFFICE)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะ
ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนสารนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเรียนมายังท่าน
เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตรวจเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานสารนิพนธ์ต่อไป สำหรับวัน
และเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชฌีย์ เจริญนนท์
โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑

อิมเนตต์ ไชยชนะ
พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์
๕ ส.ค.๖๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียงเมือง ตำบลคงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๗/ว ๑๐๕๗

(๗๗) กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางกาญจนา วิเชียรศรี เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๐๒๐๗๕๐๕๓๒๐๐๑ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION) ของ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อสารนิพนธ์เรื่อง
“การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด(EDUCATIONAL MANAGEMENT BASED ON
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN SCHOOLS UNDER ROI ET INFORMAL AND NON-FORMAL
EDUCATION PROMOTION OFFICE)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะ
ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนสารนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพร
มายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตรวจเครื่องมือวิจัย ให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานสารนิพนธ์
ต่อไป สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

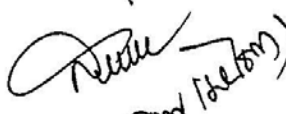
ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

5/3/63

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณีเย์ เจริญนนท์
โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเสียงเมือง ตำบลคงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๑๗/ว๐๗๗

๒๗ มีนาคม ๒๕๖๓

ศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์
เลขที่ ๒๕๕
รับ ๑๗ / ๒๗.๓.๒๕๖๓ / ๒๕๖๓
เวลา .....

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอทุ่งเขาหลวง

ด้วย นางกาญจนา วิเชียรศรี เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๐๒๐๗๕๐๕๓๒๐๐๑ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)
ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อสารนิพนธ์
เรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด (EDUCATIONAL MANAGEMENT BASED
ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN SCHOOLS UNDER ROI ET INFORMAL AND
NON-FORMAL EDUCATION PROMOTION OFFICE)” มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์ท่าน ในการแจก
แบบสอบถามเก็บข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานสารนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพร
มายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลดังกล่าว ให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียน
งานสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์
เรียน นอ. กฟข. อำเภอ ทุ่งเขาหลวง
สข. กฟข. ร้อยเอ็ด ๒๕๖๓
ขอเจริญพร
ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล
ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล
ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล

[Signature]
(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

[Signature]
- [Signature]
- [Signature]

(นางทัศนีย์ ชมภูบุตร)
ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอทุ่งเขาหลวง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชฌีย์ เจริญนนท์
โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑

เลขที่: ๑๕๓
วันที่รับ: ๑๓ เม.ย. ๒๕๖๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ที่ อว ๑๙๑๓/๖๐๓๗

วันที่ มีนาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล
เจริญพร **ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอมือเืองสว่าง**

ด้วย นางกาญจนา วิเชียรศรี เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๐๒๐๑๕๐๕๓๒๐๐๑ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)
ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อสารนิพนธ์
เรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด (EDUCATIONAL MANAGEMENT BASED
ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN SCHOOLS UNDER ROI ET INFORMAL AND
NON-FORMAL EDUCATION PROMOTION OFFICE)” มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์ท่าน ในการแจก
แบบสอบถามเก็บข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานสารนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพร
มายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลดังกล่าว ให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียน
งานสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี

(นางบัวบาน ประวิเศษ)
ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอมือเืองสว่าง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชสมัย เจริญนนท์
โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียงเมือง ตำบลคงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๐๘ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๘๐๑๘
www.recombu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๗/ว๐๗๗

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๓ ๑๖ / ๒๗ / ๖๓
เวลา ๐๙:๐๐ น.

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล

เจริญพร **ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอปทุมรัตน์**

ด้วย นางกาญจนา วิเชียรศรี เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๐๒๐๗๕๐๕๓๒๐๐๑ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)
ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อสารนิพนธ์
เรื่อง “การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด (EDUCATIONAL MANAGEMENT BASED
ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN SCHOOLS UNDER ROI ET INFORMAL AND
NON-FORMAL EDUCATION PROMOTION OFFICE)” มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์ท่าน ในการแจก
แบบสอบถามเก็บข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานสารนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพร
มายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลดังกล่าว ให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียน
งานสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

ไว้เช่น ๕๐.กศน.๑.๖๓

อ.กมล ๑๕
รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อ.ดร.กมล ๑๕

อ.ดร.กมล ๑๕

อ.ดร.กมล ๑๕

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๐๘ โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๘๐๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชต์พร ศรีเจริญทรัพย์
โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

นางสาวสุภารัตน์ จำภา
ผ.กศน.อำเภอปทุมรัตน์

(นางสาวสุภารัตน์ จำภา)
ผ.กศน.อำเภอปทุมรัตน์

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด เปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด และศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด แบบสอบถามนี้เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

ขอความอนุเคราะห์ท่านแสดงความคิดเห็นโดยการทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดค่าความหมาย ดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์

5	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติ	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติ	มาก
3	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติ	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติ	น้อย
1	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติ	น้อยที่สุด

การตอบแบบสอบถามจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่านในทางลบใด ๆ ต่อท่านกรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ ตามความคิดเห็นที่เป็นจริง คำตอบของท่านจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์

นางกาญจนา วิเชียรศรี

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความเป็นจริง

1. เพศ

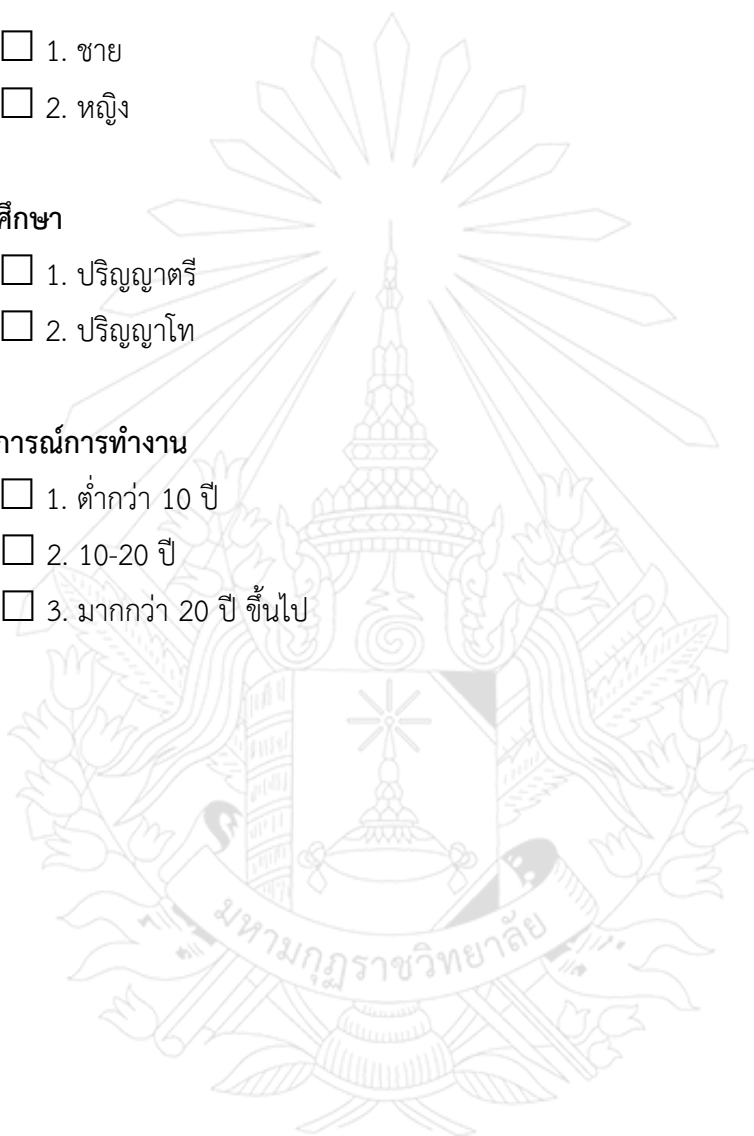
- 1. ชาย
- 2. หญิง

2. วุฒิการศึกษา

- 1. ปริญญาตรี
- 2. ปริญญาโท

3. ประสบการณ์การทำงาน

- 1. ต่ำกว่า 10 ปี
- 2. 10-20 ปี
- 3. มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเป็นจริงตามความคิดเห็นของท่าน

ที่	การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา						
1.	สถานศึกษามีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดกับนักศึกษา					
2.	สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์ในการประกันคุณภาพทุกระดับ					
3.	สถานศึกษากำหนดยุทธศาสตร์หลักในการกระจายอำนาจการทำงานด้านการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
4.	สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ					
2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน						
5.	สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษา					
6.	สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน					
7.	สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการแก้ปัญหาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					

ที่	การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
8.	สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
9.	สถานศึกษาวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทักษะความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
10.	สถานศึกษาส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยสื่อเทคโนโลยีและอื่น ๆ					
3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน						
11.	สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว					
12.	สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในสถานศึกษา					
13.	สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเอง และครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ					
14.	สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้					
4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา						
15.	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติมาบูรณาการสู่การเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องชัดเจนและเป็นรูปธรรม					
16.	ผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งความสุขและการประหยัด					
17.	สถานศึกษาการสร้างความตระหนักและเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					

ที่	การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
18.	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ					
19.	สถานศึกษาส่งเสริมการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง					
5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ						
20.	บุคลากรจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่าง สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
21.	บุคลากรอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน เพื่อส่วน รวมและสาธารณะประโยชน์					
22.	ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา					
23.	ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและวัฒนธรรม					

**ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดร้อยเอ็ด**

คำชี้แจง ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหาร
จัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

.....

.....

.....

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

.....

.....

.....

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

.....

.....

.....

5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก จ
ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผลการตรวจสอบค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
	1	2	3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

สูตร
$$\sum R = \frac{IOC}{N}$$

IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

N แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 หมายเหตุ: ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้
 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
 สรุปค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.912	23

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล : นางกาญจนา วิเชียรศรี
วัน เดือน ปีเกิด : 11 ธันวาคม 2523
ชาติภูมิ : จังหวัดร้อยเอ็ด
ที่อยู่ปัจจุบัน : 42 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบาก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 45000
E-mail : kanchana.nueng11@gmail.com
Tel.Mobile : 08-5659-0031
ID Line : 0856590031

การศึกษา

: ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกเคมี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

หน้าที่การงานปัจจุบัน

: ตำแหน่ง ครู คศ.1
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอทุ่งเขาหลวง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด

